

УЧИЛИЩЕ ЗА БЛАГОЧЕСТИЕ - Том 1

Примери из Житията на светиите

УЧИЛИЩЕ ЗА БЛАГОЧЕСТИЕ - Том 1: Примери из Житията на светиите

Книгата “Училище за благочестие” е съставена в началото на 18. в. от протоиерей Григорий И. Мансетов, получила е голяма известност и е претърпяла много издания. Била е любимо четиво на светителя Игнатий Брянчанинов през юношеските му години. Оптинският старец Амвросий постоянно я е препоръчвал като четиво, подходящо за начинаещите във вярата.

За автора има малко сведения, знае се, че той е бил учител по Закон Божий, придворен свещеник, а впоследствие и военен свещеник. Оставил е няколко духовни съчинения, между които най-известен е настоящият сборник с примери от живота на светиите, почерпани и преразказани от Пролога и от Житията на светиите.

Издава се с благословието на славянобългарския манастир “Св. Вмчк Георги Зограф”, Света Гора, Атон.

ЧАСТ ПЪРВА	1
Твърдостта на св. Василий Велики	2
Добродетелта да не се помни злото у св. Василий Велики	3
За трудолюбието	4
Младият благотворител	5
Най-великата жертва	6
Св. Григорий Богослов се отказва от патриаршество в името на мира в църквата	7
Бог знае кого да изпрати за срещата	8
Милостиня от подаяние	9
По какъв повод е установен празникът Сретение Господне	10
Симеон Богоприемец	11
За търпението	12
Пагубно е да се вярва на сънища	13
Наказаният ненавистник	14
Чудесна среща	15
Праведната отплата за отстъпника Вадитзис	16
Видение на стареца за приемащите милостиня	17
Ревността по Христа на блажения Кодрат	18
Великодушие срещу обидите	19
Целомъдрието на Хрисант и обръщането на девицата Дария	20
Ненавистникът е неспособен на никакви добродетели	23
Наказаният клетвопрестъпник	24
За молитвите, които са недостойни за Божието величие	25
Единственото съкровище за човека е Бог	27
Как сребролюбивата монахиня станала щедролюбива	28
Постъпката на св. Фервута с разсъждение за съпружеството	29
Примирителят	30
Отстъпникът Нирсан изкупва живота си на ужасна цена	31
Силата на архипастирското запрещение	32
Старателният в своята служба не очаква заповеди, а още по-малко принуда	33
Примерът на добродетелните мъже е спасителен за нас	34
Съкратеното съдържание на Божия закон	35
За щедрия и Бог е щедър	36
Силата на молитвата	37
Сампсон Странноприемец	38
Смирение, прославно от Бога	39
За важността на епископския и изобщо на свещеническия сан	40
Тежки страдания за вярата	41
Неблагодарността на цар Саворий	42
Пустиннолюбецът или началото на Соловецкия манастир	43
Християнската любов към ближните	44
Празнословието и духовните беседи	46
Ходи на църква и никога не излизай, докато не е завършила службата	47
Смирението на преподобни Теодосий	48
Царят баща	49
Смиреномъдрието на Арсений Велики	50
Осъждането пада върху осъждащия	51
Истински пустинножител	52
Пагубно е излишното надяване на себе си	53
Пазителят на целомъдрието на Теодора	54
Благочестивият спор	55
Обръщане в християнската вяра на свети Иустин философ	56
Съпружеската вярност	59
Невнимателност и незадълбоченост при отправяне на обвинение	60

Поправеният отмъстител	62
За покорността пред властите	63
ЧАСТ ВТОРА	64
Безвъзмездните лечители Козма и Дамян	65
Пример как да се дава милостиня	66
Сълзите на преподобни Памво	67
Пустиннолюбецът и страннолюбецът	68
Презрение към богатството	69
Истинската добродетел има велика сила и над неверниците	70
Как свети Александър станал епископ Комански	71
Пустинникът	73
Как да направим от врага приятел	74
За предмета на разговорите	75
Нравоучителни правила на преподобни Пимен	76
I. Не разкривай чуждите грехове	76
II. Не вярвай веднага, ако чуеш нещо лошо за някого	76
III. За покаянието	76
IV. За отстраняване от лошите помисли	77
V. За молитвата	77
VI. За мълчанието	77
VII. За душевното спокойствие	77
VIII. За назидание на душата	77
IX. За живота на монаха	77
X. За ползата от тежките трудове	78
Диспутът на св. Александър, патриарх цариградски	79
Свети Антим, епископ Никомидийски, предпочита да отиде на смърт, но не и да се възползва от спасителната лъжа на войниците	80
Обръщението на мъчителя	81
Благочестивият златар	82
Чудото на Архистратиг Михаил, станало в Колоса, до Хони	83
Бог приема молитвите, като не гледа на лицата, а на сърцата на молещите се	85
Света Пулхерия избира съпруга за своя брат, императора	86
Света Пулхерия изобличава своя брат, императора, в небрежност и безгрижие	87
Обновление на храма "Възкресение Христово" в Иерусалим	88
Въздвижение (въздигане) на честния и животворящ Кръст Господен	89
За съмнението по въпросите на вярата	90
Изпитание свише	91
Християнин патриот	92
Наградата за благочестивия	94
Непоколебимост във вярата	96
Който няма добри дела, за него и молитвата на другите е безполезна	97
Смирението на преподобни Сергей, игумен Радонежки	98
Ревност за спасение на ближния	99
Наказанието на богоотстъпника	100
Разумът на младенеца	101
За това колко грешно е да осъждаме другите	102
За послушанието	103
Ревност към проповедта	104
Обръщането на Мария към Бога	106
Само истинската вяра остава непоколебима по време на страдания	108
За ползата от поменаването на починалите	109
Постъпката на Иоан милостиви с неговия племенник	110
Напомняне за смъртта	111
Най-добрата полза от подаръка	112

За постъпката на свети Иоан Златоуст с Евтропий	113
Хората трябва да бъдат наричани с подходящи имена	114
За неизповедимостта на Господните съдби	115
За живота и смъртта на хората	116
Тълкувание	116
За постъпката на свети Амфилохий, епископ Иконийски, към византийския император Теодосий..	117
Клеветата срещу свети Григорий, епископ Акрагантийски	118
Обръщането на света великомъченица Екатерина	119
Свети Петър, архиепископ Александрийски, предпочита сам да отиде на смърт, за да предотврати бунта на своите защитници	121
Покаянието на свети Иаков	122
За богатите и бедните	123
За Божието дълготърпение	124
Тълкувание	124
Наградата за милостивия	125
Царският обяд	126
За човешките дела	127
Тълкувание	127
Проявите на Твореца в творението му	128
Пример как да се дава милостиня	130
Свети Николай предотвратява бунт на народа	132
Невинността е избавена от смъртна присъда	133
Избирането на свети Амвросий за епископ Медиолански	134
Нелицеприятието на свети Амвросий към грешниците	136
Архипастирят, който въздава Божието Богу и кесаревото кесарю	139
Истинската слава	141

ЧАСТ ПЪРВА

Премъдростта е светла и не повяхва, и които я обичат, лесно я виждат, които я търсят, намират я; тя дори преваря ония, които искат да я познаят. Който я търси от ранно утро, няма да се умори, защото ще я намери да седи пред вратата му. Да се мисли за нея вече е съвършенство на разума, и който стои буден заради нея, скоро ще се освободи от грижи, защото тя сама обикаля и търси достойните за нея и благосклонно им се явява на пътищата, и при всяка мисъл се среща с тях. Нейно начало е най-искрено-ното желание да се учиш, а грижата да се учиш е любов; любовта пък е да пазиш законите и; а да пазиш законите е залог за безсмъртие, а безсмъртието приближава към Бога; затова стремеж към премъдрост възвежда до царство.

—(Прем. 6:12-20)

Твърдостта на св. Василий Велики¹

Градоначалникът на Кесария и царски родственик Евсевий намислил да даде за съпруга една млада и богата вдовица на име Вестиана на свой любимец, който от известно време без успех се стараел да получи ръката ѝ... Странна постъпка! Безразсъдният велможа, съжалявайки за страданията на единия, искал да застави друг да страда. Дали не е изобщо такава “добродетелта”, която светът е установил!

Още щом узнала, че над нея се готви насилие, Вестиана, без да се бави, отишла в църквата и съобщила на св. Василий в каква беда се намира. Да защитава беззащитните било удовлетворение за Божия угодник. Той приел младата вдовица под свое покровителство.

Силно се разгневил жестокият градоначалник, като виждал да отнемат от ръцете му това, което считал за своя придобивка. Заповядал на войниците да обкръжат църквата, изпълнители на беззаконната му воля започнали навсякъде да търсят Вестиана, като не почитали и светините. Отишли и в дома на свети Василий, като влезли дори в спалнята му. Беззаконникът, който бил с нечиста съвест, мислел, че Божият угодник е способен на такъв грях... Но колкото и да я търсели, трудът им бил напразен, защото св. Василий, като се опасявал, че могат с наглост да измъкнат Вестиана от църквата, наредил тайно да я заведат в девически манастир - при сестра му преподобна Макрина.

Раздразненият Евсевий повикал при себе си св. Василий и му отправил жестоки упреци, като се кълнял чрез мъки да го принуди да каже къде е скрил жертвата на неговото насилие. “Аз съм готов на всякакви страдания, отговорил му светият - заповядай да ме разкъсат, заповядай да източат капка по капка хладната ми кръв, но тайната няма да ти открия. Тялото ми е в твои ръце, но духът ми е в Божиите”. Може би със смъртта на праведника щеше да премине гневът и яростта на градоначалника, но гражданите разбрали, че техният велик светител е в опасност.

Набързо не само мъжете, но и жени и деца се въоръжили кой с каквото може и се затекли към дома на градоначалника, като искали кръвта му заради своя отец и пастир. Злодеят се ужасил и яростта му преминала в отчаяние, а Великият Василий излязъл пред народа и като му припомнил дълга за подчинение, представил им колко ужасни могат да бъдат последиците от бунт и сред благословенията на народа се върнал в своя дом.

Къде е толкова непоколебимото великодушие против насилието? Къде е толкова надеждното покровителство на невинността! И освен това - къде е толкова великата кротост срещу своя гонител?... О, християни, вземете пример от Великия Василий!

¹Св. Василий Велики живял при царуването на Юлиан Отстъпник и Валент в IV век сл. Р. Хр., грижил се за Божията Църква 8 години. Починал на 45-годишна възраст. Паметта му е на 1 януари.

Добродетелта да не се помни злото у св. Василий Велики

Светителю Господен, възкликнала по пътя една бедна старица към св. Василий Велики - защити ме, нещастната, пред градоначалника. Ти имаш голямо влияние над него, а аз, нещастната самотница не мога да понасям повече обидите и притесненията. В този момент Божия Угодник написал към градоначалника следното: "Тази вдовица, която няма нищо, ми каза, че моята молба винаги има сила пред тебе, ако това е истина, докажи на дело и прояви милост към нещастната". Вдовицата с радост взела писмото на светителя и като си въобразила, че вече е избавена от всички притеснения, забързала към градоначалника.

Но съдникът нямал желание да изпълни молбата на светията и след като прочел писмото му, отговорил: "С удоволствие бих направил всичко, за което моли тази бедна жена, но не е във възможностите ми, защото законът нарежда да се изисква данъкът, на който тя подлежи".

Божият архиерей поклатил глава, дал каквото могъл на бедната вдовица, а на градоначалника написал повторно: "Ако ти си можел, но не си искал, то Небесният Съдия някога ще те причисли към нуждаещите се, и тогава ще искаш, но няма да получиш". Това пророчество на праведника скоро се сбъднало.

Царят чул за сребролюбие и обидите на градоначалника, разгневил се и заповядал да го вкарат в затвора. Тогава несправедният съдия си спомнил, че присъдата на св. Василий Велики не била игра на думи, както мислел преди. Като едва повдигнал от малелите си от оковите ръце, написал на светителя: "Човече Божий, твоите думи са свети, аз съм причислен към плачевното общество на искащите. Обърни към мене, нещастника, милостта на царя, бащата на народа! Угодниче Божий, ти можеш винаги, когато поискаш".

Св. Василий не отхвърлил молбата на загиващия, а царят не отхвърлил молбата на праведника. Градоначалникът, като получил свободата си, паднал в краката на светителя, а оттам бързал да въздаде стократно на бедната вдовица, която преди не желаел да слуша.

Като гледаме този нещастник, трябва да се поставяме на негово място, защото щастието в този свят е непостоянно. Който днес е славен, утре може да стане последен. Християни, от разказаното преценете добре ли постъпват гордите и безжалостни хора?

За трудолюбието

При настоятеля на един от манастирите на Синайската планина на име Силуан веднъж дошъл да вземе благословение един монарх и като видял братята, заети в трудове, казал: *не се грижете за тленна храна, Мария избра добрата част* (Лук. 10:38-41). Игуменът, като чул това, наредил на един от монасите да отведе госта в отделна стая и да го остави там.

След няколко часа монасите започнали да обядват, а през това време гостът гледал през прозореца няма ли скоро да го повикат. Монасите излезли от трапезарията, а за него никой не се погрижил. Накрая, подтикван от глада, той отишъл при настоятеля и попитал дали са яли днес монасите. “Ядоха”, отговорил настоятелят. “Защо не ми казахте?” - възразил пришелецът. “Ти си човек духовен и нямаш нужда от храна - казал настоятелят, - а ние сме облечени в плът и трябва да ядем, затова се и трудим. Ти си избрал добрата част: чети книги и се храни с духовни поучения”.

Гостът се засрамил от своите разсъждения и като се поклонил до земята, молил настоятеля за прошка... “Любезни в Христа брате - казал игуменът като го повдигал, - от която и страна да погледнеш, от труда винаги има полза - и Мария заслужи похвала от Спасителя заради своята сестра Марта”.

Бездействието, празността често стават причина за пороци, защото, когато човек няма с какво да се занимава, дава воля на своите страсти, които го въвличат в гибел.

Младият благотворител

(януари, 23 ден)

Свети Климент, син на идолопоклонник и християнка, от ранно детство се лишил от баща и майка и бил осиновен от благородната и добродетелна гражданка на Анкира и приятелка на майка му - София. Ръководен от нейния пример, младият християнин бил възпитаван в страх Господен. Тогава в Галатия настанал голям глад, който принудил жителите, по-голямата част от които били езичници, като нямали с какво да нахранят децата си, да ги изоставят на произвола на съдбата. Какво направил светият юноша? Той събирал връстниците си, които скитали навсякъде, без надежда да утоляват глада си, както и съвсем малки деца, които изоставени умирали по кръстопътища и ги учел на грамотност и евангелска вяра, а като ги умивал във водите на Кръщението, усъвършенствал своите добри дела, своите благодеяния. По такъв начин домът на София чрез св. Климент станал едновременно приют и училище, а самата тя - повече от майка, защото, като връщала на бедните деца временния живот чрез младия благотворител, им подготвяла вечен живот.

Най-великата жертва

(От Пролога, януари, 23 ден)

Свети Павлин, епископ Нолански, бил толкова милостив, че цялото си имущество раздал на своите бедни съотечественици, за да могат да откупят взетите от вандалите пленници. Накрая, когато не му останали не само пари, но и дрехи, които да може да продаде, при него дошла една бедна старица да го моли за помощ - да може да откупи единствения си син. Божият раб Павлин претърсил целия си дом и като не могъл да намери нищо, казал на плачещата майка: "Освен мен самия нямам нищо, затова ме вземи като свой роб и ме предай в замяна на сина си". Бедната вдовица помислила, че светителят се надсмива над нея и решила да се върне къщи, но св. Павлин я спрял, като я уверявал, че говори самата истина и я убедил да предаде него, епископа, в замяна на своя син.

Тук обикновените хора ще се учудят и ще преценят постъпката на праведника като неблагоприятна. Като не е в състояние да откупи един юноша, могат да кажат те, Павлин би могъл в друго време да освободи от робство няколко души. Но нека такива да прочетат думите на Спасителя: *Никой няма любов по-голяма от тая, да положи душата си за своите приятели* (Иоан. 15:13). Освен това нека да внимават колко спасителни са били последиците от една толкова решителна постъпка.

Свети Павлин и вдовицата напуснали града и тръгнали към вандалите. Като пристигнали, вдовицата паднала в краката на вандалския княз, зет на цар Рикс, и го молела да вземе роба вместо сина ѝ, жестоко сърдечният велможа дълго не се съгласявал, дълго не зачитал сълзите на майката, но като чул, че Павлин е опитен градинар, приел стареца вместо юношата.

Вдовицата се върнала със сина си къщи, а праведникът започнал да се труди в градината на своя господар, като получил нареждане всеки ден да носи на трапезата му различни плодове и зеленчуци. Велможата бил любител на градините и често ходел при св. Павлин, като винаги по малко разговарял с него и така разбрал неговия разум и мъдрост. Накрая толкова го обикнал, че чувствал нужда да го вижда всеки ден.

Веднъж между другите теми в разговора със своя господар св. Павлин тайно му казал: "Скоро с теб ще се случат важни обстоятелства. Цар Рикс ще умре скоропостижно, а ти внимавай и не се отделяй от столицата, защото друг може да вземе властта и царския венец". Удивен от толкова важно пророчество, велможата и вярвал и не вярвал на думите на праведника. Но тъй като царят много го обичал, веднага отишъл при него и му казал всичко, което чул от своя градинар. "Аз искам сам да видя този човек, отговорил царят, кажи ми да донесе за моята трапеза плодове и зеленчуци".

Още щом Павлин влязъл по заповед в двореца, Рикс се разтреперил, а когато по-късно се опомнил, повикал зет си и му казал: "Думите му са верни - в изминалата нощ видях сън, в който моите боляри се бяха събрали на съвет, а този човек беше над тях. Като разговаряха помежду си известно време, те изведнъж решиха да ми отнемат царството. Затова попитай го кой е той и от къде е? Аз не мисля, че този старец е обикновен човек". Тогава царският зет повикал встрани св. Павлин и го заставял в Божието име да каже цялата истина за себе си. Праведникът в никакъв случай не би разкрил себе си, но заради името Господне, в което го заклинал велможата, макар и с душевно присъствие, казал, че той е епископ.

Рикс и зет му били обзети от ужас. "Прости ми, човече Божий, казал велможата, защото поради незнание ти възложих робски труд", "Искай от мене каквото пожелаеш и се върни в земята си с големи дарове" - продължил царят. "Само за едно те моля, смирено отговорил св. Павлин, пусни пленниците от всички места на моето отечество, това е най-големият дар, с който можеш да ме изпратиш".

Тогава разпратили навсякъде царски укази. Събрали всички пленници на едно място и ги предали на св. Павлин. Накрая праведникът с почести, обсипан с благословения, се отправил към отечеството, като върнал спокойствието и радостта на бащи и майки, съпруги и деца, роднини и приятели.

Сам Господ запазва живота и свободата на този, който я жертва за спасението на живота и свободата на своите близки.

Св. Григорий Богослов се отказва от патриаршество в името на мира в църквата

(Св. Григорий Богослов е роден в Кападокия, син на св. Григорий Назианзин, живял през царуването на Теодосий Велики - IV век, грижил се за Божията Църква 12 години, починал на 80 години. Паметта му се чества на 25 януари.)

Христовият светител Григорий се занимавал с богословие и обичал уединения живот, но царят го канел да заеме патриаршеския престол в Цариград. Напразно Божият угодник се отказвал да приеме върху себе си една толкова висока длъжност. Събрали се 150 епископи и под председателството на св. Мелетий, патриарх на Антиохия, му връчили пастирския жезъл. Но на кое място и в кой ли сан не действа честолюбието и завистта?

След няколко дни св. Мелетий се преставил в Господа и епископите от Египет и Македония започнали да негодуват срещу Григорий, като твърдели, че тъй като не бил възведен на своя престол от Александрийския патриарх като старши, получил Първосветителския си сан против правилата. Започнала разпра и междуособици.

Божият угодник, виждайки в своя сан причината за раздорите между духовните пастири, веднага взел решение да застане пред събора. Той им казал: "Пастири на светото Христово стадо, срамно е за вас другите да учите на мир и любов, а помежду си да водите война, защото увещанията за съгласие и единодушие не само са недействителни, но стават за присмех, когато излизат от сърца, овладени от раздори. Заклинам ви в Пресветата Единосъщна Троица да имате мир и любов помежду си, да уреждате в съгласие делата на Църквата. Ако единствено аз съм причина за вашето разномислие и вражди, аз не съм по-добър от пророк Иоан - хвърлете ме в морето и така успокойте бурята на вашите междуособици, така че духовният кораб да влезе в пристанището на мира. Макар да съм невинен, аз съм готов да претърпя всичко, което пожелаете, за да се помирите и да бъдете единодушни".

Тази твърдост на св. Григорий довела всички до смущение и срам. Никой не могъл да му отговори, мнозина се обливали в сълзи. Като гледал това, Божият угодник сам се просълзил и развълнувано казал: "Простете, служители на Православието, спомняйте си за мене, грешния във вашите молитви". Той излязъл от събранието, помолил царя за уволнение и без отлагане заминал на уединен живот в своето отечество.

Ето една забележителна постъпка! Всяко звание изисква единодушие за участващите. Ако забележиш, че твоето присъствие е неприятно за останалите от съсловието, напусни и с това възстанови мира. Остави сана и достойнството си, защото колкото и да е полезен човек за обществото, но ако чрез себе си причинява раздор, тогава против волята си причинява вреда, понякога всенародна.

Бог знае кого да изпрати за срещата

(18 януари)

Веднъж, като намислил да отиде в Ефес, преподобни Ефрем се молил Бог да го удостои да види светия град и в него да срещне човек с когото да поговори за нещо полезно от Свещеното Писание. Но едва влязъл през градските врати, видял жена, която с поведението си не давала основание за добри предположения.

Светият мъж се спрял и със скръб помислил: “Господи, Ти отхвърли молитвите на Твоя раб, нима тази жена може да говори с мен за спасението?”. Жената от своя страна също се спряла и с удивление загледала стареца. Накрая преподобният я попитал: “Кажи защо стоиш и ме гледаш?”. “Аз те гледам, отговорила жената, защото съм взета от мъжа, а ти би трябвало да гледаш не мене, но земята, от която си взет”.

Божият угодник се учудил на отговора и прославил Бога, Който удостоил жената с толкова висок ум. Той разбрал, че Господ не е отхвърлил неговата молба и като пристигнал в града, останал в него дълго време.

Милостиня от подаяние

(30 януари)

Преподобни Зион, ученик на св. Василий Велики, прекарал 40 години в богоугодно постничество, като отначало от никого и нищо не искал да приема. Затова щедрите дарители, като отнасяли обратно своите подаяния, си тръгвали от него с душевна печал, огорчени от нежеланието на светия мъж да приеме донесеното. Понякога при него идвали и бедни с желание да получат нещо от него като от велик старец. Но тъй като Зион нямал какво да им даде, те също си отивали опечалени. “Какво да предприема, какво да направя?” - питал се накрая старецът. “Наскърбяват се и тия, които отнасят обратно даровете си, опечаляват се и другите, които искат да получат нещо от мен. Ето как ще постъпвам: ако някой ми донесе нещо, ще го взема, а ако друг ми поиска, ще му дам взетото”. По този начин св. Зион и сам бил спокоен и другите успокоявал.

По какъв повод е установен празникът Сретение Господне

Ведна злополучна година от царуването на император Юстиниан през последните дни на октомври във Византия и съседните страни пламнала масова епидемия, толкова жестока, че умирали по десетки хиляди ежедневно. Някои места толкова се обезлюдиха, че нямало кой да погребва умрелите... В Антиохия към тази беда се прибавило и ужасно земетресение, ежедневно се разрушавали домове и църкви, като много народ загинал под развалините им. Заедно с другите бил затрупан и Евфрасий, епископ Антиохийски, в момента, когато принасял Безкръвната Жертва в храма Господен. Мизийският град Помпеопол бил разрушен до половината, а другата му половина била погълната от земята с хиляди жители. По особено откровение на един свят човек, за да се прекрати този Господен гняв, било установено тържественото празнуване на Сретение Господне. Още щом започнали всенощното бдение на 2 февруари с кръстния ход, епидемията престанала, нямало повече смъртни случаи, земята се успокоила.

Симеон Богоприемец

Според свидетелството на Свещеното Писание старецът Симеон бил праведен и благочестив човек, който, просветен от Светия Дух, очаквал утехата Израилева според следното откровение. Когато египетският цар Птоломей, основател на славната Александрийска библиотека, наредил да бъдат преведени Моисеевите и Пророческите книги от еврейски на гръцки език, от израилтяните били избрани 70 мъже, мъдри и изкусни и в двата езика - по-късно споменавани като 70-те тълковници. Сред тях бил и праведният Симеон.

Като превеждал книгата на Исаия, когато стигнал до пророчеството: *ето, Девицата ще зачене и ще роди Син (Ис. 7:14)*, той се усъмнил и спрял, като разсъждавал в себе си: как е възможно девица да роди дете? След това взел нож, като искал да заличи този текст в своя ръкопис... Изведнъж му се явил Ангел Господен, който задържал ръката му, и му казал: "Вярвай на това, което е написано, ти сам ще видиш сбъдването на най-великото тайнство, защото няма да умреш, докато не видиш Този, Който трябва да се роди от Пречистата Дева - Христа Господен". Като се укрепил от думите на Ангела и Пророка, от този момент Симеон с пламенно желание очаквал пришествието Христово - живеел праведно и непорочно, не излизал от църква и се молел на Бога.

Когато роденият Спасител на четиридесетия ден бил донесен в храма от Богоблагодатната Мария, св. Симеон, като познал чрез откровение свише, че Този Младенец е обещаният Месия и Тази Майка е Светата Дева, над Която се изпълнило пророчеството на Исаия, с благоговение и радост взел в своите обятия Господа и възкликнал: *сега отпускаш Твоя раб, Владико, според думата Си, смиром, защото очите ми видяха Твоето спасение (Лук. 2:29, 30)*. Благодарил на Бога за даденото утешение на Израиля и предал духа си. Тогава св. Симеон бил на 360 години. Така Господ продължил дните му, за да достигне необичайната възраст, в която се родил Безлетният - Бог, Който е извън времето.

Да подражаваме с живот и вяра на праведния Симеон! Тогава тук, в света, ще се удостоим да приемем не в обятията си, а в сърцата си Христа Господен, а след смъртта: *ще бъдем грабнати на облаци, за да срещнем Господа във въздуха, и така винаги с Господа ще бъдем (1 Сол. 4:17)*.

За търпението

(От Пролога, 15 февруари)

Един монах имал любовта на петима от старците в манастира, но един не го харесвал и се стараел да го оскърбява по различни начини. Монахът изгубил търпение и като оставил обителта, се отдалечил в друга. Там осем души се отнасяли към него с любов, но двама го ненавиждали. Той напуснал и отишъл в трети манастир, но там само седем от братята проявявали някакво благоразположение към него, а петима се отнасяли с голямо неудоволствие. Монахът отново решил да търси ново убежище.

По пътя той размислял за своето нещастие и се ужасявал при мисълта, че навсякъде може да му се случи същото. Той търсел начин как да се спре и да заживее на едно място и след дълги размишления намерил... Това се оказало търпението! Зарадван от щастливата мисъл, той взел един лист и написал: ТЪРПИ! След това влязъл в първия манастир, който срещнал.

Тук нерядко се случвало на добрия старец да понеса досадата не само на един или двама, но понякога и на всички братя. Въпреки това поради дадения на Бога обет той не искал да го нарушава, никога не се изкушавал, дори и в мислите си да променя последното си местопребиваване. Когато се случело някой много силно да го огорчи, той само изваждал от пояса си хартиятката и прочитал: ТЪРПИ В ИМЕТО НА ИИСУСА, СИНА БОЖИЙ, след което се успокоявал. По този начин добродетелният старец прекарал спокойно целия си живот.

Който иска да живее спокойно в обществото, сред хората, трябва с равнодушие да посреща всички неприятности, които ще му бъдат причинявани. Без тази много необходима добродетел човек ще променя място след място и целия му живот ще бъде подобен на вихър.

Пагубно е да се вярва на сънища

(От Пролога, 26 февруари)

В един манастир имало монах, украсен с всички добродетели, поради което бил уважаван от всичките си братя. Но за нещастие той винаги вярвал на съновиденията.

Духът изкусител винаги се радва особено много, когато разбере човешките слабости, чрез които с лекота може да го победи. Така и в случая - духът изкусител се въоръжил с цялата си адска сила срещу инока.

Всяка нощ още щом задремел след обичайните молитви, врагът на човешкия род започвал да показва на инока различни сънища - отначало безвредни, за да може с тях да измами още по-сигурно нещастника. По какъвто и начин да ги тълкувал старецът, всеки сън се оправдавал чрез потвърждение наяве. Накрая, като видял, че заблуденият старец вярва на всичко, в една злополучна нощ духът изобразил пред него бъдещия живот. Представил Апостолите, Мъчениците, Преподобните и всички християни в ужасна тъма, измъчвани от отчаяние, а на другата страна заедно с Пророците и древните Патриарси ликувал еврейският народ, като Бог Отец сочел с пръст към тях и казал "Ето моите чеда".

Старецът се пробудил от ужас и без никакви разсъждения отишъл в Палестина, в иудейските селища. Там приел обрязване и станал ревностен защитник на убийците на Христа.

Но Бог колкото е дълготърпелив, толкова е и правосъден. След три години Бог му изпратил толкова ужасна болест, от която се разлагали дори костите му - така отстъпникът в ужасни мъки предал дух.

Който сляпо вярва в сънищата, греша не по-малко от гледача на карти. Християни, по-добре се надявайте на небесния промисъл и не се доверявайте на това, което често е действие на обърканото, заблудено въображение.

Наказаният ненавистник

В Киевопечерската Лавра живели двама монаси - свещеникът Тит и дяконът Евагрий. (Преподобни Тит, презвитер Печерски, живял в 12 век, Чети-Миней - 27 февруари). Няколко години те живели толкова дружелюбно помежду си, че останалите братя се чудели на тяхното единодушие... Но от край време врагът на човешкия род сее плевели сред пшеницата. Той посял между тях вражда и гняв и ги помрачил с такава ненавист, че не могли без раздражение да се гледат един друг. Когато един от тях служел в църква и минавал с кадилницата, другият отивал встрани, за да не усети тамяна, а ако вторият оставал на мястото си, кадящият го заобикалял колкото може по-отдалеч. Тази взаимна злоба продължавала твърде дълго и те, без да се примирят, дръзвали да принасят на Бога безкръвната Жертва... Колкото и да ги съветвали братята да прекратят гнева и да живеят в мир и съгласие помежду си, усилията им се оказвали напразни.

Веднъж свещеникът Тит тежко се разболял. Съкрушил се за живота, който водел, и започнал горчиво да оплаква съгрешението си, като изпратил молба за прошка до своя неприятел. Но Евагрий не искал и да слуша за това и започнал жестоко да го проклина. Братята, като съчувствали на такава тежка заблуда, насила го завели при умиращия. Като видял врага си, Тит станал с помощта на другите и паднал пред него, като със сълзи го молел да му прости. Но Евагрий бил толкова безчовечен, че се отвърнал от него и с настървение извикал: "Нито в този, нито в бъдещия живот не искам да се помирявам с него!". Той се отскубнал от ръцете на братята и паднал на земята.

Монасите искали да го вдигнат, но се изумили, като видели, че той е мъртъв и толкова вкочанен, сякаш е умрял преди време! Те се изумили още повече, след като свещеникът Тит в същото време станал от одъра, на който лежал, здрав, сякаш никога не е боледувал. В ужас от толкова необикновените събития те обкръжили Тит и като се надпреварвали, питали: "Какво значи това?". "Докато бях тежко болен - отговорил той, - и докато аз, грешният, се сърдех на моя брат, видях Ангелите да ме напускат и да плачат за гибелта на моята душа, но още щом го доведохте тук и аз му се поклоних, а нечистите духове да се радват. Тази е причината, за да се стремя все повече да се примиря с него, но още щом го доведохте тук и аз му се поклоних, а той започна да ме проклина, видях един страшен Ангел да го поразява с огнено копие и нещастникът падна мъртъв на земята, а на мене същият Ангел ми подаде ръка и ме вдигна от одъра на боледуването".

Монасите оплакали ужасната смърт на Евагрий и оттогава, повече от преди, започнали да се пазят да не ги заварва залезът на деня гневни.

Помненето на извършеното ни зло, паметозлобието е най-ужасен порок, толкова мерзък, омрачен пред Бога, колкото е и пагубен в обществото, сред хората. Християни, човек е създаден по образ и подобие Божие - каква висока чест!... Но повярвайте, който помни стореното му зло, е лишен от това, той е повече звяр, отколкото човек.

Чудесна среща

(От Жития на светиите, 2 септември)

Един човек на име Иоан служел в монетния двор на Цариград. Тъй като бил благочестив, щедър към бедните и богобоязлив, веднъж той приел при себе си един монах, дошъл от Палестина, колкото да изпълни приятния за сърцето му дълг на странноприемството, толкова и да прекара свободното си време в душеспасителни разговори с него.

Веднъж, като беседвали и вървели заедно, при което монахът бил от дясната страна на Иоан, ги срещнал непознат и им казал съвсем ясно: “Не бива ти, Авва, да вървиш отдясно на великия Архиепiscop”. Удивеният монах казал за това на Евтихий, Патриарх Цариградски, който, като уважил толкова чудно събитие, облякъл Иоан в монашество, в Ангелския образ.

Новопосветеният монах не излъгал надеждите на Първосвещеника: станал образец за братята, земен Ангел и небесен човек.

След известно време умрял блаженият Евтихий и с общото съгласие на духовници и миряни Иоан бил избран на неговото място. Божият угодник дълго се отказвал от толкова велик сан, но накрая се съгласил да заеме патриаршеския престол, след като бил сериозно уплашен от свръхестественото видение, което му се явило. В него видял море от пламъци, което се люшкало от небето до земята, и ангелски сонм в случай на непослушание му предвещавал страшно наказание.

Чистият му живот, прекаран в пост, съвършенство и високи добродетели до края на блажената му кончина, както и извършените от него чудеса свидетелстват, че Иоан, наречен Постник, е бил възлюбен от Бога.

Праведната отплата за отстъпника Вадитзис

*(Из житието на св. 42 мъченици от Аморея,
живели през IX век, през царуването
на Теофил иконоборец)*

През царуването на гръцкия цар Теофил агарянският княз Амирмумна разбил християнската войска и обсадил прекрасния и велик град Аморея. Но тъй като стените му били непристъпни и защитниците му многочислени, а освен това всяка нощ гърците излизали и чрез набези изстребвали голям брой измаилтяни, Амирмумна основателно се съмнявал дали не е по-добре да отстъпи от толкова укрепен град.

Но за нещастие на гърците между царските военачалници имало един на име Вадитзис. Този окаян човек имал лична злоба срещу някои пълководци и намислил да предаде града на неприятеля, за да бъдат погубени заедно с всички и тези, които ненавижда. Като избрал подходящ момент, злодеят пуснал към агарянския стан, който князът им вече започнал да прибира, стрела със закрепено писмо, в което пишел: “Защо си тръгвате без всякакъв успех след такива кръвопролития от ваша страна? Нападнете стената от тази страна, където забележите стълб, на който има мраморен лъв. Тази част на града защитавам аз и се кълна, че ще ви бъда помощник. Вие добре знаете каква награда ще заслужи вашият добър приятел”. Стрелата била забелязана и писмото дадено на Амирмумна, който, като го прочел, не пропуснал да се възползва от съвета на злодея.

В среднощната тишина, когато амореяните най-малко се опасявали от неприятели, агаряните обединили силите си и неистово нападнали тази част от крепостната стена, където бил Вадитзис. Гражданите и войската се затекли да дадат отпор, но злодеят обърнал оръжие срещу своите съотечественици и така неприятелят безпрепятствено влязъл в града. Кръвопролитие то било ужасно, всичко било обърнато на пепел. Християнските вождове били отведени в плен, а предателят на отечеството Вадитзис, като приел вярата на лъжепророка, бил отрупан от Амирмумна с богатство и въздигнат в сан на велможа.

Нещастните военачалници стояли седем години в тъмница, като се занимавали единствено с богомислие, тъй като откупът за тях бил отхвърлен с презрение. Агаряните, пленили телата им, искали да пленят и душите им. Често били изпращани велможи и мъдреци да ги склонят на своя страна, но напразно. Идвал и Вадитзис, но те не искали дори да го погледнат. Накрая Амирмумна се ядосал и произнесъл над тях смъртна присъда.

Четиридесет и двама праведници пролели своята кръв заради вярата си в Христа Спасителя... Но Бог е колкото дълготърпелив, толкова и правосъден. Като се учудвал на тяхната непоколебимост във вярата и вяност към своя цар, агарянският княз изведнъж повикал при себе си Вадитзис, който бил равнодушен наблюдател на тяхната смърт и със страховит поглед му казал: “Ти не спаси вярата си в Христа, измени и на своя цар, затова аз съм уверен, че при подходящ случай ще изоставиш и вярата в Мохамеда и ще станеш мой предател, затова искам да предотвратя повторно злодейство от тебе”. Той дал знак на изпълнителя на присъдата и в един миг главата на изменника била отсечена.

Ужасно е да бъдеш именник на Царя - небесният Отец! Ужасно е също да бъдеш изменник и на царя на отечеството!... Както гражданинът, изменил на своя цар, който е образ и подобие Божие на земята (точните обяснения могат да се намерят в учението за симфонията на духовната и светската власт в Кормчия книга - б. пр.), не може да бъде християнин, така и християнинът, който се е отрекъл от вярата в Господа, не може да бъде добър гражданин на християнска държава. Защото каква вяност може да се очаква към земния цар от този, който е изменил на небесния Цар?

Видение на стареца за приемащите милостиня

(От Жития на светиите, 7 март)

В тясна постройка живял един доброволен затворник, който от млади години се отрекъл от всички светски удоволствия, като заниманието му било да бъде в разговор единствено с Бога и да умъртвява тялото си с пост и всенощни бдения. За толкова равноангелския си живот Праведникът бил удостоен с откровения свише.

Един ден в манастира дошъл старейшината на града да раздаде милостиня на братята, за което имал навик. Той отделил на всеки монах по един сребърник, а на затворника донесъл златна монета и като стоял до прозореца на килията му, усърдно го молел да не отхвърля толкова малкия дар. Старецът употребявал за храна и пиене не повече от един сухар и чашка вода на ден и въпреки че никога не бил приемал злато или сребро, но като се почувствал неудобно от молбата на благородния и благодетелен човек, се решил и взел златната монета...

През нощта, след като прочел обичайните молитви, заспал. Изведнъж му се явило насън видение, че заедно с братята стои на широко поле, обрасло с гъсти и бодливи тръни, а един юноша, подобен на Ангел, принуждавал старците да пожънат тръните. След което отишъл при него и му казал: "Жъни тръните!". Когато старецът почнал да възразява, юношата му извикал гневно: "Нямаш основание да стоиш без работа! Нали вчера заедно с братята ти се съгласи и то за златна монета, докато всички останали получиха по сребърник. Тъй като взе повече, повече следва да се потрудиш. Тези тръни са делата на този, който вчера ти даде милостиня... Трябва да се трудиш с пот на лицето". При тези думи монахът се събудил.

Той размислил за съновидението си и вътрешно се ужасил, защото при цялата непроходимост от тръните на своите грехове е длъжен да почиства тръните на чуждите прегрешения.

О, вие, които се изхранвате от милостиня! Осъзнайте своите задължения от това видение, с което небесният Съдия удостоил праведния мъж: молете се за греховете на своите благодетели! А вие, които давате храна и облекло на страдащите от бедност и недъзи, удвоете своята щедрост, защото чрез милостиня и вяра се очистват греховете.

Ревността по Христа на блажения Кодрат

(Св. мъченик Кодрат бил родом от Коринт, живял по време на император Деций, кончината му е през 248 г., паметта му се чества на 10 март.)

През царуването на император Деций огромно множество християни били държани в тъмници, измъчвани с глад и различни изтезания. Праведният Кодрат, който бил благороден и богат, заплащал на стражите да го пускат да влиза при затворените християни, като им носел храна и ги увещавал да бъдат твърди пред всички ужаси на смъртта заради любовта си към Бога.

В същото време в Никомидия пристигнал някакъв царски чиновник на име Перений и поискал да види списъка на богоотстъпниците (така идолопоклонниците наричали християните). Като видял огромното им множество, тиранинът се заклеп да заличи даже и паметта за тях сред живите.

Християните били изправени на съд пред събрания за целта народ. Съдията заплашително извикал: “Нека всеки да каже своето име, чин (обществено положение - б. пр.) и отечество!”. Блаженият Кодрат, който тайно изповядвал вярата в Христа, бил страничен зрител и стоял зад всички. Като видял страдалците плахи и боязливи, той се побоял да не би някой от тях поради страх от заплахите и мъченията да се отрече от Христа Спасителя и решил да покаже пример на страдалчество до смърт. Той силно извикал зад народа: “Ние се наричаме християни, по чин сме раби Христови, а нашето отечество е Небето”. Като чул това, императорският сановник заповядал на войниците да хванат и доведат по-близо до него този, който си позволил такава наглост (така мислел служителят на злобожието). Но Кодрат, изпълнен с дръзновение към Бога, не дочакал да го водят, а сам тръгнал и застанал пред Перений, като си проправял път с ръце сред струпания народ. Всички обърнали очи към него, а той, като се оградил с кръстното знамение, извикал: “Заставам тук от името на всички и ти обещавам, че ние, всички, колкото ни виждаш тук, не сме нищо друго освен войни на Исуса Христа”.

Като гледали изпълнения с такава голяма ревност изповедник на православната вяра, всички християни се почувствали по-силни и изпълнени с желание по-скоро да пролеят кръвта си, отколкото да кажат макар и една дума в полза на езичеството. Свети Кодрат станал предшественик на страдалците.

Човек не трябва да се съмнява и колебае дали да жертва себе си, ако има повод да обърне или подкрепи другите по пътя на спасението.

Великодушие срещу обидите

(От Пролога, 12 март)

Един старец на име Кир, който бил от простолюдието и твърде кротък, не се харесвал на братята.

Често се случва, че заради смирение или други добри качества накрая започват да обичат този, когото преди това не са харесвали. Но участта на преподобни Кир не била такава! С течение на времето ненавистта на братята растяла. Оскърбявали го не само старшите от монасите, но и съвсем младите, дори нерядко го изгонвали от масата. Това продължило 15 години.

В този манастир понякога идвал св. Иоан Лествичник.

Като виждал, че кроткият Кир, изгонен от манастира, често си лягал да спи гладен, той го попитал: “Каж ми какво означават тези обиди срещу тебе?”. “Повярвай ми, любезни в Христа гостенино - отговорил смиреният старец, - братята постъпват така не от злоба, те само ми налагат изпитания дали нося достойно Ангелския образ. Като постъпих в този манастир, аз чух, че отшелникът трябва да понася тежки изпитания тридесет години, а аз съм преживял едва половината от тях”.

Християни, ето постъпка за пример срещу тези, които ни обиждат! Кроткият Кир не желаел да отмъщава на дело на своите гонители, дори гледал към хубавата страна на техните оскърбления, обличал постъпките им с благороден разум, макар по същество те да били безумни, пазел честта им, докато те самите се безчестели (с делата си), приемал за най-голямо щастие това, което другите биха приели за себе си като съвършено нещастие.

Целомъдрието на Хрисант и обръщането на девицата Дария

*(Светите мъченици Хрисант и Дария живели
и пострадали през III век. Паметта им е на 19 март.)*

Свети Хрисант бил син на римския велможа Полемий. На младини бил обучаван както във философия, така и във всичко, което било полезно и приятно за живота в обществото. Тъй като Рим независимо от насилието бил пълен с християни, за здравия и просветен ум на младия човек не било трудно да забележи огромната разлика между правоверието и суеверието. След като се запознал с изкусния в Божественото Писание свещеник Карпофор, който живеел в една пещера, недалеч от града, той започнал да го посещава. Ето решителната крачка към християнството, без която благочестивите мисли на младия Хрисант може би щяха да се разсеят във вихрите на суетата. Той прекарвал по няколко часа всеки ден със своя наставник и толкова бил пленен от Евангелието, че наскоро, след като разбрал всичко, което се отнасяло до вярата, на седмия ден приел от него светото Кръщение.

Макар Хрисант да не изповядвал открито своята вяра, но често от устата му можели да се чуят някои думи в полза на християните. Затова приятелите и роднините на Полемий счели за свой дълг да го предпазят, да не би чрез равнодушието към постъпките на сина си да навлече върху двамата царския гняв, който може да ги погуби.

Полемий бил удивен!... Той повикал сина си и го попитал дали действително е оставил вярата на дедите си и е приел чуждата, ненавижданата вяра? Като чул признание още на първия си въпрос, Полемий се разгневил и го затворил в тъмница. Но младият християнин считал веригите и глада не за наказание, а изпълнение на християнската наука за поста и търпението. Бащата скоро разбрал за нагласата му и по съвета на роднини намислил да го отдели от Христа чрез подсилване в него на страстта към жените.

Във връзка с това проявил най-висок вкус за подходящо обзавеждане на стаите. Там затворил сина си с няколко съблазнителки, като се грижел за изобилието и разкоша. Но тъй като този замисъл на злочестието срещнал великодушието на Хрисант и чудесната Божия помощ, той се превърнал в срам за бащата и изкусителките. Затова Полемий намислил нова измама, в която да няма толкова открита и груба съблазън. Той избрал млада, умна и красива девица, достойна за съпруга на своя син - това била Дария, жрица на Минерва.

Полемий ѝ открил тайната, като я помолил да прекара известно време в неговия дом с цел да убеди Хрисант да се откаже от новата си вяра и ако успее, да му отдаде сърцето и ръката си. Молбата на загрижения баща била скоро приета и Дария със съгласието на своите родители останала насаме с Хрисант.

Тя употребила целия си разум, цялото си изкуство да завладее сърцето на младия човек! Но Христовият войн, ограден от кръстното знамение, оставал непоколебим като диамант, дълго дори не я удостоявал с поглед, а само с откъслечни отговори. Накрая, като видял разума ѝ, въздъхнал от дълбочината на сърцето си и казал: "Учудвам се, че ти, девицата, която изглеждаш толкова невинна, използваш своята красота и разум, своето красноречие да развратиш душата ми. По-добре с тези прекрасни дарования да спечелиш любовта на Сина Божий! Това е съвсем леко - само запази душата си така чиста, както е чисто и тялото ти и тогава Ангелите ще ти станат приятели, Апостолите - събеседници, Мъчениците ще почувстваш като единокръвни и всички те ще ти изходатайстват такова щастие, че Сам Христос ще пожелае да бъде твой жених".

Дария: Ти ми говориш непознати неща. Впрочем тук ме доведе не безчестната страст, а сълзите на твоя баща и благоговението към боговете на нашето отечество.

Хрисант: Сълзите на моя баща... Ах, аз бих пролял кръвта си вместо тях, ако те се дължах на друга причина! Колкото до боговете - не мога дори да слушам за тях без ужас.

Дария: И аз изпитвам същия ужас да слушам твоите хули, викащи към небето... Хрисант, нима не знаеш, че човек повече от всичко е длъжен да благоговее пред боговете и винаги да се пази да не предизвика техния гняв и отмъщение?

Хрисант: Безспорно, но такова благоговение дължим на истинския Бог, а не на тези измислици на суеверието, не на тези истукани, чийто скулптури или живописни изображения в такова огромно количество са оставени във вашите капища.

Дария: Как е възможно толкова дръзко да говориш за това, което е осветено от вековете? Нима всички хора в света са суеверни?

Хрисант: Тъй като уважавам човечеството, аз не бих казал това. Но всеобщата почит към вашите божества произлиза от страха, че всеки, който се осмели да мисли по друг начин, се осъжда на смърт. Примерът с християните е пред очите ни. Така че повярвай в това, което ти казвам - на хората, в по-голямата им част не достига великодушие да умрат за истината. Проницателност имат достатъчно, защото басните за вашите богове заслужават такова презрение, след като си позволяват да представят небесния Промисъл с толкова богопротивни свойства, това е все едно да опровергават Божието битие...

Дария: Не зная какво нелепо намира твоят ум в богословието на нашето отечество.

Хрисант: Тогава ме изслушай. Ти като благовъзпитана девица трябва да знаеш, че Бог не бива да се нарича този, който няма святост и правда.

Дария: В това никой не може да се съмнява.

Хрисант: Каква святост и правда има у вашия Кронос, който изяждал децата си, след като се родят? Каква святост и правда има у вашия Зевс, който всеки ден отбелязва с престъпление?

Дария: Колкото до постъпките на Кронос, те имат тайнствен смисъл, а славата на Зевс проповядват небето и земята.

Хрисант: Слава, направо "божествена"! - когато като неблагодарен син бил гонител на своя баща, когато... но прости ми, Спасителю на света, че оскверних паметта си и едва не оскверних езика си с неизразимите злодеяния. Дария! Бих могъл да говоря и да кажа много, но всяка дума за Зевс е оскърбление за небето и срамежливостта... А ти си девица.

Дария (изчервява се): Следователно, като отхвърляш Зевс, ти отхвърляш и останалите богове?

Хрисант: Сама прецени - където няма глава, там са без значение и останалите членове. Естествено не мога и да помисля, че една девица ще пожелае да говори за постъпките например на Венера или други подобни.

Дария (в смущение): Да оставим по същество повестите на стихотворците - но ние имаме мъдреци, които са защита на Богочитанието, не търпят злите нрави и учат на добродетел.

Хрисант: Сократ е най-видният от вашите мъдреци. Той защитава ли, поклонник ли е на Зевс и вашите богове?

Дария: Сократ сгрешил и за това бил наказан. Но как ще докажеш, че и другите мъдреци не са вярвали в боговете?

Хрисант: Чрез техните съчинения.

Дария: С това ме улесняваш. Аз зная, че философите чрез различни иносказания описват създаването на света и тълкуват имената на боговете. Така чрез образа на Кронос те представят времето, което изяжда всичко, а часовете, месеците и годините са така да се каже негови деца.

Хрисант: Благодаря ти, че сама обръщаш оръжието против себе си... Чрез бездушни образи се изобразяват бездушни неща, не е ли очевидно, че с това се отрича битието на боговете?

Дария: Напразно ме убеждаваш - в битието (съществуването) на времето аз виждам Кронос, в битието на огъня, земята, водата и т.н. аз виждам битието на Зевс, Церера, Нептун и др.

Хрисант: Следователно според теб огънят е бог, а Зевс е образ на този бог, земята е бог, а Церера е образ на този бог, както и морето е бог, а Нептун е образ на този бог... Защо всъщност почитате изображението на веществото, а не самото вещество! Защо не се покланяте на огъня, на земята, а на техните иносказателни названия! Не може един цар да позволи на народа да го презира лично, а да заповядва строго да благоговее пред неговите изображения! В действителност вие вършите точно това.

Дария: Това се отнася само за престолюдието, а ние в тези названия почитаме самата същност.

Хрисант: Тоест под името например Церера вие обожавате земята. Тогава защо, след като е бог, тя изисква обработка и засяване, а не молитви, за да принесе плод? Ако морето е бог, защо е необходимо да се гребе с веслата, за да се достигне пристанището? Стихиите нямат нито душа, нито разум, а по Божия воля служат на човека. Този Бог овлажнява с росата и затопля със слънцето земята, за да принесе плодове. Този Бог причинява вълнението и утихването на морето. Този Бог е създал времето и вечността. Затова трябва да се почита единствено Твореца, Който е създал всичко. Ние с удоволствие четем хубавите съчинения, но чест отдаваме на техните автори. Цялата природа е велика книга, достойна за нашето удивление. Но Твореца, на Когото трябва да се покланяме, е Бог. Признай, Дария, че твоите доказателства са само едно упорство.

Дария: Ти си направил все още твърде малко, за да правиш такива заключения за жрицата на Минерва.

Хрисант: Вземи за пример само Юлий Цезар. Ти знаеш кой беше той, а нима не го почитат като бог? Истината е, че всички ваши богове са получили своите олтари при такива обстоятелства.

С тези и други подобни доказателства св. Хрисант довел своята съблазнителка до признанието за незнание и заблуда в разбиранията ѝ. След това не било никак трудно да посее в душата ѝ вярата в Христа Спасителя, чието идване в света, живот и смърт възвестяват славата на Царя на царете, Единородния Син Божий.

Накрая Хрисант и Дария клетвено си обещали да запазят целомъдрие под външност на съпружество, с което можели да съчетаят изпълнения дълг на послушание към бащата и това, което изисквал от тях новият, равноангелски живот. Бащата на Хрисант се зарадвал на мнимата промяна на сина си и му подарил свободата, а той с обвързаната с него сестра, невинната Дария, придобил възможност и другите да обръща по пътя на спасението. Под формата на приятели Хрисант наставлявал голям брой ученици, а Дария - своите ученички. И двамата се трудили за разпространението на Христовата вяра.

Щастлива била Дария, че не отхвърлила съветите на Хрисант. Тя придобила спасение сред Ангелите. Деца, не обръщайте внимание на развратните ласкателства, а слушайте внимателно, когато ви наставляват на богоугодни дела!

Ненавистникът е неспособен на никакви добродетели

(От Пролога, 22 март)

По време на гоненията за християнската вяра били затворени под стража двама братя, които хранели злоба помежду си. След обичайните разпити ги осъдили на смърт. Тогава единият се обърнал към другия: “Нека се примирим, драги брате, защото утре ще отидем при Бога”. Но вторият не желаел дори да го слуша.

На следния ден ги повели на смърт и какво се случило?... Този, който не престанал да мрази брат си, се отрекъл от Христа, а другият, който простил, умрял за Христа. Удивеният мъчител попитал първия: “Защо вчера не се отрече от Христа, за да избегнеш мъките при разпита?”. И чул следния отговор: “Когато аз решително отказах на моя брат да се помирим, моментално ме напусна силата и Божията помощ. Това е единствената причина да се отрека от вярата в Христа”.

Ненавистникът, човекът, който е изпълнен с омраза, непрестанно търси различни начини как да причини зло на този, когото мрази. Той вече не прилича на човек, но съвсем се е уподобил на дух-губител. Затова не е способен на никаква добродетел, особено на мъченичество, за което е нужна в най-висока степен любов към Бога, която е невъзможна без любовта към ближния.

Наказаният клетвопрестъпник

(23 март)

Бившият киевски болярин Иоан приел ангелски образ в Киевопечерската Лавра, където продължавал да се грижи за малкия си, невръстен син Захарий. Като усетил приближаващата се смърт, Иоан го предал на небесното покровителство, а на един от монасите на име Сергей, с когото заедно приели посрижение и който като него бил преди киевски болярин, оставил хиляда сребърни и сто златни монети да ги пази до пълнолетието на сина му и тогава да му ги предаде. Като се разпоредил по този начин, Иоан умрял.

Като навършил 18 години, Захарий поискал бащиното си наследство от Сергей. Но бодливата власеница и тежките вериги невинаги запазват сърцето от духа на изкуителя! Отшелникът - вече роб на богатството, с изумление си дал вид, че не знае какво иска младежът от него. Но тъй като Захарий не отстъпвал, лицемерно се направил на обиден и му казал: "Баща ти предаде цялото си имение на Бога, от Него проси, а не от мене. Имам ли вина за безумието на Иоан, който обогати бедните, а направи беден единствения си син".

Като видял толкова неочаквано вероломство, Захарий заплакал. Той умолявал Сергей да му даде поне половината, а дори една трета от имението, дори накрая го молел за десета част. Но престъплението било вече извършено и Сергей не искал да се разбере колко е богопротивна душата му. За Захарий останало последното средство - монахът да докаже своята невинност с клетва пред Бога.

Уви! Порокът има това гибелно свойство, че човек, който веднъж се е подхлъзнал, се спъва и втори път. Пустинникът, обикнал повече света, отишъл със Захарий в Печерската църква и в присъствието на братята застанал пред чудотворния образ на Пресветата Богородица, където в миналото заедно с младия тогава Иоан приели съюз за братолюбие. На същото това място се кълнял в небето и земята, че бащата на Захарий не му е давал не само хиляда сребърни и сто златни монети, но дори и една медна монета не е получил. Но още щом започнал да се доближава до образа на Приснодевата, за да целуне края на одеждата, изведнъж невидима сила го заковала на място, така че той не могъл и да се мръдне, а само треперел целият... Накрая, като видял ужасното Божие правосъдие, извикал: "Преподобни отци Антоние и Теодосие, помолете се на Божията Майка да не позволява на ангела на смъртта да ме погуби!... А ти, сине на моя събрат и приятел, вземи своето злато и ми прости, на мене, грешния".

Монасите се изпълнили с ужас и се върнали в килията на Сергей, като славели Бога, Който върши такива чудеса.

Не споменавай напразно името на Господа, своя Бог, така е казал Господ чрез Моисей. Християни, страхувайте се да казвате: "Ей, Богу!", и други подобни изрази, даже тогава, когато на вашата страна е правдата. Достатъчно е да казвате "да, да" и "не, не". Особено да ви запази Бог от привычката да се кълнете напразно.

За молитвите, които са недостойни за Божието величие

(От Пролога, 27 март)

Един старец, който живеел в постоянни молитви към Бога и се изхранвал от своя труд, отишъл в едно село да продаде каквото бил направил с ръцете си. Благочестивият монах вече се готвел да се върне в манастира, когато срещнал един непознат, заобиколен от бедни и странници, и го поканил на вечеря при себе си.

Ограден с изключително внимание, монахът се сбогувал с добродетелния човек и възхитен от гостоприемството му се постарал да разбере какъв е този страннолюбец. Каква любов почувствал към него, като разбрал, че той е каменоделец на име Евлогий, който работи по цял ден, без да хапва нищо и когато получи заплащането си вечерта, повеждал в дома си всички бедни, срещнати по пътя, като всичко, което е получил, дава, за да ги нахрани. Дори трохите от трапезата хвърлял на близките кучета. С каква надежда на небесния Промисъл живял Евлогий, като вярвал, че Бог ще нахрани всички - от човека до червея.

Добродушният старец, като се удивлявал на такава добродетел, си мислел: “Бедният Евлогий всеки ден храни толкова бедни, какво би направил богатият Евлогий? О, той би бил храна за всички гладни, облекло за всички голи!”. И започнал ден и нощ да моли Бога заради щастието на другите да направи Евлогий богат. Той свързал молитвата си със строг пост и толкова изнемощял, че едва се движел.

Накрая Бог послушал молитвата на стареца, за което му известил по следния начин. Старецът заспал и видял насън себе си в църквата “Възкресение”, видял и Богоподобно дете, а под него стоял Евлогий. Тогава Детето казало: “Ако предадеш себе си като поръчител за Евлогий, ще го направя богат”. От моите ръце ще потърсиш душата му - отговорил старецът и видял, че двама от присъстващите там започнали да изсипват злато в пазвата на Евлогий. В този момент старецът се събудил, като благодарил на Бога, че молитвата му е чута.

Междувременно Евлогий живеел както преди. Но веднъж, когато сутринта отишъл на работа и започнал да удря с кирката по камъните, усетил, че камъкът е кух, след втория удар се открила кухня, а след третия път от камъка се посипало злато. Евлогий се ужасил и не знаел какво да прави със съкровището. В този ден нито един беден, дори и самият Евлогий не хапнали нищо. На следващия ден той купил коне и давайки си вид, че превозва камъни, пренесъл златото в дома си, като вечерял сам.

Дълго Евлогий имал неспокойни мисли... Накрая наел кораб и се отправил към Цариград. Там дарил всички велможи и сам станал такъв, купил си огромен, великолепен дом и живеел както преди, без да се грижи за нищо, тоест всеки ден гощавал приближените на царя.

Старецът, който изпросил от Бога богатството за Евлогий, не знаел нищо за това. Изминали две години и той отново видял насън Детето в блясък и светлина и си помислил - къде ли е Евлогий? Но какво видял след това? Някакъв грозен и отвратителен на вид изгонва Евлогий от лицето на Детето... Старецът се събудил и като въздъхнал, си казал: “Уви, аз погубих душата си”. След това се облякъл и отишъл в селото, където преди живеел Евлогий, дълго чакал да дойде хранителят на бедните и да го покани в своя дом, но напразно. Накрая излязъл от търпение и попитал една старица: “Има ли някой, който приема странници?...”. “Няма - отговорила тя и тежко въздъхнала. - Имаше един каменоделец, който повече от всичко обичаше да приема странници, но Бог, като видя делата му, даде му Своята благодат и той сега е велможа в Цариград...”. Като чул това, старецът си казал: “аз извърших убийство”, и тръгнал за столицата.

Там разбрал къде живее Евлогий, седнал до портите на дома му и зачакал връщането му... Най-после се появил Евлогий с гордост на лицето, гордост в походката, обкръжен от ласкатели и съпровождан от роби. “Прояви милост към мене, извикал старецът, искам нещо да ти кажа”... Но Евлогий дори не го погледнал, слугите го изблъскали. Нещастният поръчител изпреварил Евлогий на другата улица, отново го срещнал,

отново започнал да му вика, но след като получил няколко удара, бил принуден да се отдалечи. По този начин старецът прекарал четири седмици пред вратите на Евлогиевия дом, измъчван от сняг и дъжд, без да успее да изясни пред него защо е дошъл.

Накрая, отчаян за спасението на Евлогий, старецът се проснал на земята, като молел Бога да го освободи от поръчението, но небесният Съдия чрез чудесен сън му известил, че безумната молитва и безумно поетото поръчение са недостойни за прощение. Като не знаел какво да прави, нещастният старец се качил на кораб и отплавал за Александрия. През това време се предал на такова малодушие и отчаяние, че заприличал на мъртвец. В такова умопомрачение задрямал и след много мъчителни сънища чул глас: "Иди в килията си! Аз ще върна Евлогий в предишния му чин, а ти, слаби човече, не отправяй към Бога молитви, недостойни за Неговото величие!".

След три месеца старецът чул, че император Юстин умрял и че неговият наследник започнал гонение на предишните любимци, че двама от тях са убити, а Евлогий избягал. Освен това царят обявил голяма награда за този, който донесе главата му.

Монахът отново отишъл в селото, където преди това живеел Евлогий. Колко се зарадвал, като го видял при залез-слънце да се връща от работа, ограден от бедните! Старецът се спуснал да го посрещне, но Евлогий го изпреварил и като целувал ръцете му, поканил го на вечеря.

Там старецът и Евлогий си изяснили всичко станало. Каменоделецът му разказал, че след като се върнал в отечеството, всички жители се стичали да го видят и да го поздравят с благородническия сан, но той, като се страхувал да не бъде разкрит, ги уверявал, че всъщност е ходил само в Иерусалим да се поклони на гроба Господен. "Аз отново взех своите инструменти и отидох точно при този камък, където намерих златото. Мислех, че отново ще намеря съкровище, но колкото и да чуках и дялах камъните, нищо не намерих. Накрая излязох от заблудението и, слава Богу, забравих благородническия сан".

Моли се на Господа Бога да прости съгрешенията ти и да те предпази от внезапни обстоятелства, при които можеш да извършиш престъпление. Но не моли в молитвите си за богатство, власт и други подобни. Защото Бог е всезнаещ - Той знае кое ни е полезно и кое - вредно. Бог е и милосърден. Той дарува това, от което човек се нуждае. Примерът с Евлогий показва колко пагубно е понякога бедният да стане богат.

Единственото съкровище за човека е Бог

(От Пролога, 27 март)

В Цариград живял твърде богат и човеколюбив гражданин. Не се стараел да остави на единствения си син голямо наследство, а щедро раздавал от имането си на бедните. Но това изглеждало недостатъчно на боголюбивия човек. Той искал да има и утешението, като се яви пред страшния престол на небесния Съдия, да може да каже: “Ето ме със сина, който Си ми дал”. Искал и сина си да направи какъвто бил той самият - милостив към страдащите хора.

Един ден, като го повикал при себе си и му показал всичките си богатства, го попитал: “Драги сине, какво предпочиташ да получиш като наследство от мене - тези съкровища или Христа Спасителя?”. Младежът, възпитан в страх Божий, решително отговорил: “Христа и нищо повече”. Възхитен от отговора на сина си, бащата още по-щедро започнал да раздава имота си на бедните, така че след смъртта си оставил на своя син средства само за насъщния хляб. Благонравният, с добър характер младеж, от богаташ станал почти беден, но не съжалявал за това, защото се надявал на Христа - това велико съкровище, което му останало.

В същия град живеел прославен с богатството и благочестието си велможа. Той имал съпруга и единствена дъщеря, възпитана в страх Божий. Когато настанало време да мислят за задомиането ѝ, грижовните родители си казали: “Какъв жених да изберем за дъщеря си - богат, а това най-често означава и злонравен, който най-вероятно ще я оскърбява и принуждава да навлезе в светската суета, ще я приучи на тщеславие... Не, по-добре е да изберем човек от средното съсловие, но да има страх Божий и да приеме нашата дъщеря като особен дар на небето. Ще отидем в Божията църква и ще се молим за щастието на нашето дете и който първи влезе в храма, нека той да бъде нейният съпруг”.

Намерение дръзко и безразсъдно - биха казали днешните хора. Но, християни, не слушайте тези надменни мъдреци, защото те не знаят на какво се основава молитвата на родителите. Това е съвършеното упование на Бога, на чедолюбивия Отец на всички, които живеят в света. Нека те говорят каквото си искат, а ние да довършим нашия разказ.

Като се помолили пламенно на Бога, бащата и майката седнали и зачакали чрез кого небесният Промисъл ще реши съдбата на любимата им дъщеря... Изведнъж влиза споменатият по-горе богобоязлив младеж. Като го повикали при себе си, те го разпитали кой е и откъде е, и като чули, че е син на известния починал в Бога щедролюбец, благодарили на Бога, а на него казали: “Спасителят Христос те направи наш син, приеми от нас ръката на нашата дъщеря, а с нея и нашето богатство. Всичко това ти го дава Сам Бог”.

Благочестивият юноша е пример за това, че Бог никога не оставя в нищета този, който единствено от любов към Него раздава своите богатства.

Как сребролюбивата монахиня станала щедролюбива

(От Пролога, 30 март)

Девицата Монония от младини приела ангелския образ и видимо била смирена и благочестива, но в действителност била идолопоклонка, защото трупала богатство и никога не давала милостиня. Имала племенница, която сърдечно обичала и мислела само за това как да я задоми колкото може по-изгодно. Така тя забравила за своя небесен жених.

Свети Макарий, който се грижел за нямащите, с душевно съкрушение гледал заблудената монахиня и намислил да я обърне от идола към Бога - в което и успял по следния начин. Тъй като на младини бил изкусен шлифовчик на скъпоценни камъни, а Монония била голяма любителка на редките вещи - по тази причина тя го познавала. Един ден отишъл при нея и ѝ казал: "Един непознат продава два безценни камъка - изумруд и яхонт. Аз не зная дали са негови собствени или са откраднати, но те уверявам, че те ще бъдат рядко украшение за твоята племенница. Търговецът ги продава нескъпо - само за петстотин жълтици". Монония силно се зарадвала и започнала да моли свети Макарий да не изпуска такава рядкост от ръцете си. Като не искала сама да излиза от манастира, тя му дала парите.

Благочестивият свещеник, като получил златото, заминал и не пожелал да я види няколко дни, а на монахинята било съвестно да изпрати да го повикат, тъй като свети Макарий бил човек, уважаван от всички и почитан с общо доверие. Накрая Монония го срещнала в църква и го попитала купил ли е камъните или не. "Те са при мен, вкъщи, отговорил праведникът. - Ще ти бъде ли удобно да дойдеш сама да ги вземеш? Ако ги харесаш, ще ги вземеш, ако не ти харесат, ще си получиш обратно златото". Монония с радост тръгнала след него.

"Какво искаш да видиш по-напред - яхонта или изумруда?" - попитал я свети Макарий, като влизали в неговия дом. "Както ти решиш" - отговорила Монония, и праведникът я въвел в една от стаите. Какво видяла тук Монония! Само мъже - бедни, куци, слепи, изтощени, които стояли на масата и благославяли името на Монония... "Ето твоя яхонт" - като сочел към тях, ѝ казал Макарий и я повел към друга стая. Изумената старица го последвала, без да каже дума. Пред нея се оказали само жени, страдащи от старост или от някакви болести, които също обядвали и молели Бога за здравето на Монония. "Ето и твоят изумруд", отново казал Макарий, като сочел към тях. "Как мислиш, има ли нещо по-скъпоценно от тези камъни? Ако искаш, вземи ги, ако не искаш, остави ги на мен, а ти си вземи обратно златото". Като не знаела какво да отговори на тази постъпка на свети Макарий, потъналата в срам старица мълчаливо си тръгнала.

Като останала сама, Монония се размислила защо всъщност е станала монахиня, проследила с ума си целия си монашески живот и не могла да си спомни нито едно съвършено добро дело. Тя дотолкова се разтревожила, че изпаднала в тежка болест. Започнала да вижда във въображението си ту външната тъмнина, ту неугасимия огън, а един Мъж, сияещ в слава, сочел към тях и ѝ казал: "Ето ужасите, от които могат да те избавят яхонтът и изумрудът, купени от свети Макарий". Уплашена от това, Монония се събудила като от сън и почувствала облекчение в страданията си.

Оттогава Монония уважавала Макарий като свой Ангел хранител и като променила начина си на живот, станала щедра благодетелка на бедните.

В действителност само този купува безценен яхонт и безценен изумруд, който храни бедните, защото само с такива камъни може да се купи Царството небесно.

Постъпката на св. Фервута с разсъждение за съпружеството

(4 април)

Свети Симеон, епископ Персидски, приел мъченическия венец за Христовата вяра, като оставил сами двете си сестри, по-младата от които се казвала Фервута. Случайно я видяла съпругата на цар Саворий, която останала дълбоко впечатлена от красотата и разума ѝ, затова, без да обръща внимание на вярата, заповядала двете сестри да се пренесат да живеят в нейните покои. Като се радвали на любовта на царицата, двете християнки могли спокойно да се занимават с богомислие.

Но на следващия ден тяхната благодетелка се разболяла. Влъхвите дошли да посетят царицата и да разберат от какво боледува... За нещастие един от тях, като видял Фервута, бил толкова пленен от красотата ѝ, че, като се върнал вкъщи, веднага изпратил до нея предложение за брак, при условие, че той ще я почита като своя господарка. Той вече си представял, че има в обятията си невинната девица и се готвел да отиде при царицата да я помоли да му даде Фервута за съпруга.

Но силно се изумил, като получил отговор, че тя не може да бъде жена на идолопоклонник. Срам обхванал надмения влъхва и любовта му се превърнала в безумие.

Като се чувствал силно оскърбен, той отишъл при царя и като се престорил на изплашен, му съобщил, че болестта на царицата е насилствена, че в нея действа бавна отрова, която без съмнение са ѝ дали двете християнки, които живеят в покоите ѝ, за да отмъстят за своя брат епископ Симеон.

Известно е колко много персийските царе са уважавали съветите и предсказанията на своите влъхви... Незабавно довели при царя Фервута заедно със сестра ѝ и слугинята. Разпитвали ги и ги съдили не толкова като иноверки, а като вълшебници и душегубки. Само едно съгласие на Фервута да стане съпруга на някой от влъхвите можело да ги спаси, но праведните девици предпочитали да загубят временния си живот, за да запазят вечния.

Девици, не гледайте какво богатство и каква знатност ви открива съпружеството, внимавайте върху това добродетелен и благочестив ли е този, който иска ръката и сърцето ви!

Примирителят

(От Пролога, 6 април)

Благочестив пустинник пристигнал в един от скитовете за кратко време, но като не намерил подходяща килия, не знаел къде да остане. Друг старец, който имал празна стая, му я предложил. Първите дни двамата монаси се отнасяли помежду си като братя в Христа, но скоро любовта им се нарушила.

Като разбрали колко поучителни са беседите на новодошлия, мнозина започнали да го посещават, като му носели кой каквото има. Старецът, който му дал убежище, завидял на славата на монаха и си казал: “Аз живея тук отдавна, моля се и постя и никой не ме е навестил, а този пришелец е тук от няколко дни и всички идват при него за благословение”. След това започнал да роптае и да злослови монаха. Накрая се стигнало до това, че, късайки се от яд, изпратил своя ученик да каже на госта да се маха от килията. Добродетелният ученик дошъл при госта, но вместо да му съобщи волята на своя наставник, поклонил се и му казал: “Моят отец ми заповяда да те попитам здрав ли си?”. “Кажете на твоя отец - отговорил гостът - да се помоли за мене на Господа Бога, аз съм малко болен”. Юношата се върнал при своя наставник, но му съобщил друго - в смисъл, че старецът си намерил друга килия и скоро ще излезе.

Минали няколко дни и старецът отново изпратил своя ученик да каже на пришелеца, че ако не излезе от килията, той сам ще отиде и с тояга ще го изгони оттам... Как постъпил отново ученикът? “Моят отец, като разбра, че си болен, ме изпрати да те посетя” - казал той на пришелеца. “Кажете на твоя отец, отговорил гостът, че заради неговите молитви аз съм вече здрав”. Послушникът се върнал при своя наставник и му казал, че гостът моли разрешение да остане още само една седмица.

Преминала и тази седмица... Старецът излязъл от търпение и като взел патерицата, тръгнал да изгони пришелеца. Но юношата, като го изпреварил, прибягнал до монаха и му казал, че учителят му идва да го покани на вечеря... Като чул това пришелецът, излязъл да посрещне стареца и като му се поклонил, казал: “Аз идвам при тебе, любезни брате в Христа, не си прави труда да идваш при мен!”. Изумен от неговата кротост, старецът хвърлил на земята патерицата си и се забързал да го разцелува, след което го въвел в своята килия и го нагостил с каквото дал Бог.

Като изпратил госта, старецът попитал юношата дали е казал на пришелеца това, което му е било заповядано. “Не” - отговорил послушникът. Старецът се зарадвал душевно, като разбрал, че неговата завист била посята от дявола. Той паднал в краката на своя ученик и му казал: “Отсега ти си мой отец, а аз ще ти бъда ученик, защото само чрез твоята постъпка бяха спасени душите на двама ни”.

Ето поучителен пример за тези, които обичат да разнасят новини от къща в къща. Християни, ако видите двама, които се карат помежду си, използвайте всички начини да ги помирите! Така ще избегнете от гибел заблудените, а за себе си ще придобиете още една от най-важните добродетели.

Отстъпникът Нирсан изкупва живота си на ужасна цена

(9 април)

Когато преподобни Вадим, архимандрит Персийски, бил държан в тъмница заради Христовата вяра, той бил подложен на глад и изтезаван с мъчения, но не пожелал да извърши дори външно почитание на слънцето. В същото време уличили в християнство и затворили под стража Нирсан, княз Арийски. Но уви! Той нямал великодушието и дълготърпението на Вадим.

Като се уплашил от очакващите го мъки, той изпаднал в такава страхливост, че не се засрамил да каже: “Защо ми е да губя сигурното блаженство тук, на земята, с надеждата да получа някога неизвестно блаженство”. И в същия момент изпратил едного от стражарите при цар Саворий с молба да възвърне доверието си към него, а той от своя страна ще се върне към вярата на своите отци. Царят се зарадвал и заповядал да му доведат Нирсан.

“Аз съм готов до ти покажа моята царска милост с всичко, което пожелаеш - казал Саворий, - но ти, Нирсан, ще ми докажеш верноподаническо послушание”. Той пошепнал нещо на ухото на един от царедворците и скоро пред тях застанал преподобни Вадим с тежки окови на ръцете и краката. “ако Нирсан със своята ръка умъртви Вадим, казал Саворий на стоящите там велможи, ще му подаря живота, ще му върна сана, богатството и моята любов”. Нещастникът, без да отговори и думата, взема сабята от един от оръженоските и замахва...

Изведнъж Божият раб поглежда към него. Злодеят започнал да трепери, ръката му станала като вкаменена. “Злобожни човече, казал му праведникът, дотам ли стигна твоето безумие, че не само дръзна да се отречеш от Христа, но убиваш и рабите Му? Горко ти в страшния ден на Божия съд! Аз с готовност и желание умирам за Христовата вяра, но не бих искал да бъда умъртвен от твоите ръце”. Богоотстъпникът не чувствал упреците на праведника, но нямал сили да изпълни волята на мъчителя, затова стоял разтреперан, отправил див поглед към Вадим. Накрая събрал кураж и с усилие вдигнал ръката си, като нанесъл удар върху врата на Светията, но леко, повърхностно. Той няколко пъти повтарял ударите си и като причинил множество рани, едва успял да умъртви мъченика. Толкова силно треперели ръцете на убиеца.

Присъстващите велможи се удивили от дълготърпението на мъченика, който стоял неподвижно под многократните удари като скала. Надсмивали се и се гнусели от убиеца, че се показал толкова боязлив и малодушен.

Изпълнен с нещастия бил животът на богоотстъпника, защото неверниците го подозирали дали няма да се обърне отново към християнството. Не пропускали случай да го укоряват, че след като веднъж е изменил на вярата на отците си, не може да бъде добър гражданин. Когато го срещнали християни, те бягали встрани от него или падали по лице, за да не оскверняват погледа си с толкова долен нечестивец. Накрая, измъчван от отчаяние, убиецът на светеца станал самоубиец.

Силата на архипастирското запрещение

За някаква вина един епископ отлъчил свещеника да извършва богослужения. Скоро след това се наложило нещастникът да отиде в друга област във връзка със свои нужди. Но по пътя бил пленен от неверници, които го принуждавали да принесе жертва на идолите. Той с твърдост се отказал от злобожните заповеди и бил измъчван до смърт.

Християните прибрали тялото на убития и го пренесли в близкия град. Бог проявява Своята милост не само към душите, но и към телата на праведниците. Градоначалникът, като видял чудесата от мощите на мъченика, изградил църква, направил рака, в която поставил тялото на мъченика и го внесъл в светилището. После извикал епископа и целия църковен клир и ги помолил да осветят храма.

Но още щом започнало всенощното бдение, станало чудо. Раката с мощите се раздвижила от мястото си и без да бъде докосната от някого, излязла от църквата. Всички присъстващи се ужасили и започнали усърдно да се молят на Бога за своите съгрешения, като мислели, че с тях са прогневили Божият угодник. Отново внесли раката в църква, но още щом започнала службата, тя отново излязла.

Градоначалникът, поразен и уплашен, не знаел на какво да отдаде това чудо. Епископът бил като болен, а целият народ плачел. В такова състояние всички си отишли по домовете.

Настъпила нощта и светият мъченик се явил на епископа. “Не скърбете за себе си, казал той, че не оставам с вас в храма Господен. Аз те умолявам, Владико, иди в еди-кой си град при светителя и го помоли да ме разреши от запрещението, което ми наложи. Тъй като съм отлъчен да не извършвам божествената служба, не мога да служа с вас в църквата и затова излизам навън. Макар че приех мъченическия венец, но не съм виждал лицето на Христа, като недостоен да извършвам Светите Тайнства. Които Архипастирят свърже на земята, ще бъдат свързани на небесата. Ти не върши това, защото, който е свързал, той нека да освободи от забраната!”. Като казал това, мъченикът станал невидим.

Сутринта епископът разказал за това на градоначалника и като взел със себе си няколко клирици, тръгнали към споменатия от светия мъченик епископ. Като пристигнал, му разказал за всичко, което се случило. Светителят незабавно тръгнал на път и като коленичил пред светите мощи, развълнувано казал: “Христос, Който ти наложи забраната чрез мене, Своя смирен раб, да те освободи сега заради твоята пролята кръв за славата на Неговото име! Влез в храма Господен и остани с нас!”.

Тогава с побеждаваща чест внесли раката на светеца в църквата, като извършили всенощно бдение и света Литургия. Мощите не помръднали и чрез тях ставали чудеса.

Вие, които служите пред престола на безкръвния Агнец, проумейте колко велик е светителският сан и се бойте да не попаднете под наказание, което трудно може да бъде простено!

Старателният в своята служба не очаква заповеди, а още по-малко принуда

(12 април)

На младини, разказва за себе си преподобни Исаак Сирин, аз живеех с авва Кроний и той, вече треперещ старец, не ми възлагаше никаква работа, но доброволно ставаше сам и ми подаваше, както на мен, така и на другите, съдът с вода за измиване. След това живях с авва Теодор Ферменски - и този отец не ми отправи нито една заповед, сам донасяше храната на масата и ми казваше: "ако искаш, седни и обядвай". Аз обикновено му отговарях: "Авва, аз дойдох тук, за да ти служа, защо не ми казваш каква е волята ти?". Но старецът винаги мълчеше... Накрая казах за това на останалите. Монасите дойдоха при него и му казаха: "Авва, този брат е дошъл при теб единствено да бъде на твоите услуги, защо не му възлагаш никаква работа?". "Нима съм началник на Киновията, за да заповядвам, отговори преподобни Теодор. Когато пожелае, нека върши това, което аз върша, както сам вижда". Така че от това време аз вършех всичко, което възнамеряваше сам да прави аввата.

Деца, ученици, подчинени, от тази повест забележете как трябва да постъпвате с родители, учители и началници.

Примерът на добродетелните мъже е спасителен за нас

Когато преподобни Исаак приближаваше блажената си кончина, събраните около него старци го питаха: “Какво ще правим след тебе, Авва?” “Гледайте, отговорил светият мъж, какъв беше животът ми сред вас и това ви е достатъчно. Ако решите да следвате моя пример и да пазите заповедите Божии, Господ ще изпрати благодатта Си върху вас и ще запази това място, а ако не изпълните това, няма дори да останете на това място. Ние също скърбяхме, когато виждахме нашите отци да се приближават към смъртта, но като изпълнявахме заповедите Божии и техните съвети, живеехме като че ли те самите бяха пред нас. По същия начин постъпвайте и вие и Сам Бог ще ви запази”.

Деца, добре помнете и имайте винаги пред очите си всяка благочестива постъпка на вашите родители, наставници, на вашите роднини и старци, на всички добродетелни хора и то не само докато са живи, но и след тяхната смърт. Това ще бъде светилник по вашия път, с който никога няма да се спънете в камъните на съблазните.

Съкратеното съдържание на Божия закон

Свети Иоан Богослов, като достигнал дълбоки старини и загубил сили, не толкова от старостта, колкото от великите, непостижими за нашия разум трудове, бил носен в събранията на верните от своите ученици. Апостолската ревност го заставяла да проповядва Словото Божие и да поучава християните. Но извървелият такъв дълъг жизнен път старец нямал сили и да говори, затова се задоволявал само с думите: “Чеда мои, обичайте се един другиго!”. Като се учудвали от повтарянето на един и същи съвет, те го попитали за причината на това, а любимецът на Христа отговорил: “Това е заповед на Спасителя, изпълнението на която след любовта към Бога е съкратено съдържание на целия закон”.

За щедрия и Бог е щедър

(16 юни)

Свети Тихон, по-късно епископ Аматунтски, и велик ревнител за Православието, на младини продавал хляб, защото баща му бил хлебар. Тъй като имало състрадателно сърце, благочестивото момче често раздавало по няколко хляба на бедните безплатно, за което веднъж ядосаният баща строго го наказал.

Тогава свети Тихон му казал: “Родителю мой, ти напразно се ядосваш. Давам твоите хлябове в заем на Бога, за което имам написано от Него потвърждение в свещените книги, където се казва: който дава на Бога, ще получи стократно. Ако не вярваш на това, да отидем в хамбара и там ще видиш как Бог връща на тези, които са Му дали в заем Своя дълг”. Като казал това, хванал баща си за ръка и го завел в хамбара, но, когато се опитали да отворят вратата, се оказало, че той е пълен с чиста и най-хубава пшеница, макар преди това да бил полупразен. Бащата се учудил и ужасил, паднал на земята, като въздавал благодарност към Бога и оттогава не забранявал на сина си да раздава милостиня по своя воля.

Силата на молитвата

В едно лозе изрязвали сухите клони от лозите и ти изхвърляли навън. Свети Тихон ги събрал, засадил ги в своята градина и се помолил на Бога да изпрати върху лозето четири дарования: първо - сухите клони да овлажнеят, да се изпълнят с влага и листа, да се вкоренят и израснат, второ - лозето да стане красиво и пълно с плодове, трето - зърната да бъдат сладки и здрави, четвърто - неговите гроздове да узреят преди останалите.

Сутринта Тихон отишъл да посети лозето и видял върху него изпълнено Божието благословение: всички клонки били прорасли и започнали да растат, като същата година свръхестествено дали изключително изобилен плод, цялото лозе било зелено, плодовете били много сладки и полезни за здравето.

Това лозе не само докато бил жив Чудотворецът, но и след неговата смърт не загубило чудесната си сила, а виното, получено от него, в голямата си част се използвало за принасяне на безкръвната Жертва Богу.

Ето колко е действена пред Господа молитвата на Неговите угодници... Но, християни, тук забележете друго, не по-маловажно за вас нравоучение. Нима вие не сте членове на Църквата, не сте ли клонки от лозето, което е насадила Господнята десница? При своето природно, естествено раждане, вие сте сухи, без духовни дарования, но светият купел на Кръщението ви подарява влагата, Божественото миро - живота, Кръста Господен - силата. Цялата Църква тогава се моли за вас чрез устата на свещенослужителя да се вкорените и израстете в евангелската вяра. Изпълнете се с добри дела, бъдете украшение не само за вашите семейства, но и за цялото християнско общество. Смесвайте огорчения от нещастия живот на ближните със сладостта на вашите благодеяния, съдействайте за оздравяването на страдащите от недъзи. Бързайте един пред друг да се проявите във вяра, благочестие и братолюбие! Тогава ще бъдете *като дърво, посъдено край водни потоци, което дава плода си в свое време, и чийто лист не вехне и във всичко* (Пс. 1:3), което вършите, ще успеете.

Сампсон Странноприемец

(Паметта му се чества на 27 юли.)

Свети Сампсон, по рождение римлянин, още на младини изучавал лечебното изкуство, но не поради нужда или от корист, а единствено да не стои без работа и да помага на страдащите. След смъртта на родителите си се заселил в Цариград и напълно се посветил на заниманията, станали толкова близки и приятни за сърцето му. Но неуморният лекар най-много украсявала Господнята благодат, която винаги благославяла светите му трудове. Чрез всичко това Божият угодник толкова се прославил, че против волята му Патриархът го ръкоположил за презвитер.

В това време тежко се разболял император Юстиниан и тъй като не получил и най-малкото облекчение от своите лекари, той се обърнал към Бога, единствения Източник на изцеление, и след усърдна молитва му било съобщено на сън, че само Сампсон ще може да го избави от болестта. Не скоро и след затруднения благодатният лекар бил доведен. Зарадваният Юстиниан се отнесъл към него необикновено ласкаво, на което свети Сампсон отвърнал с кротост: "Всемиловичив Господарю, аз съм беден и грешен, сам търся от Христа изцеление на моите грехове". Но твоята вяра ще склони милостта на Царя на царете. Той може да извърши всичко, което пожелае. След това Божият човек естествено не чрез своето изкуство, но с благодатта на небесния Лекар напълно излекувал Юстиниан от болестта, от която толкова дълго страдал.

Благодарният монарх се радвал колкото на своето излекуване, толкова и на това, че такъв Богоугоден човек живее в неговата столица. Той му поднесъл богати дарове в сребро и злато, но свети Сампсон нищо не приел. "Ако благоволиш да ми окажеш милостта си, казал той, моля те за едно: за слава Божия и свое спасение заповядай близо до моята къща да построят приют, в който, докато съм жив, да приемам болните и странниците и според силите си да им помагам. Така ще си издействаш вечна награда от Бога и ще утешиш моите старини". Със сърдечна радост Юстиниан изпълнил молбата на Божия човек - обзавел странноприемница и болница, като отпуснал много средства за тях. Тук неуморният лекар не само на тялото, но и на душата, се грижел за благоденствието на ближните, достигнал дълбока старост и безболезнено преминал във вечния живот.

Но и смъртта му не попречила този Богоугоден дом да не осиротее. Когато се случило надзирателят на странноприемницата да е небрежен в задълженията си или скъперник към бедните, свети Сампсон му се явявал и ако не се справи, го заплашвал с гибел. Веднъж в Цариград избухнал пожар, толкова силен, че се отчаяли дали ще го потушат. Огънят се приближавал към странноприемницата и още малко щял да я обхване. Изведнъж видели Божия угодник да се явява над дома. Той вървял около оградата и заповядвал на пламъка да спре. В същия момент най-неочаквано се чули гръмотевици, излял се необикновено силен дъжд и угасил пламъка.

Смирение, прославно от Бога

Един монах не излизал от килията си, но въпреки това името му било прославяно и уважавано до степен на благоговение. Веднъж Светият Дух му възвестил, че някъде умира един праведен мъж, да побърза, преди да е умрял, и да го целуне. Старецът се замислил. “Ако изляза през деня, ще се събере много народ и е възможно да започнат да ме прославят, а това е тежко за сърцето ми. Затова ще тръгна на път късно вечерта, тайно от всички”. Когато се смрачило, Божият човек излязъл от килията си... Но изведнъж се явили два Ангела със светилници, изпратени от Господа, да осветяват пътя му. Целият град се затичал да види славата на праведника. По такъв начин, колкото той избягвал славата, толкова тя вървяла след него, като се изпълнили думите на Свещеното Писание: *всеки, който се смирява, ще бъде въздигнат* (Лук. 14:11).

За важността на епископския и изобщо на свещеническия сан

Когато авва Амос приел патриаршеския престол в Иерусалим, както било прието, дошли монасите от разните обители и пустинниците да се покланят на Божия Първосвещеник. “Молете се за мене, грешния, като ги целувал, им казвал патриархът, непрестанно се молете, отци и братя! Велико и тежко бреме е възложено върху мен и се ужасявам от подвизите, които трябва да изпълня поради старейшинството. Аз четох някъде, че първият римски епископ Лъв прекарал 40 дни в молитва и пост и със сълзи молил Бога да му прости съгрешенията. Накрая чул глас: “Господ ти прощава всички грехове, освен свързаните със задълженията ти по силата на ръкоположението. Само за тях ще бъдеш разследван”.

Вие, които се готвите да бъдете пастири и учители на словесното Христово стадо, размислете от това колко важно нещо е да приемеш ръкоположение! Не забравяйте, че на Страшния Христов Съд от вас ще се иска отговор за всяка душа, която ви е поверена. Грижете се за тях така, че тогава да можете с дръзновение да кажете: Господи, ето ме мене и децата, които Си ми дал.

Тежки страдания за вярата

През царуването на император Констанс на Изток, във Византия значително се усилил разколът, чийто корен била Евтихиевата ерес. Преди еретиците твърдели, че в Исуса Христа има едно естество, а сега въпреки истината доказвали, че в Исуса Христа действа една воля. Светейшият папа Мартин бил принуждаван да узакони този разкол със своето съгласие, но праведникът предпочел да страда до смърт, отколкото да се съгласи с мислещите неправилно.

Накрая Констанс, посъветван от Цариградския Патриарх Павел, наредил свети Мартин да дойде в столицата, но, за да оскърби и унижи праведния мъж, заповядал да разпространят, че той освен нарушение на вярата има и друга вина - води преговори със сарацините и ги подстрекава да започнат война с Византия. Свети Мартин представил най-убедителни доказателства за своята невинност, но не пожелали да ги изслушат.

Народът обичал и защитавал праведника. Затова тайно от всички, през нощта, царският военачалник откарал Светейшия Папа под стража на остров Никсия, където го държали цяла година заточен, измъчван от глад и оскърбяван с най-ужасни ругатни. От всичко това той изпаднал в тежка телесна немощ.

Но злобните хора не се задоволили с това. В студеното есенно време го повели към столицата, където, след като се спрели на пристанището, пусkali при него недоброжелателни и безчовечни граждани, които го предизвиквали и оскърбявали по най-противни начини. Това продължавало от сутрин до вечер. След това го отнесли (защото вече бил твърде болен) в тясна и вмирисана тъмница, където го държали 23 дни. Накрая като престъпник го изправили пред духовен и граждански съд. Какво не понесъл тук невинният страдалец! Председателят на съда грубо му наредил да стане на крака и той се подчинил, придържан от оръженосците. Подготвените лъжесвидетели доказвали за него престъпления, от които праведникът се боял повече от смъртта. Но тъй като от негова страна не приемали никакви оправдания, обявян в сълзи, той казал: "Бог ми е свидетел, че ако в този момент ме умъртвите, ще ми направите голямо благодеяние".

Въпреки това завистта и злобата не очаквали да се наситят с кръвта му и искали да направят нещо по-голямо. Праведникът бил изведен и поставен на високо, открито място, а на народа било заповядано да го проклина. Отвсякъде се понесли възклицания "Анатема на Мартин! Анатема на предателя на Бога и отечеството!". След това раздрали дрехите му и го съблекли, завързали го в окови и го повлекли из целия град отново към съда, като викали: "Да се разпадне на части такъв голям престъпник, той не е достоен да живее!". Оттам страдащият от болестите си и окован и измъчван от веригите праведник хвърлили в тъмница между злодеи и разбойници.

Констанс повторно се опитал да склони свети Мартин към богопротивния разкол, но, като разбрал, че всичките му старания са напразни, изпратил го на заточение в Херсон, където праведникът от глада и влажността на въздуха за две години се преселил във вечния живот.

Така че няма толкова тежки мъчения, които да успеят да разколебаят твърдостта на ревностните изповедници на истината и да ги отклонят от благочестието и вярата.

Неблагодарността на цар Саворий

Когато свети Симеон¹, епископ Персийски, пренебрегнал ласкателствата и заплахите на мъчителя и показал готовност за всички ужаси на смъртта, окован и измъчван от оръженосците, бил развеждан из царския дворец, евнухът Усфаган, който бил първи велможа и възпитател на царя в неговото детство, като видял Симеон, станал и се поклонил на Божия угодник. Но тъй като Усфаган преди бил приел християнството, а след това станал богоотстъпник, свети Симеон не го удостоил дори с поглед, с което го укорил като беззаконник. Той равнодушно продължил към мъченията, които му били приготвили.

Усфаган се разтреперил... Той си спомнил за божествените надежди, които в миналото имал заради заслугите на Христа Спасителя и искрата на Христовата вяра се пробудила в душата му. Със съкрушено сърце Усфаган започнал да плаче и ридае. Той съблякъл скъпоценните си дрехи, облякъл вретиче, седнал до вратите на царския дворец и като се удрял в гърдите, казал: “Горко на мене, окаения! Как ще се явя пред моя Бог, Когото отхвърлих? Какъв отговор ще дам на Страшния Съд?”...

Цар Саворий веднага узнал за толкова внезапната промяна на своя любимец и благодетел. Той го извикал при себе си и като изчерпил всички средства да го върне по пътя на гибелта - удивлявал се, увещавал, укорявал, съжалявал, заплашвал, наричал вълшебство всички постъпки на християните, проклинал вярата в Христа Спасителя и след всичко отново умолявал Усфаган като свой баща да не унижава боговете, точно той, прочутият и мъдър старец, и да не безчести и натъжава целия царски дом. Но на всичко това Усфаган отговорил само със следните думи: “Твърде ужасно е безумието, което преди извърших, затова сега свидетелствам пред небето и земята, че няма да почета творението повече от Твореца”.

След тези и подобни на тях противопоставяния между царя и Усфаган неблагодарният Саворий решил да предаде на смърт своя благодетел и втори баща... Той заповядал да му отсекаат главата.

Като отивал на смърт, праведният мъж помолил царя да оповести, че Усфаган умира не за някакво светско престъпление, а за вярата в Христа. Той получил без затруднения царското съгласие за това, тъй като Саворий, като наказвал своя приятел и благодетел, мислел чрез това да сплаши останалите християни, а Усфаган се надявал, че, като чуят за страданията му, християните ще укрепнат пред ужасите на смъртта за вярата в Христа. С тази утеха той умрял спокойно.

Ето ви пример на езическа добродетел! Този тиранин, който осъдил на смърт своя възпитател, наставник и благодетел, своя втори баща, и така потъпкал всичко свято, би ли могъл да има в сърцето си някакви чувства на добродетелност? Християнската душа не е такава - тя уважава и нещастieto на друговеца.

¹Св. Симеон пострадал в 335 г., паметта му е на 17 април.

Пустиннолюбецът или началото на Соловецкия манастир

(17 април)

През царуването на великия княз Василий Василиевич в Белоезерския Кирилов манастир живял старецът Савватий. Той се трудел денонощно заради Господа, умъртвявал тялото си с пост, всенощни бдения и трудове за полза на обителта. Идващите богомолци наставлявал по пътя на благочестието и толкова се прославил, че не минавал ден да не го посетят няколко души да приемат от него благословение.

Славата и почитта са приятни за човешкото сърце и какви ли не усилия полагат хората, за да станат известни! Но Савватий не мислел така, защото не търсел слава от хората, а от Бога. Той се смущавал, че навсякъде говорят за него, защото, като знаел човешката слабост, не се осланял на своето сърце и се боял да не проникнат в него чувствата на гордостта и високомерието. Светият мъж решил да си търси пустинно място, което никой да не посещава.

Когато решил, че намерението му е вече достатъчно твърдо, той приел благословение от настоятеля, простил се с братята и отишъл на остров Валаам, разположен в Ладожското езеро, където монасите нощем се трудели в молитва, а през деня си набавяли храна с милостиня и с труда на ръцете си. Но славата винаги следва след този, който бяга от нея!... Като превъзхождал всички с подвига на постничеството, свети Савватий и тук засиял с името си не само наоколо, но и в земи, разположени твърде надалече.

Отново Божият човек започнал да скърби и да се измъчва от печал, като гледал почитта на братята и идващите богомолци. С радост на сърцето научил, че в морето, на два дни път от брега, има самотен и ненаселен остров, наречен Соловецки. Друг при първите думи за това би си представил ужасите на пустотата, студа на Севера, рева на зверовете и с трепет би отвърнал очи. Обратно, свети Савватий радостно си казал: "Ето благоприятно пристанище за мен! Бог е милостив, Той с пет хляба нахрани пет хиляди души в пустинята, ще нахрани и мен на пустия и студен остров и дори ще ми изпрати с какво да нахраня посетителите, които дойдат в моята обител". Но настоятелят и братята за нищо на света не искали да се разделят с толкова праведен мъж, защото свети Савватий бил венец на тяхното братство.

Божият човек решил да замине тайно. В тихите среднощни часове той излязъл от манастира и тръгнал към морето. От живеещите на брега рибари отново чул каква ужасна пустош ще бъде избраното от него ново местопребиваване, но с това още повече го привличало. Като вървял по морския бряг, той попаднал на един параклис, при който живеел монахът Герман, с когото направили малка ладия.

Взели със себе си няколко хляба и земеделски сечива и с надежда на Бога навлезли в морето. Тишината и попътен вятър им помогнали да достигнат желаното място. Там любителите на пустинята издигнали кръст, направили килия и започнали да живеят, работейки на Господа, като с пот на чело осигурявали препитанието си. Ръцете им обработвали земята, а устата им благославяли Господа.

Който търси слава от хората, той приема тук, на земята, своята награда, която би трябвало да очаква в бъдещия живот. Християни, сравнете една бледа искра, която моментално изчезва с блясъка на слънцето и тогава разсъдете какво значи славата на този свят в сравнение с небесната слава, която Бог е приготвил за тези, които го обичат.

Християнската любов към ближните

Във връзка с новите данъци, наложени от настъпващите военни времена, в Антиохия избухнал бунт, при който с ругатни били съборени дори мраморните статуи на Теодосий Велики и покойната му съпруга Флакила. Трудно е да се разбере истинската причина за такова сляпо безумие срещу този мъдър и човеколюбив император! Някои разказват, че през нощта, предшества бунта, се явило ужасно чудовище, което се издигнало над града, размахвало във въздуха бич и, изглежда, подбуждало целия народ към безредици. Съдът за такава, почти нечувана дързост, преминал с подходящата строгост. Изпратените от Теодосий чиновници лишили Антиохия от наименованието Източна столица, забранили дори общонародните бани, напълнили затворите не само с виновни, но и с тези, които били подозрителни, описали имененията на по-голямата част от знатните жители и навсякъде поставили въоръжени стражи. Поразени от ужас, гражданите непрестанно виждали пред себе си образа на смъртта и очаквали часа на наказанието.

В този момент в най-висша степен се проявило състраданието на християнските пастири и учители. Нещастният Антиохийски архиепископ Флавиан, без да гледа на лошото време, на трудния път и на своята старост, тръгнал за Цариград да ходатайства пред Теодосий за престъпниците. Свети Иоан Златоуст утешавал народа с душеспасителни поучения, като им представял необходимостта от истинско покаяние след такова злодеяние, както и пагубните последици от отчаянието, на което се предали антиохийците след своята минутна дързост. Отвсякъде се стичали и пустинниците, живеещи близо до града, като уверявали гражданите, че те или ще им изпросят милост, или ще умрат заедно с тях. Те прекарвали по цял ден пред входовете на съдилищата, за да умоляват съдиите, а нощем лягали при вратите на затворите с готовност да дадат живота и свободата си за освобождаването на своите братя. Понякога прегръщали коленете на съдиите, друг път им говорили от името Божие.

Един от тези състрадателни старци на име Македоний бил човек необразован, който не знаел светските обноски, но знатен с благочестие и святост, като срещнал двама съдии в града, заповядал им да слязат от конете. Чиновниците се разсърдили, но като чули за безпримерния живот на пустинника, изпълнили нареждането му, прегърнали го и го молели за прошка. Тогава старецът, изпълнен с Божествената премъдрост, ясно заявил: "Идете, приятели мои, при господаря и му кажете това от мое име: Ти си император, но все пак си човек, ти властваш над хората, които са образ Божий. Бой се от гнева на Създателя, ако унищожил Неговото създание! Ти си ядосан, че са разрушени твоите изображения, дали по-малко ще се ядоса Бог, когато разрушиш Неговите образи? Още повече, че твоите са бездушни и безчувствени, а Неговите са одушевени и разумни. Твоите медни изображения са отново възстановени и поставени на предишното им място, но като умъртвил хората, с какво ще можеш да възмездиш своето престъпление? Ще ги възкресиш ли?". Този глас на ревността и любовта силно разтърсил сърцата на съдиите. Разбира се, и молбите на другите монаси нерядко предизвиквали сълзите им, но те носели отговорност и за свое оправдание им представяли волята на императора и опасността от отслабване на държавата от престъпленията против нея, както и необходимостта да изпълняват задълженията на своята служба и принципите на правосъдието.

Вече настанал страшният ден, когато трябвало да четат решителната присъда над обвиняемите... Пустинножителите отново се събрали в съда и неотстъпно молели да се отложи делото за известно време в очакване на нови нареждания от Двореца. Те се наемали сами да отидат при императора, за да го умолият със своите настоятелни молби. Накрая постигнали желаното. Съдиите им позволили да подготвят в писмен вид молбите си и ги изпратили до императора.

Достойните за удивление пустинници, като видели, че близкото до сърцето им дело е в по-благоприятно положение, се върнали в своите килии. Техните сълзи и молби пред съдиите имали този спасителен смисъл, че в същото време Флавиан успял да пристигне и да се яви пред Теодосий и най-важното успял да склони към милост сърцето му, което станало по следния начин.

Като пристигнал в двореца, Божият архиерей се спрял далеч от Теодосий, сякаш удържан от страх, срам и скръб. Той стоял мълчаливо, свел поглед в земята, сякаш сам бил виновен и търсел помилване за самия себе си, само сълзите и въздишките говорили какво било на душата му. Поразен от това, Теодосий се

доближил до него и кротко казал: “Без да греша срещу небето, имам основание да се оплача от жителите на Антиохия. Аз предпочитам техния град пред всички останали в моята държава. След толкова много милости и благодеяния, можех ли да очаквам от тях толкова злодейско въздаяние? Аз не мисля да им причинявам никаква несправедливост. Ако някога съм имал нещастieto да им сторя това, биха могли да се вдигнат единствено срещу мен, защо трябва да оскърбяват умрелите, които с нищо не са сгрешили срещу тях?”. Той завършил с тези думи и архиепископът, като си избърсал сълзите, накрая прекъснал мълчанието.

Започнал речта си с истинско признание за престъпленията на антиохийците, като признал, че трудно ще се намери заслужено наказание за това. Но като сравнил тяхната неблагодарност с благодеянията на императора, той изтъкнал, че колкото е по-голямо оскърблението, толкова е по-славно прощението. Привел му примера с Константин Велики, който подстрекаван от царедворците да накаже жестоко метежниците, обезобрази едно от неговите изображения, като опипвал с ръка лицето си, усмихнат, отговорил: “аз не усещам никакви рани”. Припомнил му неговата собствена милост, когато на празника на Светата Пасха, подарил живота на затворените престъпници, възкликнал: “О, ако Господ ми беше дал сила да възкресявам и мъртвите!”.

Напомнил му, че сега юдеите, езичниците и варварите внимателно очакват неговата присъда над виновните и съдейки по неговото милосърдие или жестокост, ще съдят за силата и светостта на евангелската вяра. Но за да премахне от сърцето му политическото съображение за лошия пример, ако едно толкова голямо престъпление остане без наказание, той му обяснил, че прощението в този случай няма да е следствие на малодушие и невъзможност за отмъщение, а действие на вярата и милосърдието и че нещастната Антиохия вече е наказана със страха и угризението на съвестта повече, отколкото може да бъде наказана с огън и меч.

Молбите със сълзи на очи и заплахите със съда Господен в устата на Божия човек били толкова действени, че Теодосий не могъл да се противи на силата на убежденията. Като не бил в състояние да сдържа сълзите си и скривайки колкото може вътрешното смущение, той само казал: “Ако Господ благоволи да прости на Своите убийци, аз ли не съм длъжен да простя на моите оскърбители - аз, който съм смъртен като тях и раб на същия Господ?”. Тогава благочестивият старец се хвърлил в краката на императора и умолявал небето за неговото благоденствие. “Върви, отче мой, като го прегърнал, продължавал Теодосий, и по-бързо занеси утехата на народа, който те очаква, зарадвай го за празника на Христовото Възкресение! Аз му прощавам престъпленията. Моли Бога да благослови моето оръжие и бъди уверен, че след свършване на войната аз сам ще дойде да утеша гражданите на Антиохия”. Като оказал най-високо благоволение, Теодосий изпратил Флавиан при пасомите му.

Връщането на светителя в Антиохия било подобно на тържество. Целият град го посрещнал на няколко километра от града. Пътят бил обсипан с цветя. Радостта и молитвите били общи за всички граждани, като ги обединявали в един дух.

Празнословието и духовните беседи

(От Пролога, 25 април)

Остарелият в постнически подвизи Касиан разговарял с един монах за душевна полза, и тъй като разговорът им продължавал твърде дълго време, монахът започнал да дреме. Като съжалил за безгрижието на монаха по толкова важните въпроси за спасението на душата, преподобни Касиан поискал да му разкрие, че в основата на това стои духът изкусител, и започнал да разказва нещо, което служело само за весело прекарване на времето... Изведнъж монахът се разсънил, отворил очи и наострил слух да не пропусне и една дума. Тогава Касиан, като въздъхнал дълбоко, му казал: "Колко сме нещастни! Докато говорехме за нещата, свързани с небето, дрямка затваряше очите ни, но щом беше изпусната весела дума, ние се събудихме и сънливостта ни премина!".

Развълнуван до дъното на душата си от това наставление, монахът след този случай винаги се молел Бог да не допусне да заспива, щом се говори за духовни неща и веднага да му изпраща дълбок сън, когато започнат да празнословят, а най-вече, когато одумват другите.

И ние сме подобни на безгрижния монах. Слушаме с готовност всичко, освен нравоученията. Разликата е в това, че монахът се поправил, а ние в по-голямата си част, както живеем, така и умираме.

Ходи на църква и никога не излизай, докато не е завършила службата

(От Пролога, 6 април)

Живял един добър, но беден човек, който имал единствен син. За нещастие в тяхната страна настъпил глад. Като виждал себе си, жена си и сина си изнеможели от глад, нещастният баща казал: “Скъпо дете, моля те да се съгласиш да те продам. Мъчно ми е да се разделя с тебе, но само така можем и ние, и ти да избегнем гладната смърт”. “Постъпи, както пожелаеш, татко! Аз с готовност ще се подчиня”, отговорил юношата. “Но синко, продължил бащата, помни съвета, който ще ти дам. Ходи винаги на църква и не излизай, докато не завърши службата!”. След това той го отвел и го продал на един велможа. А синът никога не нарушавал родителския съвет и като служел с вяра и истина на своя господар, винаги ходел на църква.

Но добродетелта винаги бива изкушавана. По нещастно съвпадение юношата предизвикал гнева и отмъщението на своята господарка. Един млад слуга по всякакъв начин съдействал за това. Отмъстителната жена решила да погуби невинния юноша. Веднъж, като си дала вид на изплашена, тя казала на своя мъж: “Този, новокупеният има зли намерения по отношение на твоя живот”, и с обичайната в такива случаи хитрост до толкова успяла да го убеди, че той, без да разследва въпроса, се съгласил да предаде на смърт верния слуга.

В същия ден, като видял углавния съдия, безразсъдният господар му казал: “Ще ти изпратя един от моите слуги с парче платно. Ти заповядай да му отсекаат главата и като я увиеш в плата, дай я на този, който ще дойде след него”. Той казал това, като не споменал по име нито единия, нито другия.

По такъв начин, без да подозира нищо, по заповед на господаря си добрият юноша тръгнал към своята смърт. Но като вървял, видял, че пред една църква отслужват молебен и като се сетил за наставлението на баща си, спрял се там до края на службата.

В същото време господарката излязла от търпение, че толкова дълго ги принуждават да чакат кръвта му, и изпратила при углавния съдия своя любимец да го пита какъв отговор ще даде на това, с което са изпратили новокупения роб? Съблазнителят, като вървял по пътя и чул молебена, също спрял от любопитство. Като го видял юношата, го попитал къде отива. “При углавния съдия, отговорил той, да искам отговор за това, за което ти си ходил, ходи ли вече там?”. “Още не, отговорил юношата, но направи ми милост, бъди любезен да разменим нашите поръчения, защото много ми се иска да дослушам службата. Отнеси това парче плат вместо мене, а аз ще отида за отговора”. Младият човек, като взел плата, тръгнал където трябва и щом пристигнал, загубил главата си.

Службата в църквата свършила и според уговорката юношата тръгнал към углавния съдия. Там му дали нещо завито в плат и без да любопитства, той го занесъл в дома. Какво било изумлението на господаря и господарката, като видели жив този, когото изпратила на смърт! Те прималели от ужас, като видели в плата главата на любимия си слуга, когото пратили за главата на юношата. След това попитали как се е сполучило така? Като чули от него подробно за всичко, осъзнали в това действието на небесния Промисъл. Съпругът видял само своята небрежност за обвиненията към единия и невинната смърт на другия, а злобната жена освен това видяла във всичко праведния Господен съд и като се трогнала, престанала да гони своя млад роб.

Храмът е земното небе, където невидимо присъства Сам Бог. Християни, идвайте в църква като в тихо пристанище от бурите, от житейските скърби, там: *Искайте, и ще ви се даде, търсете, и ще намерите, хлопайте, и ще ви се отвори* (Мат. 7:7).

Смирението на преподобни Теодосий

***(Преп. Теодосий приел монашество през 1032 г.,
починал през 1074 г. Паметта му се чества на 3 май.)***

Веднъж се наложило на преподобни Теодосий Печерски да посети великия княз Изяслав, който се намирал тогава далеч от Киев. Като се забавил до вечерта, Божият угодник искал както обикновено да се върне пеша в манастира, но князът заповядал да го откарат с каляска.

Съпровождащият го млад човек, като видял преподобни Теодосий, облечен в обикновени монашески дрехи, помислил, че той е някакъв събирач на милостиня и му завидял, че, като седи в каляската, може да поспи. Накрая толкова се ядосал, излязъл от търпение и му казал: "Черноризец, сега е време и аз да отдъхна на твоето място!". Светият мъж, без да каже и дума, излязъл от каляската, а там седнал княжеският слуга.

Преподобни Теодосий приел длъжността на водач и ту вървял до коня, ту, като се изморявал, сядал на него. Това продължило до разсъмване - през това време младият човек спял спокойно...

Накрая с преподобни Теодосий започнали да се срещат велможи, тръгнали от Киев за Изяславовата резиденция, които, виждайки праведника, слизали от конете и му се кланяли. Слугата на княза, като се пробудил от гласа на Теодосий, бил изумен, като гледал най-високопоставените чиновници на държавата да въздават толкова голяма почит на стареца, когото той обидил. Силно изплашен, скочил от каляската... Но ужасът му станал по-голям, когато видял, че като приближили манастира, всички братя излезли с благоговение да посрещнат стареца и приемали от него благословение. "Кой би могъл да бъде този старец?", мислел си слугата и се считал за вече погубен, ако Изяслав узнае за неговата дързост... Но праведният мъж скоро го успокоил.

Той въвел своя оскърбител в трапезарията и наредил да му донесат ястие и питие и като му подарил няколко монети, любезно го пуснал да си иде вкъщи.

Ето пример за истинско християнско смиреномъдрие! А ние навсякъде обичаме да сме първи, не само при приятелски събирания се стараем да заемем по-високо място, но даже и в Божия храм, където невидимо присъства Царят на царете, пред Когото князът и робът имат еднакво достойнство. Ние се чувстваме оскърбени, ако някой с по-ниско обществено положение застане пред нас и понякога с негодувание го изблъскваме.

Царят баща

Преподобни Арсений Велики (живял през IV век, паметта му се чества на 8 май), преди да приеме монашеско пострижение, като човек мъдър и добродетелен, бил повикан от император Теодосий в Цариград и назначен за учител на синовете му Аркадий и Онорий. Тъй като бил кротък по душа, от уважение към царските деца той винаги им преподавал уроците прав, докато учениците седели в меки разкошни кресла.

Веднъж неочаквано при тях влязъл Теодосий. Като видял Аркадий и Онорий да седят, а Арсений да стои прав пред тях, той се почувствал засегнат и казал: “Така ли съм ти поръчал! Не ти ли казах още в началото да се чувстваш като втори баща и да ги считаш за свои, а не за царски деца!”. “Всичко трябва да бъде както подобава - кротко отговорил Арсений, - момчетата се нуждаят от учене, а на принцовете се полага царска почит”...

Теодосий бил още по-недоволен от този отговор на Арсений и веднага смъкнал от децата си царските отличия и срещу волята му сложил учителя да седне, а на учениците наредил да стоят прави пред него. “Ако се научат да се боят от Бога, казал той на излизане, и станат достойни да управляват народа, то небесният Промисъл ще им даде земното царство, а ако станат горди и злобни, то по-добре е изобщо да не царуват, отколкото да царуват безумно. Моля се на Бога децата ми по-скоро да умрат млади, отколкото да израснат за гибел на душите си и нещастие на народа”.

Оттогава, като благословил в душата си Теодосий, Арсений започнал да преподава уроците си седнал, а царските деца стояли прави пред него.

Няма никакво съмнение, че не желае щастие на децата си този баща, който им дава и най-малък повод да се гордеят с богатство или знатност.

Смиреномъдрието на Арсений Велики

(8 май)

Преподобни Арсений Велики бил дотолкова смиреномъдър и не се надявал на своя разум, че винаги търсел да се научи на нещо, даже и от хора необразовани.

Веднъж, като разговарял с един монах, дошъл от Египет, той го помолил за наставление как по-добре и по-сигурно да отпъжда от сърцето си лошите помисли. Един от монасите, който присъствал на разговора им, се учудил и попитал Арсений: “Защо ти, който си вещ в гръцкия и латинския и си запознат с мъдростта на всички (в смисъл всички най-важни - б. пр.) книги, търсиш урок от един невежа?”. “Аз зная гръцки и латински език, отговорил праведникът, но досега не мога да се науча на азбуката, която този неучен монах знае твърде добре”.

Под това свети Арсений разбирал смирението, което е начало на всички добродетели, както азбуката е начало на всички книги.

Осъждането пада върху осъждащия

(8 май)

Веднъж преподобни Арсений се разболял тежко. Монасите го пренесли в църковната болница и го настанили на меко легло. Дошъл да го посети един монах от друг манастир и като видял Арсений да лежи на мекото легло, се съблазнил и си помислил: “Този ли е отец Арсений? Как може така да си угажда?”.

Но тъй като учудването на дошлия било твърде невнимателно, намиращият се наблизо свещеник лесно се досетил за мислите му и като го отвел встрани, го попитал какъв е бил в мирския си живот, преди да приеме монашество. “Бях овчар, без да подозира нищо, отговорил монахът, и живеел в голяма бедност и нещастие”. “А сега добре ли живееш?”, попитал го свещеникът. “Много спокойно, отговорил той, и имам всичко, което ми е нужно”. “Добре е да знаеш, продължил свещеникът, че този старец, когото виждаш, е бил втори баща на царските синове, служеха му хиляди слуги, леглото му беше меко и разкошно, а богатствата му безчислени. Затова не е ли справедливо да се прецени, че по-скоро ти след трудностите в света сега си отдъхваш, а отец Арсений след покоя в света сега преживява трудности?”

Старецът признал, че се заблуждава и като се поклонил до земята на свещеника, молел го да му прости, че толкова дръзко е оскърбил в сърцето си праведника.

Не съдете, за да не бъдете съдени! Това е казал Сам нашият Спасител Христос. Християни, ние често осъждаме ближния, но към себе си дори не желаем да погледнем.

Истински пустинножител

(8 май)

Един римски велможа, близък родственик на преподобни Арсений, при умирането си му завещал много голямо богатство. Праведникът още щом получил документа за това, едва успял да разбере за какво се отнася и пожелал да го унищожи. Но слугата, който му го донесъл, паднал в краката му, като го молел да не върши това, защото от него ще потърсят отговорност. Тогава преподобни Арсений, като върнал обратно завещанието на своя родственик, му казал: "Аз съм умрял преди него. Чудно ми е как той, умрелият неотдавна, прави наследник на богатството си мене, който съм мъртвец. Върни, приятелю, тази хартия обратно на този, който те изпрати с нея".

Ето пример на истинско пустинножителство! Който се е посветил в служба на Бога, той няма нужда от богатство.

Пагубно е излишното надяване на себе си

***(Из живота на преподобни Пахомий Велики,
паметта му се чества на 15 май.)***

Един монах желаел да стане мъченик на Христа, но тъй като Църквата се радвала на мирни дни, той не знаел как да удовлетвори желанието на сърцето си. Като виждал у свети Пахомий дара на чудотворството, той многократно идвал при него с молба да изпроси от Бога да го удостои със страдалчески венец. Колкото и да го разубеждавал Божият угодник да не приема в сърцето си толкова странни помисли, всичките му увещания били напразни. Той често го убеждавал с думите: “Драги в Христа брате, понасяй с мъжество подвизите на монашеството, ден и нощ се занимавай с богомислие, с непорочен живот, служи за душеспасителен пример на братята и ще имаш дял на небесата заедно с мъчениците”. Въпреки всичко монахът със съкрушение и сълзи продължил да го умолява.

Накрая праведникът, като искал да избегне непрестанните му молби, казал: “Добре, аз ще се помоля за тебе на Спасителя на света да ти предостави случай да се прославиш в страдалчество. Но ти, доколкото можеш, се пази да не би вместо изповядване на името Христово да се отречеш от Него в страшния час на мъченията. Аз те уверявах и сега те уверявам, че се заблуждаваш, като без нужда желаеш да се подхвърлиш в беда, докато Сам Господ ни учи да се молим да не бъдем въведени в изкушение. Но щом желанието ти е толкова силно, нека бъде както искаш!”.

Две години след този разговор се наложило на някои от братята да останат в далечно село, за да събират тръстика за застилане. Но тъй като се забавили, свети Пахомий повикал споменатия старец и му казал: “Иди да занесеш храна на работещите!”. Благословил го за път и добавил: *в благоприятно време те чух и в ден на спасение ти помогнах, никому с нищо не туряме препънка, за да се не опорочи служението ни* (2 Кор. 6:2, 3). Монахът не можел да се досети за какво се отнасят думите на Божия угодник и тръгнал на път.

Като минавал през пуста местност, срещнали го варвари, които обитавали недостъпните възвишения, и като го оградили, взели го в плен и го отвели със себе си. “Ела, старче, поклони се на нашите богове!” - викали те и го ругаели. Монахът дълго отказвал да принесе жертва на идолите, но голите саби над главата му, заплахите за нечувани мъки принудили нещастника да се поклони на бесовете. Като се уплашил от смъртта, той забравил за безсмъртната душа, и като се отрекъл от Христа, ял и пил от идолските жертви. След всичко това го освободили без никакво зло като свой единоведец...

Колко опасно е да се надяваме на своите сили, като знаем колко непостоянно е човешкото сърце, колко бързо се променя, а плътта е толкова слаба и немощна!

Пазителят на целомъдрието на Теодора

(27 май)

Младата девица Теодора била обвинена в изповядване на вярата в Христа Спасителя и предадена на съд пред градоначалника на Александрия Евстратий. “Уважаема девице, казал той, или се поклони на боговете на твоето отечество, или ще бъдеш отведена в публичния дом на безславието, тъй като вие, християнките, считате за пръв свой дълг да запазите целомъдрие”. “Ти знаеш, отговорила Теодора, че Бог, Който знае тайните на нашите сърца, зачита нашите мисли и намерения, и в случаите на невъзможност да бъдат изпълнени, той ги зачита като самото изпълнение. Нека да вършат с мене каквото пожелаят, независимо от всичко аз ще си остана невинна. Впрочем моят Бог е силен, ако пожелае да съхрани моята непорочност, която съм Му обещала”. Съдията, малко развълнуван от разума на младата девица, ѝ предоставил три дни за размисъл с надеждата, че тя ще отстъпи от вярата, която изповядва. Но тези три дни света Теодора употребила единствено за богомислие. Когато следващия път я изправили пред съда и Евстратий я попитал какво има да му каже сега, девицата решително отговорила: “Нищо повече от това, което казах преди”. “Добре, възразил съдията, да видим колко е всемогъщ твоят Иудеин, разпънат от Пилата!”. След което под стража я изпратил в споменатото място на срама и нечестието.

“Господи, Боже мой, Който Си избавил Сусана от безсрамни старци, извикала Теодора, избави и мене, Твоята рабиня, от подобни злодеи!”. В това време група безсрамни и развратни младежи забързали за дома, както спорели помежду си кой първи да влезе при девицата... Невинната Теодора треперела и се молела на Бога, Пазителя на невинността.

Изведнъж някакъв младеж, облечен във военски одежди, забързано се смесил в кръга на сластолюбците и с вид на изгарян от нетърпение разблъскал всички и влязъл в стаята. Никой не смеел да се противи, защото мислели, че е някакъв военачалник. Теодора изпаднала в ужас, като го видяла. “Ободри се, казал ѝ младежът, аз съм един от братята по вяра, казвам се Дидим, идвам да те избавя от ръцете на насилниците. Облечи моите дрехи и излез оттук, само така ще можеш да запазиш своята непорочност. Колкото до мене, аз ще остана на твоето място и зная как да постъпя”. Великодушната Теодора не била съгласна да купи живота си със смъртта на друг, но тук се предавало на гавра нейното целомъдрие... Тя се възползвала от благодеянието на младежа, надянала дрехата му и като закривала лицето си подобно на човек с гузна съвест, излязла от ужасния дом като агне от стадо вълци.

Подбуждан от похот, незабавно влязъл друг юноша... Но какво било учудването му, когато вместо девицата видял мъж. Като помислил, че това се дължи на вълшебството на християнката, той побягнал навън, като викал: “Да се махаме оттук! Да се махаме по-бързо да не би тайната сила и нас да превърне в жени, както Теодора превърна в мъж!”. Без да разберат както става с тях, всички побягнали след него.

В същия момент и управата узнала за странното произшествие... Била изпратена стража да арестува Дидим, но нима християнинът ще се побои от мъченията и смъртта?

По такъв начин всевишният Промисъл в неминуеми бедствия избавя страдащата невинност, когато това Му е угодно.

Благочестивият спор

(27 май)

Когато воинът на Христа Дидим бил осъден на смърт във връзка със запазване целомъдрието на Теодора и го повели към мястото на смъртта, изведнъж между народа се понесъл глас: "Пуснете ме! Пуснете ме при невинния страдалец!". Тогава между стражите забелязали девицата Теодора...

"Ти си мой благодетел, казала тя на младежа, ти ме запази от най-ужасното нещастие, но аз не съм те молила да ме защитаваш от смъртта. Великодушни младежо, позволи ми със смъртта си да запазя твоя живот, както ти със смъртта си запази моята невинност, така че първата добродетел ти е достатъчна, за да получиш награда от Бога". "Остави ме, Теодора, аз умирам не за тебе, а за вярата си в Христа Спасителя" - отговорил юношата. "В краен случай, възразила девицата, нека аз да умра първа, а ти, ако искаш да бъдеш в числото на мъчениците, ме последвай, защото ти като младеж няма от какво да се боиш, а аз се страхувам от предишното насилие". "Скъпа сестро, казал свети Дидим, след като веднъж Господ е запазил твоята невинност, Той може и винаги да я пази". На съдията му станало скучно да слуша как девицата и юношата спорят за смъртта и извикал: "Нека да тръгнат за другия свят двамата заедно!". И оръженосците едновременно отсекли главите на Дидим и Теодора.

Ето с каква готовност истинският християнин отива на мъчение и смърт... Защо ли? Защото има Божествената надежда във вечността.

Обръщане в християнската вяра на свети Иустин философ

(1 юни)

До приемане на християнската вяра свети мъченик Иустин Философ се учил на любов към мъдростта в различни школи. Едни след други му преподавали нравственост и богословие стоици, перипатетици, питагорейци и платоници, но от всички слушал само безсмислени умувания, упражнения на ума, а при разсъждение за Божественото само най-неясни тълкувания. Това не можело да удовлетвори неговия ум, който жадувал за познания, които свети Иустин сам не разбирал.

Веднъж, когато се намирал в такова разположение на духа, той се разхождал край града, из едно уединено място близо до морето. Потъвайки в размишления, той изведнъж забелязал недалеч да стои непознат старец, чийто вид внушавал уважение. Свети Иустин се спрял и го загледал втренчено. Старецът от своя страна забелязал това и го попитал: “Ти сигурно ме познаваш! Иначе нямаше с такова внимание да ме гледаш!...”

Св. Иустин: Не, аз не те познавам. Но се чудя, че така неочаквано те срещнах в това пусто място.

Старецът: Аз очаквам роднини отвъд морето и дойдох тук в случай че пристигнат, по-скоро да се видя с тях. А ти какво правиш тук?

Св. Иустин: Аз обичам да се занимавам с размисли за нещата и затова често се разхождам сам, така че нищо да не отвлича мислите ми.

Старецът: Следователно ти си философ. Каква полза получаваш от философията?

Св. Иустин: Твърде голяма, защото тя просвещава ума и е наставница на добрите нрави, като учи на добрия ред в живота. Тя учи как се различава добро от зло, заблуждение от истина, вреда от полза и т.н.

Старецът: Следователно философията представлява човешкото блаженство?

Св. Иустин: Без съмнение.

Старецът: Кажете ми какво е философията и какво точно блаженство носи на човека?

Св. Иустин: Философията е такава наука, чрез която познаваме истината, а нейното блаженство се изразява в удоволствието на сърцето на човека, когато постигне истината.

Старецът: Ако философията те е научила какво е истината, то кажете ми какво е Бог?

Св. Иустин: Бог е Същество, най-висше от всички, Коего никога не се променя, първичната Причина за битието на всички неща, които виждаме и които разбираме.

Старецът: Аз съм възхитен от твоя отговор. Но кажете ми, за да се постигне Бог, същият разум ли е нужен, с който разбираме аритметиката, музиката и т.н.?

Св. Иустин: О, не! За да се постигне, да се стигне до познание на Бога, е нужен разум с други свойства, не този, който ни служи за познаване на науките, изкуствата.

Старецът: Ти отговаряш правилно, защото човек, ако разбира нещо, разбира го или затова, че е слушал за него, или пък е чел, или го е виждал с очите си. Само в такъв случай можеш да разбереш дадена вещь и други да научиш за това. След всичко това те питам - как вашите елински мъдреци са могли да разберат или да говорят за Бога, след като не са Го виждали и не са слушали нищо за Него?

Св. Иустин: Ние виждаме силата на Божеството не с телесните си очи, с които можем да видим човека или животното, защото Бог може да бъде разбран само чрез ума, както казва Платон, чието учение повече от останалите аз приемам и следвам.

Старецът: Но има ли нашият ум някаква достатъчно голяма сила, чрез която по-бързо, отколкото чрез чувствата, да можем да опознаем и разберем това, което не виждаме?

Св. Иустин: Разбира се, че има, и тази сила Платон нарича око на ума, което е дадено на човека да може, след като го очисти и просвети в учението за любовта към мъдростта, да разбере, да схване и самата Божествена истина.

Старецът: Аз с удоволствие слушам всичко, което говориш, но имам важна причина да не обичам твоя Платон. Неговото учение е подозрително.

Св. Иустин: Защо мислиш така?

Старецът: Ако Платон учи точно така както ти вярваш, защо сам не е разбрал и не е видял Божията истина? Той говори, че Бог е невидим, непостижим, а същевременно се е кланял на видимите твари - небе, звезди и т.н. След всичко това, как да повярваме, че философите имат разум за постигане на Божието могъщество? Не, драги приятелю, човешкият ум, непросветен от вярата, не може да достигне до познание на Бога.

Св. Иустин: Тогава къде може да се намери учител, който може да разкрие истината, ако нито Платон, нито другите философи я знаят.

Старецът: Ако с желание ме изслушаш, аз няма да скрия нищо от тебе.

Св. Иустин: Единствено удоволствие за моето сърце е да узная истината. Готов съм да те слушам ден и нощ.

Старецът: В древни времена, много преди всички философи, живели свети, праведни и обичани от Бога мъже. Наставлявани от Светия Дух, те предсказали всичко, което става сега. Poznali истината от самия й Източник, те я предали на хората, като не се бояли или срамували от никого. Сърцата им били непристъпни за честолюбието и затова всичко, което видели и чули в Божествените откровения, обяснявали разбираемо, просто, без опасения. Техните писания съществуват и сега, и който ги чете без предубеждение, ще просвети ума си в познание на истината.

Св. Иустин: Но къде може да се намерят тези книги?

Старецът: Навсякъде, където има християни - поискай им и те с удоволствие ще ти дадат. Но когато започнеш да ги четеш, преди всичко се моли на истинния Бог да отвори сърцето ти за приемане на истината, защото само този може да види и разбере Божиите дела, комуто Сам Бог благоволи да открие. Моли се, защото този Бог открива на всеки, който проси от Него с молитва и се приближава към Него с любов.

Като казал това, старецът оставил св. Иустин и се скрил, изчезнал от погледа му. Колкото и да се старал след това праведникът да го види, всичките му опити останали напразни.

В същото време сърцето му било обзето от желание и нетърпение да прочете книгите на пророците. Той сравнявал предсказанията на древните сибили с пророчествата на Боговдъхновените мъже за възплъщението на Христа от Пречистата Дева, за доброволните Му страдания, за бъдещия съд, за края на този свят и като се учудвал на тяхното съвпадение, постепенно достигнал съвършено познание за Бога Отца, за Сина Божий. Колкото и да се стараел врагът на човешкия род, князът на тъмнината да му представи в най-лоша светлина постъпките на християните, всичко послужило само за това, че той постоянно все повече се вдъхновявал от любов към евангелската вяра. Защото, като слушал навсякъде клевети за Божиите раби, той още по-внимателно се стараел да изследва техните постъпки. И какво установил?... Благочестие, въздържание, милосърдие, послушание, любов към отечеството, непоколебимост по време на несправедните съдилища, безстрашие пред всички ужаси на смъртта, с една дума - всички добродетели, които поставят отделния човек над греховността на човечеството като цяло.

По такъв начин, като разбрал същественото за християните и езичниците, св. Иустин с цяло сърце и душа се предал на Бога, Ходатая за света, и приел свето Кръщение. Известно е след всичко това какъв велик защитник на евангелската вяра и непобедим Христов воин става този свят философ.

Примерът със свети Иустин, който жадувал да намери истината и тайнствения старец, който го извел по пътя на спасението, е доказателство, че Бог винаги е готов да ни подаде ръка за помощ и да ни изведе от заблудението, стига това да е желанието на нашето сърце.

Съпружеската вярност

(От Пролога, 14 юни)

Един търговец натоварил кораб със скъпи стоки и пътувал за Африка, но скоро се появила буря, корабът се разбил и потънал с всички богатства. Спасилият се търговец се върнал вкъщи с празни ръце... Но там го очаквало друго нещастие - кредиторите взели цялото му останало имущество и тъй като това не стигало да покрие дълга му, изпратили нещастника в затвора.

В това мъчително положение жената на нещастния човек чрез ръководение успяла да осигури насъщния хляб и с това изхранвала и себе си, и мъжа си. Тя била млада и красива и това станало причина за следното прекеждие.

Веднъж, когато тя обядвала в тъмницата заедно с мъжа си, дошъл един богаташ да раздаде милостиня на бедните затворници. Като видял младата жена в това мрачно и потискащо място, той толкова бил развълнуван от красотата ѝ, че почувствал в сърцето си непреодолимо страстно влечение към нея... Богаташът веднага излязъл от затвора и изпратил слугата си да я повика. Бедната съпруга побързала да се види с него, като предполагала, че той от състрадание към тяхното нещастие е намислил да им даде нещо заради Христа... "Какво престъпление си направила, защо стоиш в затвора?" - попитал богаташът. Когато нещастната съпруга му обяснила какво се е случило с мъжа ѝ, той продължил: "Аз съм готов да изплатя целия му дълг, ако се съгласиш да бъдеш моя жена. Ти си невинна, защо трябва да участваш и споделяш неговото злополучие?". "Аз съм се клела пред олтара на Господа да му бъда вярна до смърт, отговорила добродетелната жена, и затова не мога да разполагам сама със себе си. Ако си съгласен, почакай ме тук, докато отида и го попитам". Богаташът се съгласил с нейната отзивчивост, като се надявал, че нещастният човек ще пожертва честта си, за да получи свобода.

Разтревожената жена отишла при съпруга си и му разказала предложението на богаташа. Като я изслушал, нещастникът въздъхнал и се просълзил. Той ѝ отговорил: "Скъпа невесто, предай на престъпния благодетел, че в каквито и затруднения да се намираме, не желаем да откупуваме свободата си с престъпване на Божия закон. Кажи му, че Бог, Който господства над бездните, вижда и тези, които са хвърлени в тъмница. Този Бог знае по какъв начин да ни избави. Кажи му, че ние не се надяваме на князете и на синовете човешки, в които няма спасение". Съпругата отново отишла при богаташа и му предала подробно отговора на съпруга си.

Добродетелните хора не останали измамани в надеждата си, че Бог има хиляди начини да избави човека от напаст... Близо до тях, зад преградата, бил затворен един разбойник. Той слушал разговора между двамата съпрузи и въпреки привичната си жестокост бил развълнуван от цяло сърце от тяхната добродетелност, дал им знак да се доближат и през стената, която ги отделяла, им казал: "Аз съм разбойник, извършил съм много злини и убийства и съм напълно уверен, че скоро ще бъда наказан със смърт. Затова ви уверявам да отидете след смъртта ми на еди-кое си място и като разкопаете, ще намерите много злато. То е заграбено, но аз не зная от кого, затова, ако го предам на съдиите, златото ще остане у тях. Вземете го за себе си като хора добродетелни и се молете на Бога за мен!". След няколко дни разбойникът действително бил лишен от живот.

Добродетелната жена отишла късно вечерта с позволение на съпруга си, намерила описаното от разбойника място, разкопала земята... и колко много се удивила, като видяла неизброимо съкровище! Това бил сандък, пълен със златни монети. С голяма предпазливост тя го пренесла в дома си и започнала постепенно да изплаща дълга. Скоро мъжът ѝ бил освободен.

Християни, забележете в този разказ затворника със съпругата му, и от друга страна, богаташа... Първите били толкова добродетелни, че не пожелали да откупят чрез беззаконие свободата си. Вторият желаел да направи благодеяние на страдащите, но към това го подбуждала не любовта към Бога, не човеколюбието, а единствено безчестната страст, която превръщала благодеянието му в злодеяние.

Да ни даде Бог силата и твърдостта на първите и да ни избави от "благотворителността" на последния!

Невнимателност и незадълбоченост при отправяне на обвинение

(15 юни)

В една египетска обител живял благочестив монах на име Дула, честен, кротък, неотвърщащ на клеветите - истински раб Христов. В такова търпение богобоязливият старец прекарал 20 години. Но врагът на човешкия род откроя време крои гибелта на тези, които служат не нему, а на единия Бог. Като не бил в състояние да сломи ограденото с щита на небесната благодат сърце на отшелника, той се насочил срещу него с други средства.

Един от старците, който не се страхувал от Господните заповеди, воден от измамния дух на беса, през нощта влязъл крадешком в църквата, задигнал светите съсъди и ги скрил на тайно място, като се затворил в килията си, от която преди това излизал твърде рядко. Когато настанало време за утренията, дежурният монах влязъл в църквата да запали кандилата и от пръв поглед забелязал нещо нередно в храма. Незабавно съобщил за това на настоятеля, а той казал на всички братя.

За нещастие праведният Дула в това време бил болен и не отишъл на утринното славословие. Като се възползвали от това, някои от неговите недоброжелатели надали глас, че никой друг не е откраднал светинята, освен Дула. Най-голямото доказателство било, че за разлика от обичая си в този ден не отишъл на утренията... Това било достатъчно на човешкото лекомислие и братята повярвали, като ужасени и негодуващи наредили да бъде доведен невинният Дула пред събора на старците.

Без всякакво приличие довели в църквата потиснатия, угнетен от болестта си праведник. Напрасно молел да му позволят да върви сам. Надигналата се злоба жадувала да стовари върху него всички оскърбления... Там, в присъствието на настоятеля и отците, остарели в постничество, без да питат дали в действителност той е крадецът на светинята, злите му врагове започнали да го клеветят. Един казал, че той тайно от всички яде, друг крещял, че крадял хляб и го продавал извън манастира. Като слушали това, настоятелят и старците повярвали на клеветите и със заплахи започнали да разпитват невинния Дула къде е скрил откраднатото от Църквата съкровище. Отначало Божият раб се оправдавал и представял най-убедителни доказателства за своята невинност, но като видял, че не му вярват, укрепил сърцето си, дал си кураж да устои и замлъкнал, като отговарял само рядко: "Простете ми, свети отци, на мене грешния!".

След това настоятелят наредил да му съблекат монашеските дрехи и да го облекат в цивилни. Невинният Дула бил завързан в тежки вериги и предаден за разпит на иконома... Какво ли не претърпял тук страдалецът! Но на всички заплахи, на всички мъчения отговарял само: "Простете на мене, грешния!".

Накрая раздразненият настоятел и братята го изпратили при градоначалника за нови изтезания. Но на всеки въпрос: "Къде си скрил откраднатото от църквата съкровище?", невинният Дула повтарял едно и също: "Нямам у себе си нито сребро, нито злато". Като опитал ужасите на всички мъчения, градоначалникът заповядал да го хвърлят в тъмна и смрадна килия в затвора.

На следващия ден съдията повикал при себе си настоятеля и останалите братя и им съобщил, че Дула не се признава виновен в нищо. Но ожесточените обвинители представяли срещу него нови лъжедоказателства и измаменият градоначалник подписал присъда да му отсекаят ръцете като на светотатец.

Отвели невинният страдалец към мястото за изпълнение на присъдата... В същото време истинският крадец чувствал в себе си угризенията на съвестта. Изпаднал в ужас и си казал сам: "Уви, какво ще стане с мене, ако се разкрие моето злодеяние? Но дори да предположим, че тайната ми тук, на земята, остане неразкрита, какъв отговор ще дам на Страшния Христов Съд? Горко на мене, нещастника! Аз съм светотатец и кръвопиец!". Той незабавно отишъл при настоятеля и му казал: "Отче, църковното съкровище се намери, кълна се, че Дула е невинен!". Настоятелят веднага изпратил хора с това известие при градоначалника и страдалецът се върнал в своя манастир.

Невнимателност и
незадълбоченост при
отправяне на обвинение

В същото време монасите разбрали за неговата невинност, узнали кой е истинският крадец и като паднали в краката на Дула, го молели да им прости техния толкова голям грях. Но може ли да се очаква, че ще търси удовлетворение за собствените обиди този, който живее по примера на Христа Спасителя, невинно понесъл оплюване, плесници, трънен венец и кръстна смърт?...

Нека като смъртни да не подозираме никого в престъпление, докато няма сигурни доказателства за това. Проявената невнимателност и незадълбоченост в такива случаи може да погуби невинен човек, докато престъпникът остава ненаказан за по-големи злодеяния.

Поправеният отмъстител

(От Пролога, 20 юни)

Един монах, тъй като бил обиден от друг, отишъл при един от старците и като му разказал какво и как се е случило между тях, гневно извикал: “Аз няма да пропусна да му отмъстя!”. Колкото и да го увещавал старецът, колкото и да го съветвал да предостави Бог да отмъсти за него, монахът не обръщал внимание на думите му и непрестанно повтарял: “Не мога да се успокоя, докато не отговоря на оскърблението с оскърбление”.

Като се натъжил за заблудението на монаха, старецът помълчал, след което казал: “Време е за молитва, брате, нека пренесем жертва Богу!”. Монахът станал и старецът започнал да чете: “Господи Боже наш, ние не се уповаваме на Тебе, не се грижи за нас, не въздавай и не отмъщавай заради нас, ние ще започнем и ще завършим всичко сами”. Като чул това, монахът бил потресен и паднал в краката на стареца. “Не искам да се карам с брата, през сълзи казвал той, не искам да му отмъщавам!”. След което, като се обърнал към Бога, развълнувано казал: “Ти, Който единствен въздаваш за неправдите, прости ми!”. Като се радвал за покаянието на монаха, старецът казал: “Бъди уверен, сине мой, че който търпи обиди и оскърбления, без труд ще се спаси, обратно на този, който се гневи на своя брат и така погубва всичките си добродетели и робува на дявола”.

Християни, оставете Господ Бог да въздаде за всички обиди, които получавате от ближния, Той ще въздаде всекому според делата, а вашата работа е да простите на оскърбителите.

За покорността пред властите

(22 юни)

Гръцкият император Валент като поддръжник на ереста на Арий осъдил на изгнание зад река Истър Евсевий, епископ Самосатски. Чиновникът, който дошъл в Самосат за изпълнение на тази присъда, не знаел как да постъпи, тъй като народът обичал светителя и бил готов по-скоро на общ бунт, отколкото да го предаде в ръцете на правосъдието. Като разбрал за това, свети Евсевий късно вечерта повикал при себе си царския пратеник и като го посрещнал ласкаво, му казал: "Мълчи и на никого не казвай защо си дошъл, в противен случай народът ще се разбунтува и ще те убие. Аз не искам да бъда виновен за твоята смърт". След това Евсевий извършил славословие към Бога и когато настъпила нощта, станал и напуснал архиерейския дом, придружаван от верния си спътник, който носел възглавница и няколко книги, цялото богатство, което светителят взел със себе си. Като стигнали до река Ефрат, която течала близо до градските стени, той се предал в ръцете на царския чиновник и като седнал на една ладия, доплувал до град Зевгма.

Колко били ужасени самосатските жители, като разбрали за съдбата на своя светител! Всички се вълнували, всички плачели, всички питали към коя страна е тръгнал свети Евсевий. Като разбрали, че първата цел на пътуването му е град Зевгма, се качили на различни лодки и бързо се отправили към Божия архиерей. Те го настигнали там, където предполагали. Отдалеч се чували техният плач и ридания.

Какви ли молби и увещания не употребили да върнат при себе си своя пастир и учител! Как ли не го убеждавали! Те падали в краката му, като ги оросявали със сълзите си, защото неговото паство щяло да бъде предадено на някакъв хищен вълк - арианин. Но на всяко ново убеждение свети Евсевий отговарял само със следните думи: *Всяка душа да се подчинява на върховните власти, защото няма власт, която да не е от Бога, и каквито власти има, те са от Бога наредени. Затова, който се противи на властта, противи се на Божията наредба. А ония, които се противят, ще навлекат върху си осъждане* (Рим. 13:1, 2). И добавял: "Така че, деца мои, не е възможно аз, поданикът, подчиненият, да се противя на царската заповед. Също и вие като поданици ще бъдете нещастни и тук, и в бъдещия живот, ако не изпълните царската воля. В такъв случай аз първи съм готов да ви обвиня".

Като се убедил в непреклонността на своя пастир, чедата му дали за из път един - злато и сребро, друг - дрехи, трети - слуги. Но светият човек освен книги и най-обикновени дрехи не се нуждаел от друго. Единствено за утеха на духовните си чеда той взел няколко маловажни неща, напомнил на всички твърдо да се придържат и пазят догматите на Православната вяра, помолил се за тях, благословил ги и се отправил на предстоящия път.

ЧАСТ ВТОРА

Премъдростта си съгради дом, издяла седемте му стълба, закла жертва, размеси виното си и приготви трапезата си; проводи слугите си да възвестят от градските височини: “който е неразумен, да свърне тука!” И на малоумните тя каза: “дойдете, яжте хляба ми и пийте виното, което съм размесила; оставете неразумието, и ще живеете; ходете по пътя на разума”. Който поучава кощунника, ще си спечели безславие, и който изобличава нечестивеца петно. Не изобличавай кощунника, за да те не намрази; изобличавай мъдрия, и той ще те обикне, дай *съвет* на мъдрия, и той ще бъде още по-мъдър; научи праведния, и той повече ще напредне в знание. Начало на мъдростта е страхът Господен, и познаването Светаго е разум; защото чрез мене ще ти се умножат дните, и ще ти се прибавят години живот. (Синко!) Ако си мъдър, мъдър си за себе си (и за ближните си); и ако си буен, сам ще си изтеглиш. (Който се крепи на лъжа, той пасе ветрове, припка подир хвъркащи птици: защото той е оставил пътя към своето лозе и се лута по пътеките на нивата си; преминава през безводна пустиня и земя, обречена да жадува, с ръце събира безплодие.)

—(Притч. 9:1-12)

Безвъзмездните лечители Козма и Дамян

Светите страстотерпци Козма и Дамян били еднокръвни братя, родени в Рим и възпитани в християнско благочестие. Изучили от младини лечебното изкуство, те с пълен успех лекували най-опасните болести, защото в това им съдействала благодатта на Светия Дух. Всеки ден при тях се стичали страдащи, които ставали все повече, тъй като богобоязливите лекари от никого не търсели заплащане за своя труд. Те молели излекуваните само за едно - да вярват в Христа Спасителя. Винаги имали подкрепа свише, на което се дължали успехите им. Започнали да лекуват не само в Рим, но обикаляли и съседните области, като изцелявали недъзите и обръщали душите на изцелените по пътя на истината.

На благочестивите младежи се струвало, че като лекуват телата от болести и душите от злобожие те не правят всичко, което е по силите им и затова към тези велики благодеяния прибавили трето - станали благодетели на бедните. Те наследили голямо състояние от родителите си, продавали от съкровищата си и хранили гладните, обличали голите и проявявали милосърдие под всякакъв вид към множеството страдащи.

Начинът, по който лекували, бил особено богоугоден - те казвали на всеки от болните: “Ние само възлагаме ръце на тебе, но сами не можем нищо да направим, ако не действа всемогъщата сила на Христа, Единствения, истински Бог. Ако обещаеш да вярваш в Него, ще оздравееш”. По този начин разслабеният, изнемощял езичник си отивал здрав, присъединен към обществото на християните, на спасяващите се.

Всички вие, които се готвите за пастири и учители на словесното Христово стадо, деца на свещено и църковнослужители, вземете пример от Божиите угодници Козма и Дамян и бъдете лечители на душите и телата!

Пример как да се дава милостиня

(Из житието на преподобни Памво, чиято памет се празнува на 18 юли.)

Света Мелания, която раздавала богатствата си заради Христа, като стигнала до Александрия и чула за богоугодния живот на свети Памво, решила да отиде в неговата пустиня за благословение. Тя носела със себе си триста литри сребро и помолила праведника да вземе от това съкровище колкото пожелае. Но Божият човек, като продължавал да се занимава с обичайното си ръкоделие, дори не погледнал към него, а само казал: “Нека ти въздаде Господ Бог според твоего усърдие!”. Тъй като благодетелката на бедните не преставала да го умолява да приеме, макар и малко от това, което тя с усърдие е донесла, свети Памво казал на един от братята: “Вземи от праведницата каквото ти даде и го раздай на старците, които живеят в Ливия и на островите, защото земята им е неплодна, но нищо не отделяй за монасите в Египет, които живеят на плодородна земя. Те могат да се изхранят от труда на своите ръце...”.

Света Мелания, като давала среброто на монаха, казала на преподобни Памво: “Отче, тук има точно триста литри сребро, погледни го!”. Божият човек ѝ отговорил: “Бог, Комуто ти, дъще моя, си донесла като жертва своето съкровище, няма нужда да те пита колко е то. Този, Който с пръста Си измерва Земята и въздига планините, нима не знае количеството на твоего сребро? Ако ти го даваше на мен, аз щях да го преброя, но ти го даваш на Бога, Който не е подценил, но ги е приел като повече от безчислени съкровища, така че мълчи и не тръби пред себе си”.

Наистина това, което човек дава на бедния, дава го на Самия Бог. Колко важно съображение и подбуда да бъдем благодетелни.

Сълзите на преподобни Памво

(18 юли)

Преподобни Памво отишъл с някои от братята в Александрия, където срещнали по пътя жена със съмнително поведение, облечена с най-хубави дрехи, за да може с това по-успешно да съблазнява неопитността и сладострастието. Светият старец горчиво заплакал. Братята се изумили и попитали: “Отче, защо плачеш?”. Той им отговорил: “По две причини. Плача за гибелта на тази великолепно облечена жена, а също и затова, че аз, грешният не се грижа толкова за душата си, колкото тя за своето тяло. Тази жена се разкрасява, за да се хареса на хората, а аз, уви, не се старая да украся себе си, за да угодя на Бога!”.

И с нас е същото - дреха след дреха, премяна след премяна и всичко само за това да се харесаме на другите. А за това да придобием някакъв добър навик, да извършим някое добро дело, и през ум не ни минава.

Пустиннолюбецът и страннолюбецът

(18 юли)

В Египет живели двама родни братя, Паисий и Исаия, деца на богат търговец. След смъртта на родителите си те си разделили наследството по равно и започнали да размислят и обсъждат какъв начин на живот да изберат: "Ако се занимаваме с търговия, разсъждавали те, не се знае след смъртта ни на кого ще останат плодовете на нашия труд? Освен това винаги ще живеем със страха да не обеднеем, да не попаднем на разбойници, да не ни потънат стоките в морето". След такива разсъждения те решили да предадат богатството си там, където се съхраняват съкровищата на небесата, за полза на душите си.

В изпълнение на това решение единият от тях раздал своя дял от имуществото на бедните, на Божиите храмове, на отшелническите обители и като не оставил нищо за себе си, отишъл и се заселил в пустинята. Там се изхранвал с труда на ръцете си, молил се на Бога и умъртвявал страстите си. Другият изградил за себе си неголям манастир, близо до населено място, приемал странници и хранел бедните, като изградил килии за приходящите и болница, където приемал всички, които имали нужда от помощ, като сам им служел с усърдие. В събота и неделя уреждал за бедните по две, три и четири трапези. По този начин двамата братя живели до края на живота си.

След смъртта им сред монасите се явил невинен спор кой от двамата повече е угодил на Бога, Паисий или Исаия? Едни величаели този, който отведнъж раздал цялото си имущество и отишъл в пустинята на безмълвен подвиг, другите ублажавали втория, който през целия си живот употребявал богатството си за полза на странниците, бедните и болните.

Като не могли сами да разрешат този духовен спор, те се отнесли към преподобни Памво и го попитали кой от двамата братя е получил по-голяма награда от Бога? "Те и двамата са еднакво приятни на Бога, отговорил светият старец, защото странноприемецът заприличал на праведния Авраам, а пустинникът на пророк Илия". "Но пустинникът, възразили някои от братята, изпълнил Евангелската заповед - продай имението си, раздай го на бедните, вземи кръста и следвай след Христа, като понасяш глад и жажда всеки ден. По отношение на същото странноприемецът, макар че раздавал на бедните от своето имение, в същото време и сам е имал покой, като ядял и пиел с болните и странниците". Противната страна подкрепяла становището си, че и странноприемецът е изпълнил думите на Христа: не дойдох да Ми служат, а да послужа на другите, като всеки ден излизал по кръстопътищата да търси странници, бедни и болни, които завеждал в своя дом и се грижел за тях. Така Исаия послужил на безчислено множество нуждаещи се и ако и за една чаша студена вода, дадена на жадния, Бог е обещал награда, то колко голяма ще е наградата на този странноприемец? Като гледал това размислие между монасите, преподобни Памво им казал: "Братя, почакайте, докато Бог Сам разреши вашия спор! Аз ще се моля за това".

След няколко дни братята дошли да разберат за бъдещата съдба на двамата добродетелни братя. "Бог е свидетел, че двамата братя, пустиннолюбецът Паисий и странноприемецът Исаия, видях да стоят заедно в рая" - казал им преподобни Памво. Като чули това, в единомислие и съгласие всички монаси се върнали по килиите си.

Добродетелният пустинножител се моли за греховете ни и с това облекчава нашия подвиг по трудния път на спасението. Добродетелният монах, който извършва делата на милосърдието към бедните, облекчава съдбата на страдащото човечество. Нима и двамата не са достойни за блаженството, което Бог е приготвил за тези, които Го обичат!

Презрение към богатството

(25 юли)

Светата девица Олимпиада, дъщеря на славни и благородни родители и сродница на император Теодосий Велики, от ранна младост била сгодена за Невредий, син на един от най-знатните велможи. Но тъй като още преди брака женихът починал, Олимпиада останала едновременно девица и вдовица. Тя решила да прекара живота си в девство. Скоро последвала смъртта на нейните родители, което я направило наследница на огромни богатства. Цялото си състояние решила да предаде в жертва на Бога, като дарявала църкви, раздавала на пустинници, бедни и болни, на странници и разорени, на вдовици и сираци - всички я почитали и наричали майка и никога не излизали с празни ръце от нейния дом.

Междувременно, като гледал красотата и благонравието ѝ, Теодосий Велики решил да я даде за съпруга на един от своите родственици на име Елпидий, което Олимпиада решително не желаела. Царят неколккратно изпращал свои царедворци да я съветват и увещават да не отхвърля щастието да бъде съпруга на толкова знатен човек, но светата девица винаги отговаряла: "Ако Господ искаше да живея като омъжена, не би отнел първия ми жених". Накрая Теодосий се ядосал и заповядал на градоначалника да вземе под опека цялото ѝ имение, докато Олимпиада навърши 30 години. Към това го подтикнало може би съображението да не би чрез непрестанните си милостини накрая самата тя да бъде принудена да проси.

Градоначалникът бил твърде ревностен изпълнител на царската воля. Като се стараел да угоди на Елпидий, който полагал усилия да я склони към съпружество, опекунът не само отнел на Олимпиада имението, но дори ограничил личната ѝ свобода. Не ѝ позволявал да се среща с богоугодните пастири на душите, забранил ѝ да ходи на църква. За всичко това светата девица благодарила на Бога, а на императора написала следното: "Ти ми оказа наистина царска милост и чест, каквато се полага единствено на светителите, като заповяда на друг да се грижи и носи тежкото бреме на моите съкровища. Това преди ми създаваше много грижи, а сега съм спокойна. О, Господарю, ще ми направиш още по-голямо добро, ако заповядаш да раздадат всичко на църквите и на бедните. Така ще избягна суетната слава да се прочуя като благодетелка, ще избягна и непредвидимите случаи, в които бих могла да пренебрегна Съкровището на всички добрини (общуването със Светия Дух, цел и утеха на всички праведници - б.пр.). Какво ли не може да се случи в този размирен свят?".

Царят се учудил на ума и сърцето на Олимпиада и възстановил правото ѝ да разполага със своите богатства. "Толкова благодетелна и богоугодна девица, казал той, знае по-добре от нас как да употреби благата на този свят".

Скоро света Олимпиада била посветена в сан дякониса и като прекъснала всички връзки със суетния свят, до смъртта си служела на Единия Бог.

Горко на тези, които се стараят да ни отклонят от пътя на спасението! Света Олимпиада имала достатъчно мъжество да устои на царските ласки и заплахи, любовта ѝ към Бога била силна като смъртта. Но не всеки има сърцето на тази свята девица, не всеки може да отхвърли изкушението. Тогава Бог ще потърси отговор от душата на съблазнителя.

Истинската добродетел има велика сила и над неверниците

(25 юли)

Преподобни Макарий, който живеел в тясна пещера близо до Жълтите води, прекарвал времето си в молитви към Бога и благодеяния към ближните не само единоверни християни, но и идващите по различен повод татари, които успокоявал и насищал с храна и питие. Затова името му било известно навсякъде.

По това време царят на Казан Ул-Мехмет се отправил с войската си към Нижни Новгород, като всичко, което срещнал по пътя си, подлагал на огън и меч. Накрая разярените татари нападнали убежището на преподобни Макарий, като част от намиращите се там монаси и миряни изклали, друга част взели в плен, а манастира запалили. Плачевна гледка! Четиристотин мъже, освен жените и децата, оковани с вериги, били отведени от варварите в далечната страна като роби на див народ. Между тях бил и свети Макарий.

Когато заедно с други пленници го изправили пред лицето на гордия Ул-Мехмет, вождът, като видял достопочтения му и кротък поглед, побелялата му глава и освен това, като разбрал за неговото благочестие и добродетели, изпитал умиление и с гняв казал на войниците: “Защо сте оскърбили един толкова добър и свят мъж, който не е заставал срещу вас с оръжие? Защо сте разорили неговата обител? Или не знаете, че заради такива кротки хора се гневи Бог, Единствения Владетел над всички царства и народи!”. Сам Бог смекчил сърцето на агарянския владетел, който освободил св. Макарий и всички пленници от неговия край, върнал им имуществото и ги пратил в Русия с единственото условие да отидат по-далеч от Жълтите води, които по правото на завоюване според агаряните принадлежат на тях. Но по молба на праведника му дал разрешение да остане там, докато погребете телата на избитите братя.

Зрелище дотолкова прекрасно, колкото преди това навявало печал! Върви старецът, който се радва като баща на своите деца и като пастир, който е намерил заблудената овца, а зад него множество народ и един през друг се стремят да докоснат и целунат края на дрехата му.

В древност, пък и в наши времена, шествал ли е в таква тържество някой цар, победител на народите?

Всички вие, които сте смъртни, старайте се, като изпълнявате евангелската заповед за любовта към ближния, да заслужите любовта на всекиго! Понякога човека, от който ни се струва, че никога няма да имаме нужда, може да се окаже, че разполага с цялата ни съдба. Бъдещето никому не е известно.

Как свети Александър станал епископ Комански

(12 август)

Свети Александър, родом от град Коман, бил човек колкото благочестив, толкова и добре образован. Притежавайки тези качества в най-висока степен, той могъл да има богатства и да постигне слава, но като се надсмивал над развратния свят, той избрал пътя на доброволната нищета и бедност. Парчето насъщен хляб изкарвал, като упражнявал най-ниската работа - палел въглища и след като обгорят, ги носел и продавал на пазара. Винаги бил с изцапано лице и лоши дрехи, всички го знаели като Александър въглищаря. Но Господ, Който живее във висините, Който гледа и въздига смирените, в желанието Си да прослави още в този живот Своя смирен раб, проявил към него милостта Си по следния начин.

В град Коман умрял местният епископ. Гражданите изпратили свои представители при св. Григорий Неокесарийски, Чудотворец, с молба да дойде в града им за избор и посвещение на нов епископ. Свети Григорий изпълнил желанието им незабавно.

На свикания за целта събор започнали да разсъждават кого да изберат за свой пастир и учител. Едни представяли като кандидати хора благородни, други - богати, трети - красноречиви, а четвърти - благообразни. Но в този случай свети Григорий не бързал. Като се уповавал на Бога, че Той Сам ще покаже човека, достоен за светителския сан, напомнил на народа как Бог избрал Давида да пасе Израиля. Когато Иесей довел по-големия си син Елиав при свети пророк Самуил и той попитал Господа този ли пред Него е Неговият помазаник, Господ му казал: "Не гледай на лицето му и на високия му ръст, Аз не гледам тъй, както човек гледа, защото човек гледа на лице, а Господ гледа на сърце". И ние трябва да изберем пастир на този град, казал св. Григорий, не като гледаме на лице, защото външността не е достойнство, а истинското величие на човека е неговото сърце.

Този съвет на праведния мъж бил неприятен за някои от гражданите на Коман. Те започнали да роптаят и с насмешка си казвали: "Щом не трябва да се държи на външността, нека тогава да бъде избран и посветен в епископство въглищарят Александър". Като чули името на човека, който по тяхно мнение не значел нищо, едва ли не на глас се разсмяло цялото множество, а свети Григорий си помислил: "Не без Божий Промисъл се спомена името на този човек, над когото всички се надсмиват". Той веднага попитал кой е Александър и наредил да го доведат на събора.

В това време Александър се занимавал с въглищата извън мястото, където се провеждал съборът. Щом влязъл сред събраните и всички се обърнали към него, отново настанал смях, защото от въглищата той целият бил черен, с разкъсани и замърсени дрехи като етиопец. Въпреки това общият смях не го смутил, без да обръща внимание на нищо, той стоял благопристойно пред светителя. Тогава свети Григорий узнал чрез ръководещия го Свети Дух за живеещата в него Божия благодат и като станал от мястото си, го повел встрани, на уединено място. Там, останали сами, той попитал Александър кой е и го заклел в името Божие да каже истината за себе си. По този начин, макар че желаел да остане в неизвестност, Александър не посмял да излъже пред такъв велик светител и му открил всичко за себе си - кой е и защо е приел доброволната нищета и униженията. Като беседвал с него, свети Григорий открил високи знания не само по философия, но и в Божественото Писание. Накрая заповядал на своите служители да го заведат в неговия дом, да го измият и облекат в прилични дрехи и отново да го доведат в събора.

През това време свети Григорий стоял на своето място вгълбен в молитва. Изведнъж въвели Александър в светли дрехи и благообразно лице. Като го видели, всички се изумили, а свети Григорий започнал да му задава въпроси от Свещеното Писание, на които Александър отговарял благоразумно, задоволително. Тогава всички разбрали заблудението си по отношение на толкова мъдър човек и се засрамили за насмешките и оскърбленията, които малко преди това му отправяли. Така разбрали изпълнението на Божиите слова: *Човек гледа на лице, а Господ гледа на сърце* (1 Царств. 16:7). Накрая всички присъстващи

на събора с единодушие и радост избрали въглищаря Александър за свой пастир и учител. И не се излъгали, защото този светител бил богобоязлив, благотворителен, кротък, великодушен, неуморен в трудовете, а когато говорел поучение на народа, от устата му като река течала благодатта на Светия Дух и привеждала сърцата на всички в умиление.

Колко щастлив щеше да е човешкият род, ако на всички степени в обществената йерархия изборът ставаше не по красота, не по богатство и не по знатност, а по достойнство.

ПУСТИННИКЪТ

(27 август)

Един египетски големец молел да посети преподобни Пимен, тъй като бил удивен от неговото пустинническо безмълвие... Старецът се натъжил и си казал: “Щом големците започнат да ме посещават, целият народ ще тръгне при мен, а това ще наруши пустинническия ми живот и може да ме хвърли в мрежите на гордостта”. Като размислил по този начин, свети Пимен решително отговорил: “Умолявам княза да не идва при мен, защото с това по-скоро ще ме изгони от своите предели, отколкото да ме види”.

Князът се натъжил и си казал: “Явно моите грехове са причина да не ме сподоби Бог да видя Неговия угодник”. Но в желанието си да установи някакво отношение с подвижника, което считал за велико щастие, той арестувал и затворил сина на сестрата на свети Пимен с надеждата, че вуйчото ще ходатайства за племенника си. “Ако Божият угодник дойде при мен, казал той, ще освободя младежа, ако не дойде, ще го осъдя”. Нещастната майка, като чула това решение, без да мисли, побягнала при своя брат и през сълзи му разказала за бедствената участ на сина си и условието, което владетелят поставял за освобождаването му от смъртна присъда. Праведникът дори не ѝ отворил вратата на килията си и не ѝ дал никакъв отговор. Измъчената от скръб майка започнала да го обижда и укорява: “Ти си немилосърден и злонравен, викала тя, нима не те трогват сълзите и плача на родната ти сестра! Нима ти е безразлична смъртта на собствения ти племенник!”. На всички укори старецът чрез своя ученик само ѝ казал: “Пимен няма деца и затова не страда”. Сестра му се върнала, като плачела и проклинала своя брат.

Накрая големецът решил: “В краен случай нека поне напише нещо за мен”. Тогава старецът му написал: “Нареди чрез властта, която имаш, по-добре да разследват престъплението на юношата и ако то е достойно за смърт, нека умре, за да избегне чрез временната смърт вечните мъки; ако престъплението не заслужава смърт, след като го накажеш според закона, следва да го освободиш”.

Като прочел писмото, князът се учудил на великодушието и разума на богобоязливия и правосъден пустинник. Като не се удостоил с щастието да го види непосредствено, той все пак се радвал, че получил писмо, написано от неговата ръка, и освободил младежа.

Водени от своите необучени в духовния живот чувства, съвременните хора може би ще определят преподобни Пимен като безсърдечен. Но нека не се поддаваме на такива определения, защото те са суетни! Праведникът казал, че подлежащото на смъртна присъда престъпление трябва да се накаже със смърт, за да може чрез това престъпникът да избегне вечните мъки. (Вероятно смисълът е, че на Божия съд съвършената Божия справедливост ще изисква съответстващото, точно въздаяние за всяко прегрешение, а поемайки най-тежката присъда в случая, въздаянието покрива вината, освен това съобразяването с установената в обществото законност, когато тя не противоречи на вярата, е християнски дълг - б.пр.) Когато престъплението не заслужава смърт, трябва да се понесе наказанието, което законът предвижда както за престъпника, така и за другите. Ако беше решил да моли за помилване, свети Пимен би постъпил против началата на правосъдието.

Как да направим от врага приятел

(27 август)

В Египет живял един старец, който строго изпълнявал правилата на отшелническият живот, за което всички го почитали като съвършен във вярата и благочестието. Всички го наричали свой молитвен застъпник и го молели за благословение. Когато славата на този монах все повече се разпространявала и при него започнали да идват посетители от далечни области, в Египет дошъл преподобни Пимен и си устройил пустинна обител. Изведнъж по-голямата част от хората се обърнали и започнали да търсят него, така че килията на преподобни Пимен била винаги пълна с народ. Такова поведение не е рядкост - да се дава предпочитание на новия човек пред този, който ни е известен.

Независимо от това старецът се разгневил на новодошлия, започнал да му завижда и да схваща постъпките му само откъм лошата страна. Свети Пимен скоро разбрал за това и казал на учениците си: "Братя мои, как да постъпим с тези лекомислени и досадни хора, които идват при нас, които не представляваме нищо, след като са изоставили един толкова свят мъж? Как да излекуваме гнева на великия отец? Да отидем, да му се помолим, може би ще се умиловичи".

Каквото казал, това и направил Божият угодник. Отишъл с братята при угнетения и тъжен старец и почукали на вратата му. "Кой чука?" - попитал послушникът. "Кажете на твоя старец, отговорил Божият праведник, че е дошъл Пимен с братята да приеме благословение от него". Като чул толкова неприятното му име, старецът избухнал от гняв. "Кажете на Пимен, че нямам време да се срещам с него и братята" - с раздражение отговорил той. Но преподобни Пимен заедно с братята в един глас отвърнали: "Няма да си тръгнем оттук, докато не се удостоим да приемем благословение от светия мъж...". Изгаряни от знойната горещина, те останали пред вратата на килията.

Накрая, като видял смирението и търпението на дошлите, старецът се умиллил, отворил вратата и ги приел с братска целувка и с любов разговарял с тях. "Наистина не само е справедливо това, което досега съм слушал за вас, им казал старецът, но във вас виждам дела стократно по-достойни"... Оттогава този старец станал приятел, с когото преподобни Пимен често говорел.

Християни, ако разберете, че някой изпитва гняв към вас, постарайте се всякак да му угаждате, като постъпвате така, сякаш нищо не знаете за неговото недоброжелателство. Тогава той без никакво напомняне от ваша страна ще разбере своята несправедливост и ще ви обикне. Ако на неговата вражда отговорите с вражда, скоро този недоброжелател ще стане ваш враг, като в определен момент ще бъде в състояние да извърши и злодейство към вас.

За предмета на разговорите

(27 август)

Един монах, като слушал за добродетелите на преподобни Пимен, дошъл при него от далечна страна да се възползва от поученията му. Праведникът го приел любезно и започнал духовна беседа.

Посетителят започнал да разсъждава за описаните в Божественото Писание тайнствени неща, за Ангелското служение на небесата. Той говорел много и продължително, а свети Пимен свел поглед и мълчал, без да му даде никакъв отговор. Тогава дошлият се простил с него и като излязъл от килията, казал на послушника му: “Напразно изминах толкова дълъг и труден път с желанието да науча нещо, а не чух нито една дума”. Ученикът казал за това на преподобни Пимен. “Той говореше за такива неща, които превишават човешкия разум, казал праведникът, на какво бих могъл да го науча в тази област? Ако беше започнал разговор за човешките слабости, аз с удоволствие бих му отговорил”. Ученикът отново излязъл от килията и предал това на госта.

Тогава занимаващия се с високоумие монах разбрал грешката си... Той отново влязъл при стареца и го попитал: “Отче, как трябва да постъпвам, тъй като изцяло съм пленен от страстите?”. Свети Пимен развеселен го погледнал. “Сега си тук за добро и полезно дело, драги в Христа брате, казал той, сега ще ти обясня това, което зная”. Отново започнала духовна беседа, която продължила до вечерта.

Монахът се възползвал от боговдъхновените поучения на Пимен и изпълнен с радост, се върнал в своята пустиня, като благодарил на Бога, че го удостоил да се срещне с толкова велик нравоучител.

Защо да разсъждаваме над тайнствените неща, които надвишават човешкия разум? Не изследвай, а вярвай - така ни е казал Сам Господ. Затова нека в приятелските беседи да разговаряме и разсъждаваме за придобиването на добродетелите, което е най-важното ни задължение!

Нравоучителни правила на преподобни Пимен

I. Не разкривай чуждите грехове

Въпрос: Ако виждам прегрешенията на моя брат, трябва ли да ги прикривам?

Отговор: Ако прикрием прегрешенията на братята, и Бог ще прикрие нашите грехове.

II. Не вярвай веднага, ако чуеш нещо лошо за някого

Старецът: Отче, аз смутен и искам да замина оттук.

Св. Пимен: Защо?

Старецът: Чувам срамни неща за един от живеещите тук братя и за мен това е съблазън.

Св. Пимен: Ти си чул неверни неща.

Старецът: Но това ми каза човек, в когото имам доверие.

Св. Пимен: Доверие! Не, ако той беше такъв, нямаше да ти каже това, което е видял. Не му вярвай, докато сам не видиш, защото и Бог, като чул содомските вопли, не повярвал, докато Сам не видял с очите Си: *голям е поплакът против Содом и Гомора, и грехът им е твърде тежък, ще слеза и ще видя, дали постъпват тъкмо тъй, какъвто е поплакът против тях* (Бит. 18:20, 21).

Старецът: О, аз и сам видях неговото прегрешение, със собствените си очи.

Св. Пимен (вдигнал от пода една съчка): Това какво е?

Старецът: Това е съчка.

Св. Пимен (като погледнал към тавана и посочил гредата): А това там какво е?

Старецът: Това е греда.

Св. Пимен: Утвърди в сърцето си разбирането, че твоите грехове имат величината на гредата. В сравнение с тях греховете на твоя брат са като тази съчка.

III. За покаянието

Старецът: Аз извърших тежък грях и искам да бъда три години на покаяние. Достатъчно ли е това време да очистя греховете си?

Св. Пимен: Много е.

Старецът: Тогава благослови, отче, да прекарам една година в покаяние.

Св. Пимен: И това е много.

Старецът: В такъв случай достатъчни ли са 40 дни за покаяние?

Св. Пимен: И те са много. Аз мисля, че ако човек се покае от цяло сърце и вземе твърдо решение да не се връща към греха, то Бог ще приеме като достатъчно и тридневно покаяние.

IV. За отстраняване от лошите помисли

Въпрос: Как можем да се предпазим от вражеските нападения?

Отговор: Когато котелът, подгряван отдолу, кипи, тогава никаква муха или друго насекомо не смее да се допре до него. Когато изстине, тогава мухите и другите насекоми се настаняват в него. По същия начин врагът на човешкия род не смее да пристъпи към онзи човек, който с целия си ум се е устремил към изпълнение на духовните дела, от които зависи спасението на душата му. Който живее в нехайство и леност, лесно бива повален и става плячка на бесовете.

V. За молитвата

Ние сме подобни на този, който от лявата си страна има огън, а от дясната вода. Ако се запали от огъня, взема вода и го гаси. Огънят са злите помисли, а водата е молитвата.

VI. За мълчанието

Въпрос: Кое е по-добре - да мълчиш или да говориш?

Отговор: Който говори за слава Божия, постъпва добре. Който мълчи за слава Божия, също постъпва добре.

Веднъж свети Пимен нарекъл съвсем младия монах Агатон отец. Присъстващите братя му казали: "Как може да се нарича отец този, който е толкова млад!". "Неговите мълчаливи уста го направиха старец" - отговорил праведникът.

Има хора, които без никога да приказват, всъщност говорят непрестанно, докато други, които не престават да говорят от сутрин до вечер, всъщност мълчат. Първите са тези, които мълчат с език, но в сърцето си осъждат своя ближен. Вторите са тези, които говорят непрестанно, но в сърцето си не изпитват нищо лошо към когото и да било.

VII. За душевното спокойствие

С дим отпъждат пчелите и прибират сладостта на техния труд. По същия начин порочните страсти изгонват от душата страха Божий. И тогава - прощавайте добри дела...

VIII. За назидание на душата

Когато някой иска да построи дом, събира всичко необходимо за строежа. По същия начин и човек трябва да усвои от всички добродетели по някаква част, за да изгради у себе си дом за Светия Дух.

IX. За живота на монаха

В Евангелието е написано, който има риза, да я продаде и да купи нож - това значи, който има покой (удобства) за тялото си, нека го изостави и да си наложи ограничения, да тръгне по тесния път.

Х. За ползата от тежките трудове

Преподобни Моисей от разбойник станал възлюбен раб Божий и бил толкова славен в подвизите на благочестието, че не само младите, но и остарелите в постнически подвизи монаси идвали да се учат от него на съвършенството на пустинническия живот и на монашески подвизи. Ето един от примерите на неговото подвижничество.

Като си избрал най-строг, най-жесток начин на живот, този мъжествен подвижник ставал през нощта и обхождал всички събрата. Ако намерел при килиите им съдове за вода, отивал да ги напълни, тъй като някои от тях били твърде отдалечени от реката, а мнозина от старците били немощни и не били в състояние сами да си донесат вода.

По този начин свети Моисей се молел на Бога, а със своя труд изкарвал хляба си и помагал на другите.

Християни, помагайте на своите ближни, поне дотолкова, колкото позволяват обстоятелствата на вашия живот!

Диспутът на св. Александър, патриарх цариградски

(30 август)

Божият угодник Александър, който достойно светителствал на патриаршеския престол, бил длъжен да се бори не само с арианите, които като вълци нападали стадото Христово, но и с елинските мъдреци.

Веднъж някои от тях се осмелили да споменат на царя, че след като е изоставил древната отеческа вяра и е приел някаква нова, неизвестна, с това ще ускори падането на държавата. Те отишли още по-далеч, като помолили царя да им позволи публичен диспут с патриарх Александър за изясняване коя вяра е по-добра, древната или новата? Царят дал съгласието си.

Макар че не бил изучавал елинската философия, Христовият светител Александър, като се уповавал на благодатта на Светия Дух, не се отказал от диспута. Събрали се много философи и всички, които ненавиждали Евангелската вяра. Свети Александър, като видял тяхното множество, ги убедил да изберат помежду си най-мъдрия и най-красноречивия, с когото да спори, защото не е възможно сам да отговаря на хиляди гласове. След като бил определен подходящият опонент - най-прочутият в цяла Гърция, всички останали се приготвили да слушат и при нужда да помагат на езическия философ.

Започнал Светейшият патриарх, и то с какво?... със следните думи: “В името на моя Господ Иисус Христос ти заповядвам да не говориш!”... Внезапно мъдрецът загубил говора си, така че не могъл да произнесе нито една дума. Като видели това, философите били поразени от срам и ужас. Едни от тях побягнали, а други повярвали в Христа. Онемелият мъдрец паднал в краката на светителя и със знаци потвърждавал светостта на Евангелската вяра. Затова по молбите на Божия угодник бил изцелен и се кръстил заедно с останалите. Всички християни прославяли името Божие. Така приключил този спор на християните и езичниците.

Ако кажете на планината: премести се!, тя ще се премести - такива са думите на Спасителя. За християнина всичко е възможно, стига във вярата му да няма и капка съмнение, защото тогава Бог ще отхвърли молитвата му, тъй като това ще е молитва на невярващ.

Свети Антим, епископ Никомидийски, предпочита да отиде на смърт, но не и да се възползва от спасителната лъжа на войниците

(3 септември)

Когато поради лъжливото подозрение срещу християните, че са запалили двореца на император Диоклециан, който тогава живеел в Никомидия, срещу тях се разразило ужасно гонение, така че не само ги съсичали на части или живи го хвърляли в пламъците и ги потапяли в морето, но дори и телата на умрелите християни изравяли от гробовете, за да постъпят с тях като че са живи. Тогава техният архипастир Антим живеел в неизвестно село, наречено Семан. Като не можел лично да разговаря със затворените в тъмниците християни, той с писма ги подкрепял в подвизите на вярата. Божият угодник не се криел от смъртта, но се опасявал, че ако приеме преди всички мъченическия венец, малкото му паство може да остане без пастир и тогава мнозина поради страх от мъченията биха могли да принесат жертва на идолите. Така че на Божия Промисъл било угодно пастиря да се бори тайно с хищните вълци за опазване на духовното си стадо.

Накрая неговото убежище било открито. Властниците се зарадвали и веднага изпратили войници да го арестуват и като голям престъпник да го докарат пред царския съд.

Войниците стигнали до селото. Среещнали Божия угодник и го попитали: “Къде е християнският учител Антим?”. “Аз ще го предам в ръцете ви, отговорил той, само си починете малко от пътя при мен”. След това, като хванал за ръка техния началник, повел всички към своята килия и им предложил храна и питие. “Явно, угодно е Бог да разкрие моето убежище, мислел си праведникът, виждам, че е угодно на Неговия Промисъл, след като изпратих моето малко стадо в мястото за вечен покой, и сам да тръгна след него... Дойде и моето време... Благодаря Ти, Боже Вседержителю!”. След приключване на скромната трапеза той станал и казал: “Сега изпълнете това, за което сте дошли! Аз съм Антим, когото търсите. Заведете ме при този, който ви е изпратил!”.

Като чули това, войниците се изумили и засрамени не смеели да погледнат към побелялата глава на стареца. Така им подействали приятелският прием и безстрашието на епископа. В този момент те дълбоко съжалявали, че са длъжни да изпълнят такова задължение. “Ние те съветваме, след като се спогледали единодушно, казали те, да се скриеш някъде. Молим те да сториш това, а всичко останало ще поемем върху себе си. Можем да доложим на началството, че не сме успели никъде да те намерим”. “Не, отговорил Божият угодник, голям грях пред Бога е да измамиш някого, още по-голям е, ако измамиш своя цар. Като изпълнявате неговата воля, вие не сте виновни, виновен е самият цар, че е дал беззаконни нареждания”. Като казал това, праведникът тръгнал с тях в предстоящия път.

С какво се занимавал той, докато отивал на смърт?... Проповядвал им Словото Божие, учил ги на вярата в Господа Иисуса Христа. Посетите семена паднали на добра почва, пораснали и дали плод. Като достигнали до една река, свети Антим се помолил и ги кръстил в името на Отца и Сина и Светия Дух.

Ето пример за великодушие, безстрашие, любов към истината и християнско усърдие! Не било достатъчно за светия мъж да се предаде на мъки и смърт, но той нагостил враговете си, поучил ги свято да изпълняват своите задължения, така че с нищо да не мамят властта, която е от Бога. Отивайки на смърт, той ги направил чеда на своя Господ Бог. Такава е силата на истинското благочестие, че тя привлича към себе си и тези, които са дошли единствено да погубят благочестивия.

Обръщението на мъчителя

(3 септември)

Света мъченица Василиса на 9-годишна възраст се изправила пред съда толкова безстрашно, че самите ѝ мъчители с цялата си звероподобност били изумени. В началото се държали с нея като с дете, чието сърце приема с доверие всичко, което му се предложи, включително и лъжливите обещания. Но като видели нейното мъжество и решителност да умре за вярата в Христа, захвърлили маската на кротостта и от агнета станали тигри. Въпреки изтезанията, огъня или пуснатите свирепи зверове, които в действителност били покотки от мъчителите, нищо не било в състояние да разколебае в сърцето ѝ любовта към небесния Жених. Покровителствана от Небето, тя преминала през целия ужас на мъченията и останала жива и невредима.

Нейният мъчител, военачалникът Александър, бил ужасен и дълго време стоял като безумен... След това извикал: "Кой може да устои против Господа?", и се хвърлил в нозете на светата девица. "Помилвай ме, служителко на Бога, небесния Цар, продължавал той, и ми прости жестокостите, които ти причиних в моята слепота! Помоли Бога да не ме погубва заради тебе! Отсега вярвам в него". Христовата изповедница радостно възхвалила Бога, озарил с лъча на истината душата на нейния мъчител.

Скоро Александър бил възроден от водата и Светия Дух в тайнството на светото Кръщение. Христовата Църква се зарадвала за чудото, което станало, още повече, че новопокръстеният управник бил в състояние с властта, която има, да даде мир на чедата ѝ.

Така действа небесният Промисъл, като избира за свое оръдие някой от достойните за това човеци, за да прояви Своео могъщество и благост. Може би някои от възрастните мъже или някои от мъдреците, страхувайки се от мъченията, са се отказвали от Бога, в Когото вярват и Комуто се покланят, докато деветгодишното момиченце останало непоколебимо и безстрашно сред всички ужаси, на прага на смъртта, така че този, който с равнодушие или по-точно с радост пролял кръвта на няколко хиляди християни, накрая паднал в краката на невръстната девойка.

Благочестивият златар

(От Пролога, 5 септември)

Богат големец поръчал на един млад златар да изработи златен кръст и да го украси със скъпоценни камъни за нуждите на църквата. Като претеглил необходимото злато, той оставил майстора да си върши работата.

Младият човек бил благочестив. Като изпълнявал поръчката, той си мислел: “Каква голяма възможност да се спаси има този богат човек! Колко ли голяма ще е благодатта, която Бог ще му въздаде за толкова злато! Защо ли не прибавя към него и златото, което аз имам, за да получа награда на небето...”.

Както намислил, така и постъпил... добавил при изработването на кръста последните си десет жълтици и като привършил работата, отишъл при големеца да провери теглото на кръста, за да може след това да добави скъпоценните камъни.

Велможата бил силно изненадан, като установил, че кръстът тежи повече от даденото злато. “Какво значи това? - гневно попитал той. - най-вероятно ти си укрил от мене част от златото, сложил си някакви примеси и си сгрешил в теглото. Признай си, неопитни крадецо!”. Младежът отговорил: “Бог, Който знае тайните на нашите сърца, ми е Свидетел, че и най-малка частица от твоето злато не съм присвоил, обратно, прибавих от своето, за да мога и аз заедно с тебе да извърша нещо добро, и се надявам, че Христос и от мене ще приеме това малко приношение, както е приел двете лепти от вдовицата”. Удивеният велможа го попитал: “Наистина такава ли ти беше намерението?”. “Кълна се в небето и земята”, отговорил юношата.

Тогава благочестивият велможа прегърнал младия човек и му казал: “Тъй като ти доказа доброто си желание да имаш дял на небето заедно с мене, отсега имай такъв дял заедно с мене и на земята! Аз те осиновявам и те правя наследник на цялото си състояние. Нека заедно да прославим Бога, Който въздава и тук, и в бъдещия живот на тези, които с вяра Му принасят своите дарове!”.

Оттогава юношата и велможата заживели заедно като баща и син. Така въздава Бог на тези, които с усърдие Му принасят своите дарове.

Чудото на Архистратиг Михаил, станало в Колоса, до Хони

(6 септември)

В Колоса Фригийски, близо до Йерапол, имало храм на името на Архистратиг Михаил. На това място имало капище, в което езичниците се покланяли на някаква ехидна. Когато бил в Йерапол, свети Иоан Богослов унищожил капището и предсказал, че там ще възсия Божията благодат и ще присъства Архистратиг Михаил. След известно време се появил чудотворен извор и така се изпълнило неговото предсказание. В чест на Ангелския предводител бил изграден храм. Храмът се издигал над извора, чиято чудотворна сила признавали стичащите се от различни краища хора, тъй като всички, които пиели или се миели от водата на извора, получавали изцеление от болестите, а невярващите, които изпитвали върху себе си всемогъществото на Небесата, приемали свето Кръщение. Озлобените езичници от гняв скърцали със зъби.

Но за най-голямо тяхно огорчение до чудотворния извор и църквата живеел изпълненият със страх Божий старец Архип. Посветил сърцето и ума си единствено на Бога, той се грижел не само за своето, но и за спасението на другите. Наставлявал по пътя на истината невярващите и ги кръщавал в струите на живоносния извор.

Кого ли не примирило с Небето евангелското красноречие на неговата уста и силата на водата, посветена на Военачалника на небесните сили! Не по-слабо чувствали това и поклонниците на идолите. Със злоба те почти оскубали косите му, но със своето незлобиво сърце той приемал тиранията на езичниците като награда за благочестивата си ревност.

Въпреки всичко служителите на зловерието не могли да бъдат спокойни. Те непрестанно търсели нови начини да унищожат чудотворния извор и след няколко неуспешни нападения дяволът вложил в сърцата им следния план.

Недалеч от светото място протичали реките Ликокапер и Куфос, които след достигане на едно възвишение се сливали в едно. Тъй като тези реки протичали на по-високо ниво от мястото, където била църквата, за нечестивците не било трудно да организират потопяване на храма и заливане на извора. Събрало се голямо множество и започнали да копаят ров, като започнали от един огромен, забит дълбоко в земята камък близо до църковния олтар. В същото време свети Архип усърдно се молел Бог да не допусне враговете Му да се погаврят със светинята.

Изтекли десет дни в злонамерен труд и от три стадий суша между реките и извора останала тясна пътечка, която бързите води биха могли да отнесат за няколко часа. Елините стояли на възвишението в очакване да видят унищожаването на храма и извора.

В третия час през нощта водите изведнъж зашумели и се устремили към храма... Свети Архип паднал на колене и възкликнал: *Издигат реките, Господи, издигат реките гласа си, издигат реките вълните си. Но повече от шума на многото води, на силните морски вълни е силен във висините Господ. Бездруго са верни Твоите откровения. На Твоя дом, Господи, подобава светост през дълги дни* (Пс. 92:3- 5). В същия миг праведникът чул глас, който му заповядал да излезе от храма. Той се подчинил и видял Архистратига в човешки образ и в небесна слава. Старецът паднал на земята от страх. "Стани и ще видиш силата Божия в тези води!", казал Архангел Михаил. Изведнъж светият мъж видял огнен стълб от земята до небето. Щом водите се доближили до храма, Архистратигът ги осенил с кръстното знамение и водите, като се издигнали нависоко, спрепи. Архангелът се обърнал към камъка, който лежи до олтара, и ударил върху него с жезъла си във вид на кръст. Изведнъж се разнесъл грохот и гръм, земята затреперала, камъкът се разцепил и се отворила бездна... "Влезте през тази теснина!", извикал Архангел Михаил, и водите с шум се насочили към разцепения камък. Елините, които наблюдавали чудото, се вкаменили от ужас, а Военачалникът на небесните сили се възнесъл на небето.

Чудото на Архистратиг Михаил,
станало в Колоса, до Хони

Християните, зарадвани от победата над враговете на вярата, установили празник на този ден. Мястото, където се извършило чудото, нарекли Хони т.е. потопяване, защото водите потънали в камъка, а оттогава реките Ликокапер и Куфос протичат през споменатата цепнатина.

Бог приема молитвите, като не гледа на лицата, а на сърцата на молещите се

(От Пролога, 8 септември)

Веднъж на остров Кипър имало толкова продължителна суша, че цялата трева и плодовете изсъхнали, а страната била застрашена от голям глад. Епископът събрал народа и извършил тържествен молебен да измолят от Господа дъжд, който бил толкова необходим. По време на самото пеене той чул глас от небето: "Иди при еди-коя си от градските порти и когото видиш пръв да влиза, него моли да Ми се помоли! Той ще бъде чут на небесата".

След утринното славословие епископът излязъл заедно с църковния клир и седнал до посочената градска врата. Изведнъж забелязали да влиза някакъв старец, родом етиопец, който носел на раменете си товар дърва за продан в града. Епископът станал от мястото си и го задържал. Старецът свалил товара и се поклонил до земята на светителя, като го помолил за благословение, но епископът побързал сам да му се поклони и му казал: "Старче, моля те в името Божие да се помолиш на Господа да прояви милост към Своите верни и да напои с дъжд лицето на земята!". Учуденият дървар не знаел какво да отговори на епископа, но като слушал същата молба от целия клир, казал: "Аз съм грешник, как бих могъл да се моля за хората!". Но светителят настоявал и принуждаван единствено от името Господне, старецът коленичил и вдигнал ръцете си към небето. В същия миг се заоблачило и завалял дъжд.

След приключване на молитвата епископът попитал стареца: "Заради любовта към ближния и за обща полза разкажи ни как прекарваш живота си, за да можем и ние да живеем по същия начин, като се ползваме от твоя пример". "Да ми прости Господ, отговорил смиреният старец, но аз съм грешен човек, родил съм се, за да живея в суета - всеки ден излизам през нощта от града и като насека дърва, ги нося за продан в града и с този труд си изкарвам насъщния хляб. Нямам роднини, нямам дом и спя в църквата. Когато е хладно или дъждовно, по един-два дни не ям. Свободното време, което ми остава извън тези занимания, прекарвам в молитва".

Като получили полза за душите си, епископът и целият църковен клир прославили Бога. "Чрез живота си ти доказваш истината на Писанието, казали те на стареца, което казва: "Аз съм странник на земята". След случилото се епископът го прибрал при себе си, дал му удобна килия и се грижел за него до смъртта му.

Нека този старец да ни бъде пример, че не бива да съдим за добродетелите и всъщност за истинската стойност на човека по неговия вид, неговата външност и облекло.

Света Пулхерия избира съпруга за своя брат, императора

(10 септември)

Когато византийският император Теодосий Втори навършил 20 години, неговата по-голяма сестра и съуправителка на трона света Пулхерия решила, че нейно първо задължение е да намери съпруга за своя брат, достойна за царския му сан. Но тъй като тя не поставяла богатството и знатния произход в числото на достойнствата, дълго време не могла да осъществи подходящо съпружество за брат си.

Накрая неочакван случай удовлетворил желанието на сърцето ѝ. В Цариград пристигнала девица на име Атинаида, дъщеря на атинския философ Леонтий, прекрасна, разумна и кротка. Поводът за идването ѝ в столицата бил твърде особен. Като умираше, баща ѝ разделил цялото си имущество между синовете си, без да определи нищо за единствената си дъщеря освен няколко жълтици. Когато близките го попитали защо оставя без нищо дъщеря си, той само казал: "Достатъчни са ѝ красотата и разумът". С тези думи починал. Братята на девойката били толкова немилостиви, че с нищо не искали да нарушат завещанието на баща си, което облагодетелствало единствено тях.

Измъчена от скръб, девицата уважавала паметта на баща си, но не можела да прости толкова неразбираемото равнодушие на братята си. Затова решила да търси правосъдие пред царския престол и донесла жалбата си на света Пулхерия.

Невежият, неразбиращият навсякъде гони щастието и не може да го достигне, докато мъдрият, разумният, без да мисли за него, с помощта на небето получава неочаквана щедрост. Императорската сестра, като видяла красотата на Атинаида, нейният разум и невинността на сърцето ѝ, намислила да направи тази осиротяла девица, лишена от частта на своето законно наследство, участница на трона на империята. Тъй като Атинаида била езичница, първо я кръстила, като сама станала нейна възприемница от светия Купел. Скоро след това я направила съпруга на своя брат, императора.

Колко се заблуждават хората при един от най-важните случаи в живота си - избора на съпруга. Едни търсят богатство, други красота, трети - благородство... Но колко малко мислят за разума и сърцето! Да вземем пример от света Пулхерия и да не бъдем суетни при избора на съпруга, която може да определи нашето щастие или нещастие за цял живот!

Света Пулхерия изобличава своя брат, императора, в небрежност и безгрижие

Теодосий Втори бил благочестив, добродушен и кротък владетел, но, както ще се изясни от следния случай, твърде безгрижен и безотговорен. Той имал лошия навик да се подписва, без да прочете, а понякога и без да попита за какво става въпрос в написаното. Това станало причина приближените му царедворци да вършат всичко каквото пожелаят. Нещо обикновено станали кражбите от държавната хазна, издигане на недостойните, страдания за невинните, заточения, смъртни присъди. Злодеянията носели вреда за държавата и срам за владетеля, но Теодосий не се замислял над това.

Света Пулхерия дълбоко съжалявала, като гледала как императорът, нейният брат и възпитаник пребивава в дълбоко безгрижие. Неведнъж се изкушавала да му напомня задълженията на самодържеца, но често съветите не дават веднага резултат. Затова Пулхерия намислила да го вразуми чрез живия опит, да се увери сам колко губелни са безгрижието и предоверяването за един монарх. За целта му поднесла за подпис хартия с написана верноподанна молба да ѝ предаде в робство съпругата си Евдокия. Без да пита за съдържанието на написаното, царят се подписал и върнал листа на сестра си.

След всичко това тя извикала при себе си Евдокия и се отнасяла с нея като със сестра и царица. С разговори на разни теми тя я задържала при себе си целия ден. Вечерта дошли да повикат Евдокия при императора, но Пулхерия им казала: “Императорът няма никакви права над съпругата си, защото ми я предостави да бъде под мое разпореждане. Това е подписал собственоръчно”. След като се отнесла по този начин, тя сама отишла при Теодосий и като му показала грамотата с неговия подпис, кротко му казала: “Виждаш ли сега колко пагубно е да подписваш документите, които ти поднасят, без да ги четеш? Аз не искам да мисля, че ти постъпваш така от безгрижност и немарливост. Обратно, ти си толкова безпристрастен, че не можеш да допуснеш, че твоите чиновници могат да те лъжат и да вършат злини. Но независимо от това като император трябва да се опомниш и да бъдеш по-внимателен... Ти си баща на отечеството!”.

Теодосий се засрамир от толкова чувствителен пример за собственото му нехайство и оттогава започнал да разглежда внимателно всичко, което му предлагали за подпис.

Велико съкровище в живота е да имаш приятел, който в същото време може да ти бъде и съветник, чийто просветен разум и добро сърце могат по трогателен начин да изобличават твоите грешки.

Обновление на храма “Възкресение Христово” в Иерусалим

(13 септември)

След разорението на Иерусалим римляните разпрострели властта си над цялото иудейско царство. Тъй като победителите били езичници, било естествено увеличаването на езическите капища.

В това лъжливо благочестие повече от всички останали императори се отличил Елий Адриан. Тъй като презирал иудеите и ненавиждал християните, той решил да заличи от паметта на човечеството всички места, които и едните, и другите почитали като свети. Нарекъл Иерусалим на своето име - Елий, във Витлем, където се родил Спасителят на света, поставил кумира на Адонис, а на Голгота, оросен от кръвта на Божия Син, бил издигнат храм в чест на Венера.

Това оскверняване на Светите места продължило до Константин Велики, който в старанието си да разпространи и утвърди Евангелската вяра, взел свящото решение да очисти от идолопоклонството страната, станала земно отечество на Божия Син.

Майка му, боговенчаната царица Елена, сама пристигнала в отечеството на Пророците, разрушили езическите капища и получила като утеха великата радост от небето да намери Кръста и Гроба Господен. На това място тя издигнала храма Възкресение Господне, който бил осветен едва след нейната смърт от Константин Велики.

Този празник е наречен Обновление на храма Възкресение Христово, тъй като на същото място е бил разрушеният храм на Тялото Христово, който по думите на Евангелието Иисус Христос въздигнал за три дни (Иоан 2:19-21). Това свято място, осквернено от езическото нечестие, очистили и обновили благочестивият цар Константин и света царица Елена.

Нека обновяваме сърцата си като неръкотворен храм на живия Бог, толкова често осквернявани от поклонението на греховете! Да ги обновяваме, като смъкнем от себе си греховната същност на вехтия човек и се облечем в новия, възродения чрез подарената ни от Спасителя благодат!

Въздвижение (въздигане) на честния и животворящ Кръст Господен

(14 септември)

Когато благочестивата царица Елена разрушила храма в чест на порока, издигнат от езичниците на лобното място на Спасителя, като разкопали основите му, намерили три кръста. Всички се чудели как да разберат на кой от тях е бил разпънат Спасителят на света и кои са кръстовете на двамата разбойници, разпънати от двете му страни.

В това време се случило да носят един мъртвец за погребение. Патриарх Макарий спрял шествието и наредил да допират един след друг всеки от кръстовете до тялото на починалия. От допирането на два от кръстовете не се случило нищо, но още щом поднесли третия Кръст, животворящият символ на нашето спасение, мъртвецът станал от ковчега.

Светата царица с небесен възторг паднала на колене пред Кръста на Спасителя и Го целувала безброй пъти. Същото направили останалите държавни сановници. Но поради стечението на огромен народ, по-голямата част от християните не само не могли да се допрат, но и дори да видят скъпоценната светиня, а всички на висок глас молели поне отдалеч да успеят да погледнат Кръста, Светейшият патриарх като се изкачил на едно възвишение, издигнал нагоре Дървото, от което произлезе истинския ни живот, и Го показал на народа, който с висок глас възкликнал: “Господи помилуй!”.

Оттогава е установен празникът Въздвижение на животворящия Кръст Господен, който продължава да се празнува и до днес от Светата Православна Църква.

За съмнението по въпросите на вярата

(От Пролога, 18 септември)

Едно десетгодишно момче по време на късната света Литургия чуло от проповедта на възрастния свещеник, че милостинята, която даваме на бедните, даваме в действителност не на тях, а на Самия Христа. То се усъмнило в истината на това учение и като се върнало вкъщи, си мислело: “Аз зная, че Христос стои на небесата, отдясно на Отца, как тогава може да приеме например парче хляб, който давам на бедния?”. Като се чудело над това, видял един беден в скъсани дрехи да проси в името на Христа, а над главата му забелязало изображение на Христа Спасителя. Момчето се уплашило... Тогава някой от съседната къща излязъл и подал на стареца просяк парче хляб. Още щом протегнал ръка да го подаде, Спасителят прострял десницата си да го поеме, след което благословил проявилia милост.

Така неразумният юноша повярвал в Словото Божие и станал известен благодетел на бедните в Цариград.

“Не изпитвай, а вярвай”, казва Спасителят. Всяка дума от Евангелието е толкова свята, че по-скоро небе и земя ще преминат, отколкото да се заличи макар и една черта от небесното учение.

Изпитание свише

(20 септември)

Римският пълководец Плакида, който живял във времето на император Траян, след като бил призван от Бога да поеме пътя на истината, прекарал дните си в богоугодни подвизи. Но Божият Промисъл пожелал да го изпита като човек новопросветен, отскоро приел истините на вярата, с нещастия и страдания. Болестите и смъртта влезли в неговия дом и той за кратко време се лишил от робите и стадата си. Освен това зли хора разграбили съкровищата му и Евстатий (християнското име на Плакида) от богаташ станал бедняк.

Трудно е при такива обстоятелства да не се разколебае сърцето, озарено отскоро от истините на Евангелието, но Евстатий останал твърд. Той утешавал съпругата си, а от своя страна и тя него, като си повтаряли: *Господ даде, Господ и взе, да бъде благословено името Господне!* (Иов 1:21).

Но за да докажат по-силно вярата си пред Бога, те намислили да се отдалечат от светската суета. За целта тайно от всички през нощта се облекли в груби дрехи и като взели със себе си двамата си малолетни синове, известно време се крили в околните села. Тъй като били близо да Средиземно море, накрая решили да отплават за Египет, където тогава процъфтявала Християнската Църква. Наели кораб, но за нещастие собственикът му се оказал морски разбойник, който, щом видял красотата на съпругата на Евстатий, се изпълнил с нечисти пожелания към нея.

Като пристигнали на африканския бряг, варваринът смъкнал от кораба си Евстатий и децата и заявил, че съпругата му остава негова слугиня. Евстатий се помъчил да му напомни за своите права, но никой не искал да го слуша. Бащата и децата паднали в краката на варварина, но напразно! Злодеят извадил меч си и закрещял със страшен глас: "Избирай: или върви където искаш с децата си, или морето ще ви стане гроб!".

Плачевна картина! Съпругът и децата застанали на брега, протягали ръце към нещастната робиня, а тя от кораба простирала своите треперещи ръце към любимия мъж и децата сред плач и ридания. Накрая насилникът и жертвата се скрили от погледа им... За Евстатий и малките деца денят се превърнал в нощ... Но праведникът винаги възлага надеждите си на Бога. Евстатий понесъл всичко и продължил по-нататък.

Но Промисълът пожелал да му изпрати още едно сериозно изпитание. Скоро стигнал с децата до река, не особено дълбока, но бърза. Като не видял място за преминаване, Евстатий решил да я прегази. Тъй като не могъл да носи едновременно и двете деца, оставил едното на брега, а другото взел на ръце и тръгнал към отсрещната страна. Щом го оставил на брега и се върнал за другото, още по средата на реката чул неговият писък и с ужас видял как един лъв захапал детето и побягнал в пустинята... Евстатий почувствал, че му прилошава, но побягнал след лъва, който наскоро се скрил от погледа му. Преизпълнен със скръб, с плач Евстатий се върнал при другия си син, но щом приближил, пред очите му се появил хищен вълк и понесъл детето към близките храсталаци. Нещастният баща стоял като безумен сред реката и не знаел какво да направи - да върви ли по-нататък, или да сложи край на нещастния си живот във водите на реката! Но Бог бил неговата опора и праведникът не възроптал срещу небесния Промисъл, с кротост се подложил на Неговите неизповедими решения.

Като изливал пред Бога молитвата на съкрушеното си сърце, той продължил по-нататък и достигнал до едно село на име Вадизис. Договорил се със жителите да им пази жилищата, изхранвал се от собствения си труд, живеел в бедност и се упражнявал в трудовете на молитвения подвиг.

Всяко нещастие, изпращано свише, не е нещо друго освен изпитание на подвизите на добродетелност. То предпазва от греховете, които човек би извършил от гордост по време на щастие, или е наказание за вече извършено зло. В първия случай трябва да благодарим на Бога за Неговото милосърдие, а във втория трябва да благодарим на Бога за Неговото правосъдие.

Християнин патриот

Като се занимавал с работа, каквато преди дори не могъл да си представи, Евстатий Плакида прекарал в село Вадизис повече от петнадесет години. Често скърбял за съпругата си, често оплаквал децата си, но винаги в минути на печал намирал утеха в Бога, Който държи живота и смъртта на всички ни в десницата Си. Затова постъпките му не били като на тези, които нямат упование. В Рим се питали какво се е случило с Евстатий, търсели го навсякъде и накрая го забравили.

В това време враговете нападнали пределите на държавата. Император Траян изпратил срещу тях многобройна войска, добри военачалници, но претърпял поражение, като няколко от градовете били разорени, а гражданите отведени в плен. При такова неблагоприятно положение веднъж императорът си спомнил за Евстатий и споделил пред всички велможи: "Ако беше жив Плакида, войната без съмнение щеше да бъде в наша полза".

Обикновено всяка дума на императора бива запомнена. Незабавно двама чиновници - Антиох и Акакий, се явили пред Траян с предложение, ако той пожелае, те да се постараят да открият Евстатий. "Това е най-пламенното желание на сърцето ми" - отговорил императорът и като ги наградил щедро, ги изпратил на път.

Тези царедворци били връстници и приятели на Евстатий и винаги вземали дейно участие в живота му. Ръководени без съмнение от небесния Промисъл, те тръгнали към страната, където бил техният приятел, като по пътя навсякъде питали няма ли странник на име Плакида. Описвали възрастта му, лицето, поведението и т.н. Накрая стигнали до Вадизис и намислили да минат, без да спират.

В това време Плакида бил на полето, като се занимавал с обичайните си занятия. Като видял римските войни, той познал предишните си приятели и от радост заплакал. В желанието си да ги види по-отблизо, той застанал близо до пътя. Като се доближили до него, римляните попитали: "Не познавате ли едного на име Плакида?". "Защо ви е?" - попитал Евстатий. "Ние сме негови приятели" - отговорили воините. "Не, не познавам такъв и никога не съм чувал за него" - отговорил Евстатий. "Но, господари мои, моля, заповядайте в селото да си починете от трудния път, а освен това ще имаме време да разпитаем за този, когото търсите". Те приели поканата му и Евстатий ги завел при един заможен селянин, когото помолил да ги нагости, все едно че са в неговия дом, а той обещал с труда на ръцете си да заплати всички разходи по издръжката им.

Евстатий искрено се радвал, че може да узнае какво става в Рим, тъй като, макар че сърцето му било запалено от любов към Бога, но не охладняло за ползата и славата на отечеството. Евстатий им прислужвал и ги гощавал, като често на очите му се появявали сълзи, но като не искал да разкрие тайната, той излизал от стаята, избърсвал си очите и отново влизал.

Като гледали лицето му и забелязали сълзите, Антиох и Акакий започнали постепенно да го разпознават. Те си споделяли: "Този човек прилича на Плакида или е самият той". Спомнили си, че на врата си имал рана, получена навремето при едно сражение. Започнали да го оглеждат и накрая забелязали това, което искали и очаквали да видят... Тогава станали, хвърлили се на врата му и заплакали от радост. "Ти наистина си Плакида, когото търсим! Ти си любимецът на цезаря! Ти си римският вожд, когото царят и народът толкова дълго очакват!". Тогава му разказали за причината на своето пътуване, нещастieto на Рим и гордостта на враговете. Ревността към предишните подвизи се разпалила в сърцето на Евстатий, обзела го синовната любов към родната страна. През сълзи той се обърнал към приятелите си: "Наистина, аз съм Плакида, когото вие познавате и търсите, с когото вие толкова пъти бяхте победители, аз съм същият, който някога бях славен в Рим. Но сега съм слаб и отритнат... Въпреки това, кълна се в Бога, нашият Изкупител, че винаги съм готов да пролея кръвта си за отечеството, ако в действителност мога да му бъда полезен!". От двете страни не достигали думи за всичко да попитат, на всичко да отговорят.

Евстатий се облякъл във военачалнически одежди, препасал меч. Всички жители на селото били изумени от промяната, която ставала пред очите им. Стопанинът на дома паднал в краката му и молел за извинение, че поради незнание се отнасял към него като със слуга.

Истинската преданост не пречи да изпълняваме задълженията си към отечеството. Истинският християнин, наследникът на небето, е този, който въздава Божието на Бога, а кесаревото на кесаря.

Наградата за благочестивия

Като приключил със слава войната срещу враговете, Евстатий Плакида се връщал в Рим начело на победоносна войска. В един горещ ден, като минал край едно село, разположено над река в живописна околност, Плакида спрял и решил да остане за три дни, тъй като войската била изморена от дългия поход. Наредил да разпънат палатките за него и за воините.

В това време двама младежи от войската опънали палатката близо до една овощна градина. Излегнати на тревата, под сянката на надвесените през оградата дървета, те разговаряли помежду си, като единият попитал другия знае ли кой е баща му. "Не, не зная", отговорил запитаният. "Помня само, че баща ми беше човек с високо обществено положение в Рим и Бог знае защо изведнъж взел майка ми, мен и по-малкият ми брат, стигнал до морето, наел кораб и отплувал. По-късно, като достигнал до брега, баща ми тръгнал с нас по-нататък, а къде останала майка ми, не зная. Помня само, че баща ми и ние с брат ми много плакахме за нея". На това място приятелят му се смутил и от очите му потекли сълзи. "После, продължил първият, стигнахме до една река. Баща ми ме остави на брега, а по-малкият ми брат понесе на рамене през реката. Но изведнъж отнякъде излезе лъв, който ме грабна, но за кратко. Появиха се овчари, които се спуснаха след него, успяха да ме освободят и ме възпитаха в своето село". "Скъпи братко!" - извикал другият юноша и се хвърлил на врата му. "Аз си спомням за това, как звярът те грабна... Същото се случи и с мен - грабна ме един вълк и ме отнесе в гората, но също овчари успяха да ме спасят и после ме възпитаха със своите деца". Те се прегръщали и целували от радост, очите им били в сълзи.

Това били Агапий и Теопист, децата на Евстатий Плакида. Но небесният Промисъл им готвел много по-голяма радост. Майка им се намирала в същата овощна градина и като слушала разговора им, издигала с въздишки и сълзи очите си към небето. Искало ѝ се да побегне и да ги притисне в обятията си, но като си помислила, че е облечена в най-прости дрехи, се спряла. Защото знаела колко повърхностни и горди са младите воини - опасявала се да не се отрекат от нея, което би било още по-тежък удар за сърцето ѝ. Затова решила да подготви срещата да стане отведнъж.

С такива намерения тя отишла при военачалника с молба да ѝ разреши да тръгне с войската за Рим. Но щом застанала пред Евстатий, тя стояла като изумена, защото познала в него този, за когото толкова години прекарала в скръб и мъка! Тя стояла дълго, като в унес, без да може да промълви дума, намислила да се хвърли в краката му, но като гледала стоящите около него вождове и телохранители, започнала да се съмнява дали в действителност стои пред съпруга си? Как отново е станал велможа? Накрая му изложила молбата си и получила исканото разрешение.

Но сърцето ѝ било пълно с нетърпение да разбере тайната... След няколко часа тя отново се явила при Евстатий и като го заварила сам, попитала го: "Не се гневете, милостиви господарю, ако ви попитам за някои неща от голяма важност за мене!". "Говори за всичко, добра жено!" - отговорил Плакида. "Не си ли ти Плакида, наречен в светото Кръщение Евстатий?" - попитала го тя. "Не си ли ти, на когото варварин отне жената?". Евстатий бил изумен. "Колкото до мен, продължила жената, аз смея да се нарека твоя съпруга. Божието милосърдие ме запази от насилието, защото още в същия ден варваринът загина и аз бях освободена". Тогава Евстатий се пробудил като след сън и познал жена си и радостно извикал: "Благодаря Ти, Господи, Боже мой!". Дватама се радвали и плакали...

След като се успокоили след първия възторг, тя попитала Евстатий: "Къде са децата ни?". Той дълбоко въздъхнал и отново сълзи като два ручея потекли от очите му. "За съжаление тях ги разкъсаха свирепи зверове". "Не се отчайвай, казала му тя, както намери съпругата си, така ще намериш и децата си". Тогава му разказала какво чула в градината от двамата юноши.

Незабавно Евстатий изпратил да доведат двамата воини, като тръгнал и самият той да прегърне по-скоро децата си... Покрил ги с целувки и едва след това ги попитал кои са те? Удивени, юношите му разказали историята на своя живот и в същото време разбрали, че са в прегръдките на баща си... Тръгнали с него към шатрата му, а там се оказват в прегръдките на майка си... Кой може да опише възторга на бащата и съпруга, на майката и съпругата, на децата и братята?

Надеждата на небесния Промисъл никога няма да посрами благочестивия. Всички ние, които сме смъртни, нека не роптаем срещу светата воля Божия, но с кротост да приемаме неизповедимите пътища на Неговия Промисъл... Отчаянието е майка на нечестието.

Непоколебимост във вярата

(20 септември)

Когато татарският хан, кръвожадният Батий, опустошил и опожарил Русия, успели да избягнат плен и убийство християни скитали по горите и непроходимите пустинни местности. Тогава човешките домове станали жилища за зверовете, а бърлогите на зверовете се превърнали в жилища за хората.

Киевският и Черногорски княз Михаил, прославен със своето благочестие и царски добродетели, в тези тежки времена живеел в Угорската земя заедно със своя болярин Теодор. Той дълбоко страдал за мъките на своите единовеци и съотечественици, но нямало изход, освен да очаква да премине гневът Господен.

Накрая Михаил чул, че след като обложил с данъци руския народ, тиранинът разрешил да се живее спокойно. Руските князе се връщали от изгнание и като заставали на колене пред злочестивия цар, получавали от него владетелските си права. На такава постъпка се решил и Михаил, но не от някакво честолюбие, защото каква чест е да бъдеш княз и заедно с това роб? Единственото му съображение било чрез мъдри увещания да облекчи до колкото е възможно всеобщото робство. С такава нагласа, като взел със себе си болярина Теодор, той пристигнал в Чернигов. Сърцето на княза като баща на своите поданици изпитвало дълбока покруса. Навсякъде царели опустошение и всенароден плач.

След като приел благословието на духовния си отец и получил от него благочестиви напътствия, княз Михаил и боляринът Теодор се отправили към Златната орда. Там обаче ги очаквал мъченически венец.

Още щом пристигнали в престолния град на Батий, при тях дошли татарски жреци и влъхви, като им заявили, че в името на великия цар те трябва да преминат през свещения огън близо до двореца, който гори от двете страни по пътя им до цар Батий, за да се очистят по този начин от християнската сквернота. Князът и боляринът се ужасили и решително отказали. Като чули за това, намиращите се в това време в Ордата руски князе, побързали да уговорят двамата да променят решението си. Те се опасявали, че така ще разгневят хана и затова със сълзи придумвали изповедниците да извършат само на вид, с външна обредност, поклонение на слънцето, което този див народ обожавал. Отговорът на княза останал непроменен.

Батий, привикнал да среща само подчинение, със заплахи настоявал васалът му да изпълни всичко, което му е заповядано. Той изпратил един от царедворците си на име Елдега да извести каква е волята му. Напразни останали и ласките и хитрите увещания на пратеника. Михаил му отговорил спокойно: "Кажете на хана, че като цар аз му се покланям и му въздавам дължимата чест, защото десницата на Всевишния ме е поставила под негова власт. Но за нищо на света няма да оскърбя Бога с изпълнение на езически обреди". Батий изпаднал в обичайното си разсвирепяване и заповядал с мъки да умъртвят княза.

Като вълци се нахвърлили върху мъченика изпълнителите на смъртната присъда, но той останал непоколебим. Стоял неподвижно и се молел на Спасителя, а в същото време тялото му било разкъсвано от дива жестокост. Накрая отрязали главата му. Свети Теодор бил свидетел на смъртта му, като същия ден и той се сподобил да приеме мъченически венец.

Вярата е залог за човешкото благополучие. Единствено тя е опора в бедствията и страданията, единствено тя поставя човек по-високо от самия него, когато е изправен пред ужасите на смъртта... Блажен е, който запази вярата си и устои на всички ласкателства и награди, които светът често предлага в замяна на вярата.

Който няма добри дела, за него и молитвата на другите е безполезна

(От Пролога, 24 септември)

Настоятелят на един манастир, човек благочестив, милостив към бедните и украсен с всички добродетели, ден и нощ усърдно се молел на Бога със следната молитва: “Господи, аз съм грешник, но като се надявам на Твоите щедрости, надявам се да се спася по Твоята милост. Моля Те, Владико, не ме разделяй от моите братя и в бъдещия живот. Удостои ги заедно с мен да пребъдват в райските вселения!”.

Дълго се молел любвеобилният отец на монасите и Господ му открил волята Си по следния начин. В друг манастир, надалеч от техния, приближавал празник и настоятелят бил поканен на тържеството заедно с братята. Той не искал да излиза от своята обител, но чул на сън глас, който му казал: “Иди на празника, но изпрати пред себе си учениците си, а ти върви след тях!”.

Когато настанало времето, братята тръгнали за обяда в съседния манастир, като по пътя видели един непознат човек, беден, изранен и едва дишащ. На въпроса им от какво е пострадал нещастникът, едва могъл да им отговори с изнемощял глас: “Тръгнах по работа, но ме нападна звяр, който ме изпохапа и избяга. Няма кой да ме вземе и да ме отнесе до близкото село”. “Ние се движим пеш, не можем нищо да направим за теб”. След тези думи продължили пътя си.

Скоро на същото място дошъл настоятелят и забелязал стенещия старец. Като разбрал какво го е сполетяло, той го попитал: “Преди малко не минаха ли оттук няколко монаси и не те ли видяха?”. “Те постояха при мен, разбраха нещастиято ми и заминаха, като казаха, че ще им е тежко да ме носят до селото”, отговорил нещастникът. Тогава настоятелят го попитал: “Можеш ли бавно да вървиш след мене?”. “Не мога”, отговорил болният. “Тогава седни на раменете ми и с Божия помощ ще те занеса където трябва”... Колкото и да се отказвал, колкото и да говорел, че има доста път, а той е тежък, колкото и да го умолявал само да изпрати от селото някой да го извози, благочестивият настоятел оставал непреклонен. Взел го на ръце и го понесъл. В началото той чувствал обикновената тежест на човек, после започнало да му става все по-леко, докато накрая имал усещането, че не носи нищо. Настоятелят не знаел как да разбира това, докато изведнъж пред него не застанал изпадналият странник и той чул глас свише: “Ти винаги се молиш за учениците си да влязат заедно с теб в Царството небесно. Но за разлика от теб техните дела са други. Затова приучи ги да следват постъпките ти, иначе няма да достигнат Царството Божие. Аз съм праведен и затова въздавам всекиму според делата”.

Смирението на преподобни Сергей, игумен Радонежки

(25 септември)

Един селянин, като слушал много за добродетелите и чудотворството на свети Сергей, пристигнал отдалеч в неговата обител да го види на живо и да приеме от него благословение. В това време Божият праведник обработвал земята и градината си. Като разбрал за пристигналия, той наредил да го пуснат при него.

Селянинът, като видял бедно облечения човек, който копае в градината, не можел да си представи, че това е славният Сергей. Помислил си, че за да му се присмеят, вместо праведника са му показали някакъв работник. Той се върнал в манастира и повторно попитал къде е преподобният Сергей? Колкото и да го уверявали, че той е в градината и вече го е видял, селянинът не искал и да чуе.

В това време Божият угодник излязъл от градината. Селянинът се погнушил от него, обърнал се настрани и не пожелал дори да го погледне. “На какъв труд се подложих, но напразно! Дойдох да видя великия пророк, надявах се да видя славата му, а какво открих? Един бедняк”. Така си мислел селянинът, а старецът разбрал мислите му, благодарил на Бога, защото, както гордият се радва на похвалите и почестите, така смиреният се радва на пренебрежението и униженията. Той хванал селянина за ръка и го въвел в своята килия, като му предложил храна и питие. “Не се натъжавай, добри човече, казал той, ти скоро ще видиш Сергей”.

Едва рекъл това и му известили, че в манастира пристига великият княз. Сергей излязъл да го посрещне... Колко удивен бил селянинът, като видял владетеля да се приближава с благоговение и да се кланя до земята, да проси благословение от стареца. Учудването му се засилило, като видял същия старец да сядва редом до великия княз, докато всички останали, дори велможите стоели почтително прави.

А от селянина се гнусели дори слугите им... Едва изпросил за себе си местенце встрани от събраните, той не отделял очи от този, когото преди това не желаел да погледне. “Сторете добро, тихо попитал той, кажете ми кой е този старец, седнал до господаря?”. “Това е преподобни Сергей” - отговорили му запитаните. Почувствал, че измамил самия себе си, селянинът заплакал и вътрешно се укорявал в невежество. “Ясно е, че съм слепец, казал си той, след като не можах да узная Божия праведник и да се отнеса с него с подобаваща чест... Жалко, как ще застана сега пред него?”. Но свети Сергей скоро го утешил.

Когато князът се простил с праведника, селянинът паднал в краката му, като се разкайвал за своето безумие... “Всъщност само ти си прав, като го вдигал, казал светият мъж, защото само ти ме помисли за един старец, който нищо не значи, докато всички се лъжат в преценката си за мен”.

Уважавай лошо облечения човек по същия начин, както и този с богати дрехи, за да не излезе, че почиташ не човека, а неговите дрехи. Освен това често под бляскавите дрехи се крие невежество и зло сърце, а под бедните - велик ум и висока добродетелност.

Ревност за спасение на ближния

(От Пролога, 26 септември)

Когато бил в Ефес, свети Иоан Богослов приел върху себе си грижите за един на вид добродушен и даващ надежди за развитието си младеж. Като го обикнал в душата си, той искал да го присъедини към Божиите чеда, да го направи жител на Небесния Иерусалим.

Скоро на Христовия Апостол се наложило да замине далече във връзка с проповедта на Словото Господне. Затова, като напуснал Ефес, той възложил на епископа грижите за младия човек. Архиепископът със желание се заел да изпълни поетото обещание. Предпазвал младежа от злото и го наставлявал по пътя на добродетелите. След известно време го кръстил и като помислил, че с извършване на светото тайнство, напълно го е утвърдил във вярата, прекъснал душеполезните наставления.

Но колко пагубно се оказало за младия човек да гради поведението си, като изпълнява собствената си воля... Нещастният юноша се запознал с някои свои връстници, не особено добронравни, започнал да ходи с тях по нощни събирания, скоро се пристрастил към пианство и в общуване с порочни жени. Към всичко това се прибавила страстта към разорителни хазартни игри, а тъй като за това трябва пари, развратникът станал и крадец. Накрая стигнал до такова жестокосърдие, че една разбойническа шайка го провъзгласила за свой главатар. Оттогава не само грабежите, но и убийствата за него били като шега. Но свети Иоан се върнал.

Като се видял с епископа, той го попитал в присъствието на всички: "Къде е младежът? Доведи го тук!...". Епископът въздъхнал от дълбочината на сърцето си, заплакал и едва могъл да каже: "Той умря". "Как, душевно или телесно?" - попитал св. Иоан. "Душевно, отговорил епископът, сега е разбойник". "Двама нещастни! - възкликнал Апостолът - безгрижният възпитател и нехайният питомец! Горко му! Но какво направи ти? Нали на теб възложих, като напуснах Ефес, да пазиш детската душа! Дай ми един кон!".

Дълго яздил из горите свети Иоан, търсейки блудния син. Накрая го пленили група разбойници. Вместо да се стреми да се освободи от тях, той ги помолил да го заведат при своя главатар.

Като видял свети Иоан, нещастният юноша се разтреперил и побягнал от него, но Апостолът забравил своята старост и си спуснал след злодея. "Защо бягаш от мене, чедо мое? Защо ми причиняваш такъв непосилен труд, сине мой? Спри и се съжали над немощния старец, спри и не се страхувай от нищо, защото не е загубена надеждата за спасение... Аз отговарям за тебе пред Бога! Нека бъде върху мен кръвта, която ти си пролял!". Накрая, убеден противно на волята си, юношата спрял, хвърлил оръжието си, заплакал и като закрил лицето си с ръце, се устремил да прегърне свети Иоан. Нещастникът треперел и цял се тресял от вълнение.

Апостолът го взел със себе си в града, завел го в църква и му предоставил начин да се покае, като с това дал пример за покаяние на всички, изпаднали в каквито и да било прегрешения. Никой да не се отчайва, че ще получи спасение, защото Сам Господ иска всички да се спасят и да стигнат до разбиране на истината.

Родители, учете децата си на страх Божий още от най-ранна възраст, учете ги и когато пораснат, учете ги винаги, защото човек е слаб и винаги може да изпадне в заблуда и да поеме пътя на гибелта!

Наказанието на богоотстъпника

(Вж. Страдания на св. мчк Артемий, 20 октомври.)

Император Юлиан от християнин станал идолопоклонник и за чедата на Православната Църква се показал не по-малко жесток от мъчителите езичници. Господ го наказал по следния начин.

След различни издевателства, след като умъртвил заради вярата в Христа свети Артемий, Юлиан с многобройна войска тръгнал да завоюва или в краен случай поне да ограби Персия. Царят и войската вече достигнали град Ктезифон, когато изведнъж пред тях застанал някакъв старец в благороден вид и твърде умен, който обещал да покаже на Юлиан най-краткия път до вътрешността на Персия. Последният се зарадвал на такава възможност и веднага се съгласил.

Отначало, водени от стареца, те се движели по хубави пътища, но скоро се оказали сред ужасната пустиня. При най-лек вятър пясъкът се издигал на вълни, подобни на морските, слънцето ги изгаряло, гладът и жаждата вземали всеки ден множество жертви. Скоро загинали повече от половината от войниците му. Старецът бил доволен от себе си. Запитан от императора защо ги е довел в това непроходимо място, той без страх заявил: “За да не видя опустошена от враговете моята родина”. След това с радост претърпял най-ужасна смърт.

Като скитал с остатъците от войската си, накрая Юлиан попаднал на персийските войски и по необходимост влязъл в сражение с тях. Войската му била разбита, а една стрела, неизвестно откъде насочена, пронизала сърцето на богоотстъпника. Заскърцал със зъби, хванал с шепата си пръст и кръв и замахнал нагоре, като казал: “Ти победи, Галилеянино! Ето, насити се...”. Така злодеят изпуснал дъх.

Християни, тук двама души представляват два различни, но поразителни примера... Божият Промисъл дълго търпял злочестията на Юлиан, но Той е правосъден и вижте как накрая наказал богоотстъпника! Страхувайте се, макар и в най-дребното и маловажното да нарушавате Неговия свят закон! Другият е старецът персиец. Той претърпял жестока смърт, за да спаси отечеството си. Неговият пример заслужава подражание - когато отечеството се нуждае от нас, ние сме длъжни да му послужим.

Разумът на младенеца

(24 октомври)

Когато Омиритският княз Дунаан се стараел да обърне в еврейската вяра всички свои поданици християни, след жестоки мъчения заповядал да умъртвят свети Арета и множество други с него. Тогава една християнка, като оплаквала смъртта на праведниците, изпълнена с дръзновение към Бога, държейки в ръце своя петгодишен син, се приближила до изпълнителя на смъртните присъди и на висок глас укорявала княза мъчител. Тя молела Бога да накаже безчовечния евреин така, както в древност наказал фараона.

Обвинена в изповядване на християнството, а заедно с това и в оскърбление на княжеското достойнство, тя била хваната и заведена пред Дунаан. Като потвърдила всичко и пред него, тя била осъдена на изгаряне. Младенецът, облян в сълзи, се хвърлил в краката на княза, като го молел да освободи нещастната му майка, и тъй като той бил прекрасен на вид и благоразумен, Дунаан го взел на коленете си и го попитал: “Кого обичаш повече - майка си или мене?”. “Без съмнение майка си, отговорил младенецът, аз заради нея дойдох при тебе. Ако няма да мога да живея с нея, по-добре е да умра с нея”.

Дунаан: Остани при мене, малки приятелю, аз ще ти дам най-хубавите плодове.

Момчето: Защити ме, помогни ми, Боже! Аз по-скоро ще отида на мъчения заедно с майка си, ако не мога да я спася.

Дунаан: Нима знаеш какво е мъчение?

Момчето: Да умреш за Христа, за да живееш с Него в бъдещия живот.

Дунаан: А кой е твоят Христос?

Момчето: Ела с мен в църквата и ще ти Го покажа... (Като погледнало към майка си, отново заплакало.) Пусни ме да отида при майка си!

Князът се удивил от разума на момчето, но тъй като бил с жестоко сърце, не искал да изпълни молбата му. В това време вързали и хвърлили в огъня майка му... Като видяло това, детето силно ухапало Дунаан, единственият начин, по който можело да отмъсти на мъчителя.

Дунаан го отблъснал от себе си и наредил на един от велможите да го вземе в дома си и да го възпита в еврейския закон. Момчето успяло да си освободи ръката от него и се хвърлило в огъня... Там прегърнало майка си и изгоряло заедно с нея.

Деца, нека разумът на това дете мъченик ви служи за пример в любовта ви към родителите. Бъдете винаги тяхна утеха!

За това колко грешно е да осъждаме другите

(От Пролога, 25 октомври)

Веднъж Иоан Саваитски седял в пустинята и размислял за духовни неща. При него дошъл монах от друг манастир да го посети и да вземе благословение... “Как живеят там братята?” - попитал го Иоан. “Добре, по твоите молитви” - обичайно отговорил монахът. “А как живее еди-кой си от братята?” - отново попитал Божият угодник, като имал предвид един от монасите с лоша слава. “Той ни най-малко не се е променил” - отговорил посетителят. “Горко му” - възкликнал Иоан и след тези думи се почувствал като обзет от някакъв чудесен сън. Вижда себе си застанал на Голгота, пред него Иисус Христос между двамата разбойници. Иоан поискал да се поклони на Ходатая за света, но едва успял да се приближи и изведнъж Иисус се обърнал към стоящия там Ангел и му казал: “Изхвърлете го вън! Той е антихрист, защото осъди брата си преди Моя съд”.

Когато излизал през вратата, мантията му се закачила толкова здраво, че той не могъл да я освободи и я оставил там. След това се пробудил, дошъл на себе си и обхванат от трепет, с дълбока въздишка казал на посетителя: “Този ден е ужасен за мене”. “Защо мислиш така?” - попитал старецът. Тогава свети Иоан му разказал съня си, като добавил: “Оставената мантия означава, че заради осъждането на брата аз съм лишен от Божието покровителство и благодат”.

Оттогава свети Иоан прекарал седем години в молитви в пустинята, без да употребява хляб, без да влиза в килията си и без да говори с хората. Накрая отново в чудесен сън видял, че Господ му дава мантията и с това разбрал, че му е простен тежкия грях на осъждането.

“Не съдете, за да не бъдете съдени”, казва Спасителят. Християни, бъдете внимателни и запомнете тези важни думи, защото, който осъжда ближния, той все едно иска да отнеме правото на Небесния Съдия.

За послушанието

(От Пролога, 25 октомври)

Веднъж при преподобни Исидор дошъл един от учениците на известен монашески наставник да го пита по важен въпрос, свързан с монашеството. Докато говорели, настъпила нощта и излязла буря. Мълниите и гръмотевиците били ужасни. Без да обръща внимание на това, ученикът се готвел да се връща при своя старец. Свети Исидор и останалите монаси го канели да нощува при тях, описвали му колко опасно е в такава дъждовна нощ да преминава през реката, която макар и не дълбока, била твърде бърза. Въпреки всичко гостът оставал непоколебим. "Моят наставник ми нареди да се върна непременно днес, как мога да не изпълня нареждането му" - казал той и се простил с тях.

Преподобни Исидор и останалите монаси излезли да го изпратят. Когато стигнали до реката, ученикът свалил горните си дрехи, вдигнал ги над главата си и тръгнал към другия бряг. Монасите, като го гледали, потрепервали при всяка вълна, която го заливала. Но ученикът преминал бурната река благополучно и като си облякъл дрехите, поклонил им се и продължил към своя старец. Преподобни Исидор и останалите братя го благословили, като се удивлявали колко е велика силата на всяка добродетел.

В каквото и звание да се намира човек, едно от най-важните му задължения е да се подчинява на началството. Не бива да търсим каквито и да било извинения за нашата непокорност.

Ревност към проповедта

(13 октомври)

Въпреки че Гърция била озарена от евангелската светлина от времето на равноапостолния цар Константин Велики, имало отделни области, които тънели в тъмата на езичеството и народът не можел да види Бога, Изкупителят на света.

Сред тях било едно селище, твърде голямо и многолюдно, в което жителите до един били идолопоклонници. Те били привързани толкова здраво към своето заблуждение, че никой дотогава не успял да ги обърне към Бога. Всички изпратени от епископите проповедници на Словото Господне не успявали да изтърпят оскърбленията и се връщали без успех. Накрая чрез съдействието на Светия Дух изборът паднал върху преподобни Авраамий Затворник.

Дълго се отказвал праведникът от възложените му задължения, като се считал недостоеен за толкова велико служение. Но убеден от истината, че е по-добре да послужи за спасението на мнозина, отколкото само на себе си, напуснал килията си и след като бил ръкоположен за свещеник, тръгнал на път.

Колко мъчително въздъхнал светият мъж, като видял народа да коленичи пред идолите! Той погледнал към небето и възкликнал: "Господи Боже, Който едничък Си без грях, не изоставяй делата на Твоите ръце!". След това с останалите от имуществото на родителите му средства, с които за полза на бедните се разпореждал един от роднините му, той започнал да строи Божий храм. Ежедневно ходел на мястото, където се изграждал храмът и се молел на Бога сред идолите, които се намирили наоколо, без да произнесе нито една дума. Народът се отнасял равнодушно към светия човек и към строящата се църква, като се задоволявал с насмешки и по-рядко с ругатни.

Когато Божият храм бил построен и осветен, преподобни Авраамий възнесъл в него своята молитва към Бога със сълзи на очи: "Събери, Господи, разпръснатите хора и ги въведи в тази църква, просвети разума им да познаят Тебе, единия истински Бог!". След това излязъл с църковнослужителите извън храма, насочил се към капището и започнал да троши идолите им.

Народът изпаднал в безумен гняв... Всички мъже и жени се вдигнали срещу светия човек и като люти зверове го били безмилостно, след което го изгонили от селището си. Но с настъпването на нощта Авраамий се върнал, влязъл в църквата и със сълзи се молел на Бога - нашият Изкупител, да спаси погиващия народ.

Още с настъпването на следващия ден някои от жителите дошли в храма Господен не за молитва, а от любопитство да видят в какво положение е преподобни Авраамий. С прочувствени думи праведникът ги умолявал да се обърнат към Бога... Но сърцата им били толкова ожесточени, че в тях не се намерило място за Светия Дух. Те се нахвърлили върху му с тояги, повалили го полумъртъв на земята и като го завлекли сред полето, го оставили там, като го замеряли с камъни. Оставен сам, праведникът едва дишал, но дошъл на себе си през нощта и като станал, започнал да плаче от мъка. "Господи Боже мой, молел се той, погледни на Твоя раб и ме укрепи, дай ми сили да изпълня подвига, който Си ми определил!". С тези думи едва успял да се върне в селището, влязъл в църквата, а сутринта се повторили същите мъки и терзания, след които отново полумъртъв бил завлечен в близката гора.

Тази ревност и страдания на праведника продължили три години. Накрая неговото мъжество преодолело тежките препятствия, Светата вяра възтържествувала.

Един ден жителите на селището се събрали и започнали разговор за свети Авраамий, като се удивлявали на неговото великодушие и търпение. Най-мъдрите от старите казали: "Видяхте ли каква безпримерна любов има към нас! Колкото и оскърбления и мъки да му причинявахме, той не ни отговори нито с една лоша дума. Със сигурност той ни е изпратен от Бога". "Същото мислим и ние, отговорили почти всички останали, но се страхуваме да го кажем на глас". "Щом е така, казали отново старците, защо да се бавим, хайде да отидем

при него и да му кажем, че вярваме в проповядвания от него Бог”. Всички приели това решение, единодушни влезли в църквата и развълнувано заявили: “Слава на небесния Цар, Който ни изпрати този свят мъж!”.

Сърцето на праведника се изпълнило с небесна радост. “Отци, мои, братя мои, чеда мои, извикал той, елате да въздадем слава на Бога, Който просвети сърцата ви за познаване на истината... Вярвайте в Бога, Твореца на небето и земята, вярвайте в Неговия Единороден Син, Агнеца, Който взема греховете на света! Вярвайте в Неговия Пресвят Дух, Който оживотворява всичко! Вярвайте и ще получите вечен живот на небесата!”. От този момент светият мъж непрестанно се стараел да ги подготви за раждането им от Дух и вода. Учил ги на всичко, което се отнася за Царството небесно - какво са вярата, надеждата и любовта... Накрая ги направил чеда Божии.

Всички вие, които проповядвате Словото Божие, нека примерът на свети Авраамий да бъде винаги пред вас като живо наставление какви трябва да бъдете в това изключително важно служение.

Бъдете като него ревностни и неуморими, защото, ако хората, които са ви поверени, са нечестиви, суеверни, жестоки, небесният Съдия ще иска отговор от вашите души.

Обръщането на Мария към Бога

Мария била племенница на свети Авраамий. Изгубила родителите си от ранно детство, тя живеела при чичо си и подобно на него прекарвала дните и нощите си в угодни на Бога занимания.

Но врагът на човешкия род непрекъснато се старае да разстила своите мрежи и да улавя в тях невинността... Мария била съблазнена и от греха, който е главното безславие и нещастие за женския пол. Не стигало това, но като се срамувала да погледне лицето на праведника, тя напуснала тайно килията, в която преди това служела на Бога, и се настанила в една странноприемница да служи на сластолюбieto.

В същата злополучна нощ праведникът имал ужасен сън. Огромен и отвратителен на вид змей се приближил до неговото жилище и като погълнал една гълъбица, се скрил... Авраамий смутен се събудил от сън и в молитва към Господа казал: "Господи, Ти като Вездесъщ (Който се намира по всяко време навсякъде и знае всичко), Ти Единствен знаеш какво предвещава това видение". На следващата нощ праведникът видял друг сън - същият змей за втори път допълзял до неговата килия, протегнал глава и се разпаднал. Авраамий видял в утробата му погълнатата гълъбица жива и чиста и я поел в ръцете си. Праведникът се зарадвал и с тази радост се събудил.

С предчувствие за нещо необичайно той извикал на Мария (тъй като се упражнявал в молитвения подвиг, Авраамий много рядко се виждал с нея), извикал и втори път, но отговор не последвал... Учуден от нейното мълчание, той отворил вратата и не я намерил вътре. Тогава разбрал какво означава видението и заридал. "Горко ми! Змеят отмъкна гълъбицата, моето чедо погина! Спасителю на света, върни ми моята и Твоята Мария! Не допускай да сляза печален в гроба! Боже, не отхвърляй моите молитви!".

Две години Авраамий се молел за погиналата племенница, две години оплаквал злата ѝ участ, две години очаквал да се върне неговата гълъбица... Накрая чул къде се намира и се решил на необикновена постъпка.

Измолил от един посетител воински дрехи, облякъл се като воин, сложил на главата си шлем, който закривал почти цялото му лице, възседнал кон и тръгнал на път. Като стигнал до странноприемницата и видял съдържателя, светият мъж му казал: "Приятелю, чувал съм, че при тебе има една девица на име Мария". Съдържателят забелязал побелелите му коси, помислил го за застарял развратник, засмял се в сърцето си и... извикал Мария.

Едва се въздържал да не заплаче на глас свети Авраамий, когато видял своята бивша съпостница, с която заедно прекарвали подвизите на въздържание, облечена сега в съблазнителните дрехи на блудница. Но като се боял, че тя ще го познае и може да се скрие, той задържал въздишката в гърдите си и като потиснал чувствата на сърцето си, заговорил с нея. Мария отговаряла с обичайните в такива случаи ласки, подмамвала с думи, с поглед - всичко у нея било подчинено на сладострастието... Но изведнъж почувствала в себе си някаква промяна и дълбоко въздъхнала. "Какво става с тебе?", като чул това, попитал съдържателят. "Бих била щастлива, отговорила Мария, ако бях умряла дълго преди този момент!". "Сега за това ли трябва да говорим, вметнал с глас, изразяващ неудоволствие, преподобни Авраамий, сега ли е времето за въздишки?". И като дал жълтица на гостилничаря, казал му: "Приятелю, пригответи хубава вечеря, за да не мине напразно вечерта... аз съм дошъл заради нея от твърде далеч".

Каква решителност, когато нуждата я изисква! Монахът, който петдесет години не ядял и хляб до насита и не пиел вода до насита, сега яде месо, пригответено по най-вкусен начин, и пие силни, услаждащи вина!... Праведникът бил готов на всичко да не би Мария да го разпознае преди подходящия момент и така да погине навеки.

Щом приключили вечерята, като видял, че са сами, без свидетели, светият старец изведнъж прегърнал силно своята племенница, така че да не може да избяга, смъкнал шлема си и облян в сълзи ѝ казал: "Чедо мое, позна ли ме? Не съм ли аз, който те възпита? Какво стана с тебе? Кой те погуби? Къде остана ангелският ти образ? Защо не ми каза, чедо мое, когато съгреши? Аз щях да приема върху себе си покаянието за сторения от тебе грях! Само Един Бог е безгрешен".

Като поразена от гръм девойката загубила съзнание... страхът и срамът я вцепенили... “Защо не ми отговаряш нищо, дъще моя? - продължавал Божият угодник. Аз ще давам отговор за твоята душа в деня на Съда. Аз поемам върху себе си покаянието за твоите грехове”. Авраамий и говорил до полунощ, молел се и я утешавал... Едва към края дочакал от нея отговор. “Не смея да те погледна, казала тя, не смея да отправя молитва към Бога. Толкова страшни са моите грехове!”. Праведникът я увещавал, утешавал я, че приема върху себе си да отговаря за нейните грехове, само да го послуша и да се завърне.

Не останал напразен подвигът на праведника. Мария напуснала нечестивия дом. Авраамий я качил на коня, а сам го водел с душевна радост, както Пастира, намерил заблудената овца.

Само истинската вяра остава непоколебима по време на страдания

(9 ноември)

Когато свещеникът Иосиф и дякон Айтал оставали непоколебими по време на най-страшни мъчения, каквито масово прилагали в Персия, един християнин от манихейската ерес публично изповядал вярата си и укорил персите в нечестие.

Веднага го заловили и пред очите на многострадалния Айтал започнали да го мъчат... Отначало манихеят изглеждал великодушен и неустрашим, но когато мъчителите започнали да прилагат все по-жестоки мъчения, той високо извикал: "Отричам се от вярата на моите отци и се покланям на боговете на моя цар". Веднага прекратили мъченията над лъжестрадалеца.

Като видял това, свети Айтал се изпълнил с духовна радост, че Бог проявява Своята слава само върху чедата на Православната Църква. Изпълнен със съчувствие към нещастния отстъпник, той започнал да го укорява: "Заблудени човече, ти едва започна да чувстваш мъченията и се отрече от своя Бог... Ето ти доказателство, че вашата вяра не е православие, а безумна, богопротивна ерес! Благословен Христос, Бог наш, Който ни подкрепя по време на най-свирепите мъчения и ни дава непоколебимост в нашата благочестива вяра!".

Съдията, като чул укорите на праведника, толкова се разярил, че заповядал да го мъчат, докато не престанал да диша.

За ползата от поменаването на починалите

(9 ноември)

Един юноша от остров Кипър бил пленен и отведен в персийски затвор. Родителите му отначало не знаели къде се намира, после чули, че е умрял, и започнали да правят помени за душата му по Рождество, по Пасха и в деня на Света Троица. След четири години младежът избягал от плен и се върнал при родителите си. Удивените родители му казали: "Скъпи синко, ние чухме, че си умрял, и затова се молехме за упокоение на душата ти". "Кога вършехте това?" - попитал синът и като разбрал за времето на техните молитви, с учудване извикал: "Скъпи родители, вие не знаете какво добро сте ми правили чрез тези молитви... Защото във всеки от споменатите от вас дни при мене идваше един непознат, облечен в бели дрехи, смъкваше ми оковите и ме пускаше от тъмницата, но така, че никой не можеше да види това. А на другия ден аз отново се оказвах в тъмницата и в оковите".

Християни, молете се за вашите починали сродници, молете за всеки починал християнин, защото така душата му получава утеха!

Постъпката на Иоан милостиви с неговия племенник

(12 ноември)

Племенникът на свети Иоан Милостиви, Георги, оскърбен и наруган от някои хора от простолюдието, отишъл при чичо си и започнал да се оплаква със сълзи от тежката обида. Божият угодник, като видял племенника си толкова ядосан и огорчен, си дал вид на разгневен и засегнат... "Как е посмял човек от долен род, извикал той, да безчести племенника на патриарха! Бог е свидетел, че ще отмъстя на оскърбителя. Ще постъпя с него така, че ще има да се чудят в Александрия". Младият човек приел думите на чичо си за истина и много се зарадвал.

Но изведнъж Иоан променил тона на гласа си и с нежност се обърнал към жалващия се: "Чуй ме, Георги, ако искаш да се наричаш мой племенник, бъди готов да търпиш не само огорчения, но и рани. Заради Бога прощавай всичко на ближния! Ако искаш да изглеждаш благороден, търси благородство и добродетели, а не произход и родство! Не произходът, а живот угоден на Бога могат да бъдат наша украса. Синът или сродникът на който и да е знатен човек, ако няма добродетел, е същото, каквото е синът на богатата, превърнал се в бедняк". Като увещавал по този начин младежа, праведникът го трогнал до сълзи, които не означавали както преди гняв и отмъстителност, а били резултат на срам и разкаяние.

Но свети Иоан не се задоволил с това. Той повикал един от църковните настоятели и му наредил да не взема църковната вноска от гражданина, който обидил племенника му. Така той изпълнил дадената дума, че ще постъпи с оскърбителя по начин, който ще учуди цяла Александрия. В случай с въздаване добро за нанесената обида.

Постъпка, каквато рядко се среща! Ще се намери ли сега баща, който да приеме по този начин обидите, нанесени на сина му! В наше време и невинните обиди не само засягат, но и разтърсват сърцата на родителите. В гнева си те приемат обидата върху себе си и даже върху потомците си. Считат я за такова петно, което може да се изчисти само чрез страданието на оскърбителя. Но свети Иоан не мислел така. Той считал всяко оскърбление за благодеяние, защото то смирява душата, склонна към гордост, и с това я приближава към Бога.

Напомняне за смъртта

Свети Иоан бил истински син на небето, непоколебим ревнител за Православието, пример за всички добродетели, но все пак той бил човек... Като се боял да не би някакви суетни мисли да достигнат до сърцето му, винаги си спомнял за безспорното доказателство на всеки човек, че той не е нищо повече от шепа пръст.

По тази причина светият мъж наредил да му направят ковчег, завършен наполовина, а на дърводелците казал да идват при него за всеки празник и да казват пред събраните посетители: "Владико, твоят ковчег още не е завършен. Нареди да го завършим, защото смъртта идва като крадец - не знаеш в кой час ще почука". По този начин свети Иоан Милостиви винаги имал смъртта пред очите си, като правел впечатляващо напомняне за нея и на другите.

Ако ние вършехме същото - колкото може по-често мислено да лягаме на смъртния одър, ако по-често се пренасяхме мислено в онзи ужасен миг, когато настоящето ще приключи и ще започне бъдещето, тогава с други очи бихме гледали на всичко около нас! Бихме се ужасявали от тези намерения и постъпки, които сега не ни правят никакво впечатление. Бихме видели страшните пропасти и свирепите демони по пътищата, където сега не виждаме нищо друго, освен равнини и цветя.

Най-добрата полза от подаръка

Веднъж при свети Иоан Милостиви дошъл един велможа за благословение и като видял леглото му, покрито с тънко, полуизносено одеяло, щом се върнал вкъщи, му изпратил ново, което струвало около 36 жълтици.

Божият угодник не искал да оскърби велможата и на следната нощ заспал под одеялото, но щом се събудил, се разкалял за това... "Горко ти, грешни човече, повтарял си той, че си позволяваш да спиш под разнежващи завивки, докато братята на Христа, бедните, се вцепеняват от студ! О, колко са много бедните, които нямат с какво да прикрият голотата си! А колко са странниците и пришелците, които спят по улиците и площадите, пронизвани от силния вятър! А ти имаш разкошен дом, множество слуги, разнообразна храна и всичко за пиене! Освен всичко това се осмели да се разнежваш по време на сън под тази мека коприна... Живей със страх, че ако вкусиш всички наслаждения в този живот, за бъдещия ще остане само мъката. Не, не си позволявай друг път да се завиваш с това разкошно одеяло! Нека с цената, която струва, да могат да се завият няколко бедни".

С такива тъжни размисли свети Иоан едва дочакал утрото, незабавно изпратил подареното му одеяло за продаване на пазара. Случайност довела там и велможата... Той видял покривалото, купил го и повторно го изпратил на свети Иоан, като усърдно го молел да се ползва от него самият той. Божият човек приел, благодарил и отново наредил да го продадат. Велможата отново го купил и го върнал на патриарха. Праведникът трети път постъпил по същия начин, това направил и велможата. Накрая праведникът, удивен от неговата щедрост, му изпратил следната бележка: "Ще видим кой първи ще се откаже - аз ли с решимостта да продавам, или ти с решимостта да купуваш и отново да ми го изпращаш". Така той продължил благочестивата търговия.

По този начин свети Иоан превърнал привързаността на велможата към него в полза за страдащите и без да разбере, го направил благотворител.

Не украсявайте телата си с модерни и разнежващи дрехи. Истинското облекло за християнина е облеклото на неговата душа. Тя трябва да се украсява, а не тялото, защото красотата на душата е Божият образ, който е вложен от Твореца, когато е сътворил венеца на Своето творение. Обратно, с какво е свързан материалният, телесен разкош?... Да се разграбва чуждото и да се разпилява своето, да се притеснява и оскърбява ближният и да се страни от милостинята. Този разкош е ненаситен - никога нищо не е достатъчно. Не се харесва къщата - трябва да се изгради нова. Дрехите не са хубави - трябва да се ушийт нови. Яденето и пиенето също не задоволяват изнежения и разточителен вкус - той се стреми към други, нови и непознати видове. Разсъдете сами - ще остане ли време при такава нагласа, ще се появили някога възможност дори само да се помисли за страдащите?...

За постъпката на свети Иоан Златоуст с Евтропий

(13 ноември)

Във Византия съществувал закон, много необходим за първите времена на християнството, съгласно който всеки престъпник, който успее да се скрие в храма, става неприкосновен за правосъдието. Смисълт на този закон бил във възвеличаване на проповедта и прослава на благодатта на Бога Изкупител. Престъпникът, след като намери защита в смъртния си час не къде да е, а в подножието на престола на Господа, да усети и преживее истинското назначение на земния си живот - да го премине в страх Божий, имайки пред очи винаги истинския върховен Съдия. Това действително ставало с повечето от престъпниците. Те изоставяли престъпното си минало. Толкова дълбоко се отпечатвали в душите им всемогъществото и милосърдието Божии!... въпреки това някои от силните на деня решили да отменят този закон. Такъв бил Евтропий.

Този горд човек като велможа на император Аркадий успял да го убеди да издаде указ, който отменя неприкосновеността на убежище в църква, когато се води преследване от правосъдието. Ако все пак някой успее да се скрие, следвало да бъде изведен от там и като престъпник по отношение на царската воля да получи най-строго наказание. Много усилия положил свети Иоан Златоуст като Цариградски патриарх да отмени това оскърбление за храма Господен, но с това само предизвикал гнева и ненавистта на Евтропий, като често търпял от него различни обиди.

“Но с каквато мярка мерите, с такава ще ви се отмери”, казва Спасителят Христос. Народът, като не можел повече да понася престъпленията и жестокостите на Евтропий, започнал да роптае гласно и настоятелно молел да бъде наказан за назидание и пример като несправедлив съдия. Аркадий често възлагал високи служби на недостойни хора и никога не успявал да защити своите любимци. Така станало и в случая с Евтропий, когото той осъдил на смърт.

Нещастникът побягнал в храма Господен и се скрил в олтара. Това станало в момент, когато св. Иоан Златоуст проповядвал Словото Господне.

Как мислите постъпил в този случай Божият угодник? Изгонил ли нещастника от църквата като унищожител на нейните правила? Не, той само посочил на народа, настроен срещу Евтропий, колко непостоянно е човешкото щастие. Като описал нещастната съдба на бившия царски любимец, сега вече осъден на смърт, той се постарал да предизвика състраданието на народа към него.

Ето един поучителен пример! Друг на мястото на св. Иоан би се зарадвал да види такава дълбоко падение на горделивеца и би присъединил своя глас към този на народа... Но праведникът пръв дал убежище и защита на най-ожесточения си гонител. Той разбрал, че Евтропий е достатъчно справедливо наказан дори само с това, че потърсил единственото спасение за живота си там, където забранявал да прибягват другите, сполетени от същото нещастие, но може би по-малко виновни.

Хората трябва да бъдат наричани с подходящи имена

Когато бил презвитер, св. Иоан, по-късно архиепископ Цариградски, веднъж проповядвал Словото Божие пред многочислен народ.

Изведнъж някаква жена, която не разбирала високия стил и начина на изразяване на проповедника, извикала сред народа: “Духовни учителю, или по-добре да кажа, Иоане Златоусте, твоето поучение е с дълбок смисъл, а нашият ум не е обучен и не може да разбере твоите спасителни думи”. Като чул това, целият народ се обърнал натам, откъдето се чул гласът на жената, и всички запознали да повтарят: “Жената, която произнесе това име, е непозната, но без съмнение Сам Бог те нарече Златоуст!”. Оттогава започнали да наричат свети Иоан - Златоуст. Това продължава и до днес.

Междувременно великият проповедник сам се убедил, че издържаното на висок стил слово, разбираемо само от просветената част на паството, е без полза за простия народ и започнал да учи хората просто и вразумително.

Макар и почти цял един народ или някакво учено съсловие или пък някакъв кръг от управляващи да реши и да назове някого велик или мъдър, или правосъден, ако това не е заслужено, а само поради ласкателство, то заедно с живота му ще изчезне и даденото му име. Но дадено название, каквото и да е то, ако е истински заслужено и съответстващо, макар и да е дадено от най-обикновен човек, остава безсмъртно.

За неизповедимостта на Господните съдби

(От Пролога, 21 ноември)

Един кротък, благочестив и добродетелен отшелник ден и нощ се молел на Бога да просвети разума му да узнае, да разпознава кои са проявите на небесния Промисъл. Но Господ не пожелал да изпълни молбата му. Пустинникът, като се считал за грешник, недостоеен да получи откровение свише, решил да отиде при един престарял монах, който живеел твърде далече, и от него да разбере това, което непрекъснато занимавало разума му... Взел си храна и питие и тръгнал на път.

Изведнъж срещнал един монах, който го попитал: “Къде отиваш, служителю на Христа?”. “При еди-кой си старец”, отговорил пустинникът. “И аз отивам там”, казал срещнатият и зарадвани един на друг, тръгнали заедно.

С настъпването на вечерта двамата спрели да пренощуват в дома на един богат човек, който ги приел с искрена радост и им предложил вечеря в сребърни съдове... Още щом приключили вечерята, вторият монах взел един от съдовете за хранене, излязъл от къщата и го хвърлил в течащата наблизо река. Стопанинът не казал нито дума, а пустинникът не знаел какво да мисли за такава постъпка.

Сутринта продължили пътя си, а вечерта се оказали при друг, също така щедър и гостоприемен домакин... Какво извършил пък в този дом вторият монах? Сутринта, когато било редно да благодарят за гостоприемството и да си тръгнат, стопанинът довел при тях единствения си син за благословение. Изведнъж монахът го стиснал за гърлото и го удушил. Отшелникът ужасен искал да изкрещи, но си загубил гласа от уплаха... А бащата на момчето само казал: “Да бъде волята Господня!”.

След стореното пътниците продължили по-нататък, но третата вечер не намерили при кого да отседнат. Затова влезли в една стара, запусната къща и там прекарали нощта. Сутринта, когато настанало време да тръгват, монахът започнал да руши дома и като го разсипал до основи, започнал да го изгражда отново. Отшелникът излязъл от търпение и извикал: “Заклинам те да ми кажеш Ангел ли си или дявол? Делата ти са неразбираеми за мене!”. “А какво всъщност съм направил?”, възразил монахът. “Първият ден захвърли сребърното блюдо на гостоприемния стопанин, вчера удуши сина на този, който ласкаво ни прие и нагости, а днес без никаква причини разруши тази къща и започна да я градиш отново, без да е ясно с каква цел”. “Не се удивлявай, добродушни старче, казал му спътникът, и не се съблазнявай в разсъжденията си по отношение на моите постъпки. По-добре чуй какво ще ти кажа... Първият ни домакин беше съвършено богоугоден, но блюдото, което хвърлих, беше придобил с неправда. Затова, без да се съобразявам с неговата любезност, като благодарност за гостоприемството унищожих тази нищожна придобивка, да не би заради нея да загуби наградата си на небесата. Вторият стопанин е също богобоязлив, но малолетният му син, когато би навършил пълнолетие, щеше да стане престъпник, срам за човечеството. Това за нещастния баща би било голям срам и смъртна покруса, а освен това за деянията на сина му щеше да се иска отговор на Страшния Съд от него. Затова аз умъртвих сина като благодарност към бащата”. “В такъв случай какви са ти съображенията тук, на това пусто място, да разрушаваш една къща и после отново да я градиш?”. “Не се смущавай и за този случай, отговорил спътникът, стопанинът на този дом беше крадец и убиец. Но той обедня и го изостави. Дядо му, когато строил къщата, скрил в стената злато. Затова къщата беше съборена, да не би някой, като търси скритото, да погуби душата си. Затова, добродушни старче, върни се в килията си и занаят не предприемай безразсъдните старания да изучаваш основанията на Божиите постъпки, не изследвай съдбите Господни, защото те са непостижима и неузнаваема дълбочина за човешките възможности! Не полагай безсмислени усилия да ги разбереш, защото това е обречено на неуспех! Така Бог е благоволил”. Като казал това, монахът изведнъж станал невидим. Старецът се ужасил. Той разбрал, че неговият спътник бил Ангел, изпратен му от Бога да му даде спасителен урок. Покаял се в своето неразумие и дал обет пред Господа никога да не се занимава с изследване на Неговия Промисъл.

За живота и смъртта на хората

(От Пролога, 22 ноември)

Ведна страна жителите имали древен обичай да си избират за цар чужденец, който не познава законите и нравите им. Те му предоставяли пълна власт над себе си, но само за една година. След този срок внезапно го пленявали, смъквали му царската одежда и гол, с ругатни го развеждали из града. Накрая го изпращали на пуст остров, където, оставен без дрехи, без храна, царят умираше като изгнаник.

Веднъж се възцарил разумен чужденец, който се грижел не само за настоящето, но и за бъдещето. Той не постъпвал като своите предшественици, които само пили, яли и се веселили. Преди всичко се постарал да си намери мъдър съветник, който да му бъде и добър приятел. От него очаквал да го научи на всички закони и обичаи на страната, която му предстояло да управлява.

Като чул за толкова тъжната съдба, която неминуемо ще го сполети след една година, изпаднал в ужас. Но скоро, след като размислил, започнал да събира от всички възможни източници сребро, злато, скъпоценни камъни, всякакви дрехи. Всичко това чрез свои предани слуги изпращал на острова, който след царския дворец ще му бъде новото жилище.

Бързо изтекла годината и гражданите постъпили с него както и с предишните си царе. Но пустият и безплоден остров бил за него не място за наказание и ужас, а място за покой и радост. Живеейки там, той се надсмивал над злобата на бившите си поданици...

Тълкувание

Държавата е този суетен свят, а нейните граждани - гибелните страсти, които услаждат само временните усещания и като замъгляват в мислите ни нашето бъдеще, ни приучват да мислим и да живеем с илюзията, че щом в момента сме щастливи, ще останем такива завинаги. Предишните царе са грешниците, които след безгрижния и беззаконен живот, сполетени от неминуемата смърт, отиват във вечни мъки. Благоразумният цар е праведникът, който се грижи да изпрати на сигурно място, при нелицемерния съдия - Богът, своите добри дела, докато е в състояние да ги върши. Тези дела ще бъдат неговото застъпничество и ходатайство, неговото обезпечено и сигурно съкровище, когато се раздели с временното си и краткотрайно царуване - временният си живот. Мъдрият съветник и верен приятел е разумът, който различава зло от добро, полезно от вредно. Верните слуги са проявите на нашата воля, която отхвърля това, което разумът е определил като лошо, и приема това, което разумът е утвърдил като добро и полезно.

За постъпката на свети Амфилохий, епископ Иконийски, към византийския император Теодосий

(23 ноември)

С мъжество и неотстъпност се борил свети Амфилохий срещу богохулника Евномий и духобореца Македоний, но с нищо не могъл да удържи разпространението на Ариевата ерес, която като бурна река се разливала из цялата Византия... Прославеният с победите си воин Христов прибягнал към помощта на императора, като го помолил да използва царската си власт и да разпръсне от всички гръцки градове арианските общности. Но, като виждал около себе си толкова много еретици и вероятно, като се опасявал от бунт от тяхна страна, императорът пренебрегнал молбата на праведника.

След известно време Амфилохий имал повод да посети царя. Той се поклонил на седналия на престола си Теодосий, както се полагало на всеки верен поданик, приветствал го с дълбока почит и се направил, че не забелязва застаналия до трона на баща си негов син Аркадий, когото наскоро преди това императорът провъзгласил за августейша персона. Като забелязвал такова невнимание към вече царувания заедно с него син, Теодосий се разгневил и като не могъл да претърпи нанесеното му безчестие, наредил да отведат свети Амфилохий далеч от погледа му. "Велики господарю, обърнал се след това към него праведникът, сега от опит разбрал колко трудно се понася безчестието на собствения син. Ти се ядосваш на мен, а колко поразгневен следва да бъде Бог Отец за нанасяното безчестие на Сина Божий! Той се отвращава и ненавижда Неговите хулители и приготвя жестоко наказание за тези, които се присъединяват към Ариевата ерес". Тогава императорът разбрал, че неуважението към сина от страна на светеца е с добри намерения и е ясна притча, че на Бог Син трябва да се въздава еднаква чест, каквато и на Бог Отец. Той се изненадал от толкова мъдра постъпка, от такъв благочестив урок, станал от престола си, поклонил се на архиерея и го помолил за прошка за нанесеното му оскърбление.

Веднага изпратили навсякъде императорски нареждания до гражданските власти винаги да съдействат за унищожаването на Ариевата ерес... По този начин чрез ходатайството на свети Амфилохий Христовата Църква получила покой и благоденствие.

Клеветата срещу свети Григорий, епископ Акрагантийски

(23 ноември)

Добродетелта е слънце, завистта е подобна на сянка, тя следва праведника навсякъде. Нито дейността за полза на обществото, нито воинската храброст, нито евангелската кротост могат да защитят този, който служи за пример в благочестивия живот на едно общество. Причината за това е безогледното честолюбие на нечистите души.

Свети Григорий като пастир на словесното си стадо бил ревностен и благочестив, като гражданин бил благотворителен и полезен при много случаи. Затова имал нещастieto, или по-добре да се каже, имал всички достойнства да възбуди завистта и злобата против себе си. Най-големите му неприятели били двама свещеници - Савин и Крискент, от които първият бил значително облагодетелстван от Божия угодник. Но завистта не знае благодарност. В старанието си да получат епископски сан отначало те разнасяли безчестни слухове и възбуждали подозрението и ненавистта сред чиновниците и народа. Но скоро злобата им отишла по-далеч. Те подкупили една красива жена, ловка и безсрамна, на име Евдокия и една нощ, когато свети Григорий бил в църква на всеоцното бдение, злодеите, след като подкупили и стражата, я вкарали в спалнята на праведника.

Божият угодник продължил да се моли до сутринта, без да подозира нищо... Накрая излязъл от църква, съпроводен от доста народ, който обикновено го съпровождал до вътрешните помещения на архиерейския дом. Там праведникът спрял, обърнал се към народа и го благословил... Изведнъж Савин и Крискент погледнали към вратата и като се направили, че виждат нещо, затекли се вътре и извели Евдокия. Народът останал изумен, праведникът не знаел какво да прави, а злодеите извикали: "Вижте с какво се занимава пастирят и учителят! Ние винаги казвахме, че той е равноангелен, а се оказа, че е стар сластолюбец!". Народът не знаел какво да отговори, поразен от неочакваните събития, а Григорий мълчал.

Като се опомнили след известно време, всички попитали Евдокия: "Бил ли е насаме с тебе епископът?". "Кълна се в небето и земята, отговорила безсрамницата, че Григорий беше с мене, докато не отиде на църква, и обеща да се върне отново в моите обятия". "Лъжеш, злобна наемнице!" - извикали близките на епископа. *Да онемеят лъжливи уста, които говорят зло против праведника с гордост и презрение* - добавил младият дякон Филадельф. "Вие сте му близки и не бива да ви се вярва!", възразил Крискент, като ударил дякона като дързък оскърбител.

Някои от народа се съблазнили и повярвали на клеветата. Други дори не искали да слушат обвинителите, като познавали от дълго време светия живот на Григорий. По-силна се оказала групата на злобните обвинители. Те извели Божия угодник от дома му, повели го с ругатни и го затворили в тъмницата.

След всичко това изпратили молба до областния началник, велможата Папин, да дойде при тях и да проведе съд над Григорий... Но светлината на благочестието винаги грее пред човеците, за да се поучат от добрите дела на праведника.

Нека всички ние, които се наричаме християни, да не бъдем завистливи, да не бъдем клеветници, защото нашият Спасител Христос иска да се отдалечим от това, което съдържа злоба, лъжа и лицемерие, и никога да не се връщаме към него, подобно на новородените младенци. Да обикнем словесната, чужда на всякаква измама, храна за душите си, така че, подхранвани с нея, да достигнем до върховната цел и назначение на всеки човек - спасението на душата. Възлюбени, нека не се уподобяваме, нека не заприличваме на злите, а на добрите! Който върши добро, е от Бога, а който върши зло, не Го е видял.

Обръщането на света великомъченица Екатерина

(24 ноември)

Света великомъченица Екатерина била дъщеря на римския цезар Конст. След смъртта на баща ѝ скиптърът на империята преминал в ръцете на Максим. По всичко изглеждало, че Екатерина изобщо не мислела за това, защото изцяло се посветила на философията. Четяла Омир, Платон, Демостен и се възхищавала само от своята ученост. Но майка ѝ се грижела чрез подходящ брак с някой от знатните велможи да може да види семейството си отново на престола на огромната империя. Тя непрекъснато я съветвала да направи избора си между благородните младежи на столицата, но Екатерина винаги се стараела да отклони нейните намерения. Разочарована от такова отношение, майка ѝ решила да използва помощта на някой друг.

На тайно място в града живеел богоугоден старец, духовният отец на майката (тя били християнка, но или заради някакво неразбираемо равнодушие към вярата, или пък от страх, че, ако дъщеря ѝ стане християнка и поради младата си възраст покаже това пред околните, може да пострада, майката до известно време криела вярата си). Двете отишли при този свещеник и майката го помолила да убеди дъщеря ѝ да послуша майчиния си съвет и да не упорства, като проявява безразличие към съпружеството... Но всички увещавания на двамата не могли да подействат на девицата, която отстоявала предишното си решение.

Тъй като не могла повече да противопоставя на техните доводи свои, Екатерина казала решително: "Ако искате да ме видите като съпруга, намерете ми юноша, който да не ми отстъпва по благородство, ученост, богатство и красота. Ако ми отстъпва дори само по едно от тези качества, ще си остана завинаги девица". Като чула това, майката се отчаяла, че не ще може да изпълни своето желание, а старецът бил във възторг от нейното благоразумие и привързаност към девството. Той си помислил: "Колко приятна ще е тази жертва за Христа Спасителя". Затова намислил да я посвети на Небесния Жених.

На това свободомислещите може би ще кажат, че старецът е злоупотребил с доверието на майката. Но каква слепота! Те не могат да разберат разликата между земното благополучие и небесното блаженство. Майката всъщност желала да се добере до царското достойнство за дъщеря си, което едва ли е било възможно. А Старецът искал да я въведе в Небесното, вечното царство на блажените души.

Като помислил малко, старецът казал на Екатерина: "Аз познавам един чудесен юноша, който без съмнение те превъзхожда във всички дарования - красотата му превишава сиянието на слънцето, мъдростта му управлява всички - сетивно и мислено, съкровищата му изпълват целия свят, благородството му е по-високо от всички царе". Като си помислила, че старецът говори за някакъв цар, Екатерина се смутила, променила израза на лицето си и с някакво съмнение попитала истина ли е, което е чула?

Старецът: Представи си дълбока тъмнина и лъчезарно слънце - кълна се, че моето описание на юношата е тъмнината, а слънцето е реалното му съвършенство. Той е такъв жених, който няма да пожелае дори да те погледне.

Екатерина: Чий син е този толкова превъзнесен от тебе юноша?

Старецът: Той няма баща на земята, защото е роден свръхестествено от Пречиста и Пресвета Дева чрез слизането на Дух Свети.

Екатерина: Явно ти говориш за някакъв бог или полубог. Но ти добре знаеш, че те имат по няколко жени.

Старецът: Нищо подобно! Този жених със силата на диханието си може да превърне на прах всички ваши богове и полубогове.

Екатерина: Не разбирам... а мога ли да видя този чудесен юноша?

Старецът: Ако извършиш всичко, което ти поръчвам, можеш да се удостоиш да видиш лицето му.

Екатерина: Кълна се в Бога, на всичко съм готова!

Тогава старецът ѝ дал образа на Пресвета Богородица с Младенеца в обятията ѝ и ѝ казал: “Тази е едновременно Дева и Майка, а в ръцете ѝ е Нейният Син! Това изображение вземи със себе си вкъщи, заключи се в стаята си и с благоговение се моли цяла нощ да ти покаже Своя Син. Ако се молиш с истинска вяра, надявам се, ще видиш Този, към Когото така силно е привързано сърцето ти”.

Мъдрата девица взела ценния подарък и побързала към стаята си. Там изпълнила наставленията на стареца и се молила, докато преуморена от толкова необикновения за нея подвиг, заспала дълбок сън. Изведнъж ѝ се явила Божията Майка в същия вид, както била изобразена на иконата - в обятията ѝ бил Младенецът. От лицето Му излизали лъчи, по-силни от слънчевите, но погледът Му бил насочен винаги към Майка Му. Затова Екатерина не можела да Го види. Тя минала на другата страна, но Младенецът отново отклонил погледа Си и обърнал лицето Си на другата страна... Когато това се повторило няколко пъти, Царицата на Ангелите казала на Своя Син: “Погледни, Сине Мой, към твоята рабиня - колко е разумна, колко е богата, колко е благородна, колко е прекрасна!”. “Тя е толкова безумна, отговорил Младенецът, толкова низка, толкова бедна и безобразна, че дори не мога да погледна към нея”. “В краен случай, добавила Божията Майка, научи я какво трябва да направи, за да се удостои да види лицето Ти!”. “Нека иде при стареца и каквото ѝ нареди, да го изпълни без отлагане. Тогава ще Ме види и ще получи благодат!”. Разтревожена от видението, Екатерина се събудила.

Колко дълъг ѝ се сторил остатъкът от нощта! Едва се зазорило и девицата, придружавана от верната си слугиня, тръгнала към благочестивия старец с молба да я научи как да заслужи любовта на Небесния Жених. Тогава светият мъж подробно я запознал с основите на християнската вяра, с блаженството на душата, предала се на Бога, с неизказаната слава на райския живот и ужаса на бъдещите мъчения. Като мъдра и просветена девица Екатерина бързо схванала същността на казаното, повярвала от цяло сърце и приела светото Кръщение. Старецът я научил с какво умиление трябва да се моли на Божията Майка, за да се наслади на същото видение.

Смъкнала от себе си вехтия човек и облечена в новия, разумната девица се молила до късна нощ, цялата ѝ душа, цялото ѝ сърце били отдадени на свещените думи, като си мислела за едно - да види Небесния Жених. Изморена от бдението и молитвата, тя отново заспала и пред очите ѝ се открило предишното видение... Сега Младенецът я гледал с весел поглед. Божията Майка Го попитала одобрява ли тази девица? “За Мене сега тя е толкова благородна, богата, славна и прекрасна, колкото преди ми изглеждаше безславна, бедна, безумна и безобразна. Сега Аз толкова я обичам, колкото преди я ненавиждах. Затова, разумна девице, обърнал се Спасителят към Екатерина, Аз те избирам за Моя невеста и като залог за любовта Ми към теб ти давам този пръстен... Запази го и не приемай друг жених!”. Света Екатерина, изпълнена с радост и възторг, се хвърлила пред Него на колене... “Аз съм недостойна да бъда Твоя невеста, нека бъда Твоя Рабиня!”, извикала тя и от силното вълнение се събудила... Безценният пръстен бил на ръката ѝ.

Човешките планове и намерения са обикновено суетни и понякога гибелни. Божиите намерения винаги са свързани с обръщането ни към Него, нашият Творец и Спасител, с цел да постигнем истинския разум - най-висшето Божие дарование, разумът на истината. Затова при всички обстоятелства в живота си не бива да следваме своето честолюбие или да служим на друга някаква страст, но да търсим Божията воля, която Той ясно ни е открил в Свещеното Писание.

Свети Петър, архиепископ Александрийски, предпочита сам да отиде на смърт, за да предотврати бунта на своите защитници

(25 ноември)

Божият угодник заради проповедта на благочестието бил затворен в тъмница и осъден на смърт. Християните от Александрия и околностите ѝ на тълпи се стичали към сградата на затвора, където била килията на невинния страдалец. Там прекарвали ден и нощ, близо до любимия си пастир. Безуспешно се старал военачалникът, изпратен да изпълни смъртната присъда, било като изчакавал да измине известно време, или като си служел с хитрини и заплахи, да разгони народа, дошъл да опази пазителя на вярата. Всеки път, щом изпрател войници да изведат праведника от килията, народът единодушно се изправял пред тях с думите, че по-скоро всички ще умрат, но няма да позволят смъртта на владиката. Военачалникът се виждал принуден да прибегне до насилие, но от това ставало съвсем възможно да последват народни вълнения и бунт.

Светителят Петър виждал в царския служител решителност да изпълни смъртната присъда, за която бил изпратен, а в своите пасоми - да го защитават до последна капка кръв. Друг на негово място лесно би намерил начин да избегне смъртта, но праведникът не мислел така. От една страна, той се страхувал от неминуемото множество жертви, които биха последвали евентуалното му съгласие да остане под закрилата на своите чеда. От друга страна, дори и в лицето на гонителя на християнството уважавал царя и се подчинявал на неговата воля. Като се опирал на тези разсъждения, той многократно увещавал народа да го остави в ръцете на държавните закони, но винаги получавал един отговор: "Угодниче Божий, какво ще правим без тебе ние, бедните и беззащитни християни?". Накрая Христовият светител поверил своето духовно стадо на Божия Промисъл и взел твърдо решение да умре и така да предпази от смърт мнозина.

Той изпратил един от стражарите до военачалника с предложението, ако той е съгласен, тайно от народа да прокопаят проход от другата страна на сградата, под стената на килията му и оттам да го изведат и да изпълнят царската присъда... Военачалникът се учудил на такова твърдо безстрашие от страна на праведника, като същевременно се зарадвал, че по този начин ще може да угоди по-впечатляващо на царя.

Било зима. Нощта била тъмна, силният вятър създавал множество шумове... Никой от духовните чеда на изповедника не успял да чуе кога прокопали под стената на килията, извели Божия угодник и изпълнили смъртната присъда. Едва на другия ден те разбрали, че техният пастир и учител вече се е удостоил с мъченически венец.

Затова, когато има повод, винаги сме длъжни да предпочетем живота на другите, живота на мнозинството пред своя живот. Макар твоето дело да е право, по-добре е да се предадеш в ръцете на неправедните съдии, вместо да навлечеш пагуба на защитниците си. За тяхното усърдие Бог ще им въздаде, а ти ще изпълниш, което ти е отредено. Няма значение, че неправилно те е осъдил твоят цар. Той ще даде отговор за това пред Бога, а твое задължение е да изпълняваш волята му освен когато се касае за злочестие и злодейство. (Поради многообразието на житейските ситуации най-правилното решение е това, което духовният наставник благослови. Не бива сляпо да подражаваме на примери, които са несъразмерни с нашите духовни възможности. - б. пр.)

Покаянието на свети Иаков

(27 ноември)

Свети Иаков бил персиец, роден и възпитан от родители християни. Въстъпил в брак също с християнка. Но неспокойният свят е толкова лукав, че човек трудно може да устои на неговите ласкателства и хитрини.

Иаков като царски сановник бил длъжен да съпровожда царя при едно пътуване. Тъй като обстоятелствата се развили благоприятно за държавата, персийският самодържец Истигерд принесъл на боговете на отечеството си тържествена жертва. Иаков като един от близките му велможи не можел да остане страничен наблюдател на обряда, без по този начин да изяви вярата си - затова той извършил коленопреклонение пред идолите.

Майка му и жена му, като чули за такава гибелна постъпка на безбожие, изпаднали в ужас и му написали следното писмо: "Нещастнико, защо, за да угодиш на човеци, ти изостави Бога, Небесният Цар? В угода на временния живот ти изгуби безсмъртието! Истината замени с лъжа! Ние плачем и ридаем, че ти, като извърши коленопреклонение пред идолите, заприлича на убийците на Христа Спасителя, които, подигравайки се над Божествения страдалец, коленичиха пред своите идоли и в същото време удряха плесници на Спасителя! Заклинаме те да се обърнеш към Ходатая за света и така да избегнеш справедливия гняв и яростта на Бога - Отмъстител за поруганието и неправдите!... Но ако ти поради упорство и малодушие не престанеш да принасяш сърцето си в жертва на идолите, бъди сигурен, недостойни сине и съпруге, че ние няма да бъдем за тебе повече това, което бяхме досега! Ние дори не желаем да те видим в това състояние. Ще заплачеш след време, но ще бъде късно!". Като прочел писмото им, Иаков се смутил, потънал в дълбок размисъл и сълзи потекли от очите му: "Колко мъчително и тъжно е да чувствам отчуждението на собствената си майка и съпруга. Какво ли ме очаква в бъдещия живот, когато Бог ще дойде да съди живи и мъртви и да въздаде всекиму според делата". Той прочел писмото им още веднъж и положението му се видяло още по-страшно. Отчаян възкликнал: "О, заблудени, моли твоя Изкупител да ти прости страшния грях на отстъплението, моли Го... Той е милостив и не иска смъртта на грешника, но с радост приема каещия се".

От този ден свети Иаков ден и нощ плачел и ридал пред Разпятието Господне. Това разкаяние на съкрушеното сърце продължило, докато го видели някои от нечестивците. Те разказали за това на царя, гонителят на Христовата вяра, и скоро след това праведникът приел мъченическия венец.

Ето пример за истинско покаяние! Свети Иаков послушал справедливите упреци на майка си и съпругата си и като пренебрегнал всички ласкателства и заплахи на света, пожелал по-скоро да умре, отколкото отново да се обърне към идолите. А ние ежедневно слушаме гласа на Господния Предтеча - *покайте се, защото се приближи Царството небесно* - и винаги този глас само минава покрай ушите ни. Понякога се умиляваме, но щом излезем от църквата, отново се предаваме на стихииите на света, управлявани от княза на тъмнината. Ние ежедневно изповядваме пред Бога греховете си, но защо всъщност го вършим? В повечето случаи това е само един навик, вършим го само защото чувстваме, че сме длъжни да го направим. Да се стремим към истинското, дейно покаяние, което е решително изоставяне на нечестията и непрестанна борба с всички проявления на страстите.

За богатите и бедните

(Притча на преподобни Варлаам, от Пролога, 28 ноември)

Един славен римски император се движел в позлатена колесница, обкръжен от оръженосци и велможи. Срещнал двама старци, изнемощели, бледи, облечени в мръсни и скъсани дрехи. Като знаел, че тези старци са благочестиви постници, императорът слязъл от колесницата, поклонил им се и ги целунал. Смаяните велможи възнегодували и тихо си споделяли: “До каква низост стигна нашият цар!”. Но тъй като се страхували да изкажат гласно мислите си, помолили царският брат да му предаде, че не е прилично да се безчести така царското достойнство. Братът бил съгласен с тези разсъждения, споделил ги с царя, но не разбрал отговора му.

Същият император имал навик, когато реши да накаже някого със смърт, предварително да изпрати вестител, който на висок глас да обяви пред портите на дома му царската присъда. В изпълнение на този обичай на следната нощ той изпратил вестител пред дома на своя брат. Нещастникът се разтреперил, като чул вестта за смъртта си, и цяла нощ се готвел да я приеме достойно.

Сутринта се облякъл в траурни дрехи и заедно с жена си и децата отишъл в императорския дворец, застанал пред портите, плакал и ридал. Като го чул, брат му го повикал при себе си и му казал: “Неразумни човече, ти се изплаши от вестителя, който ти изпрати собственият ти еднороден брат, който никога не е бил оскъряван от тебе. Как тогава можеш да ме упрекнеш за това, че от смирено сърце целувах проповедниците на моя Бог, които по същество ми напомнят за очакващата ме неминуема смърт? Аз постъпих с тебе така само за да те поуча да разсъждаваш по-задълбочено. Иди си спокойно, а тези, които мислеха еднакво с тебе по повод моето унижение пред бедните, аз ще поуча по друг начин”.

След това царят наредил да направят четири сандъчета, две от които да обковат със злато, а другите две да намажат със смола и посипят с пепел. Когато всичко било готово, царят повикал споменатите велможи, които го упрекваха за унижението му пред бедните, и като поставил пред тях четирите сандъчета, попитал ги как оценяват, колко струват по тяхна преценка златните и колко засмолените от тях?... Велможите, като всички хора, които преценяват по външността, помислили, че в позлатените се намират царски принадлежности, и ги оценили с възможно най-високата цена, а като погледнали другите две, преценили, че те не заслужават дори да им се дава оценка. “Аз бях сигурен, че ще чуя тези думи, но да видим дали не сте се излъгали?”, казал императорът.

Тогава наредил да ги отворят - от златните се разнесло зловоние... “Вижте какво има в тях!”, казал той. Те погледнали и с ужас видели разлагащи се човешки кости... “Така изглеждат всички, казал им царят, облечени в скъпоценни, бляскави дрехи, които търсят и се гордеят със славата, а душите им са изпълнени със зловонни пороци и беззаконие”. След това наредил да отворят и другите два сандъка, при което се разнесло такова благоухание, че повече не се усещала смрадната миризма от костите на мъртвеца. “Погледнете какво има там!”, казал отново царят. Велможите видели скъпоценни камъни, поръсени с различни благоухания. “Това съответства на стойността на тези, на които аз се поклоних и целунах и за които вие ме обвинявате само въз основа на това, че те бяха облечени в бедни и груби дрехи. Но вие не знаехте и не се интересувате, че душите им не бяха изгубили и една черта от образа Божий, с който Творецът е почел всички хора, като е предоставил на тяхната свободна воля да реши да го запази или да го погуби”.

Като дал толкова поучителен урок на велможите си, царят ги освободил.

Под скъпите, модни и бляскави дрехи често се крие порочно сърце, а под грубата дреха - душа, запазила Божия образ и подобие.

За Божието дълготърпение

(Притча на св. Ефрем, от Пролога, 30 ноември)

Един богат човек купил много ниви от другата страна на реката, повикал работниците си и им казал: “Давам ви да се грижите и да обработвате еднакви парцели от земята. Идете и се погрижете всеки за своя дял, а след известно време ще мина да видя кой какво е постигнал!”. Усърдните от тях, като чули волята на господаря си, без бавене преминали реката и се заели със задълженията си. Останалите, непокорни и зли, започнали да търсят различни оправдания защо не могат да отидат и накрая съвсем се отказали.

Вместо да накаже престъпниците, господарят устроил пир и ги черпил до напиване. В такова състояние на загуба на съзнание наредил да ги превозят отвъд реката и да ги оставят всеки на мястото, което той му е определил да обработва... Когато дошли на себе си, някои от тях се учудили на дълготърпението и великодушието на господаря си и усърдно се стараели да заличат постъпката си с упорита работа. Друга част, раздразнени от действието на насилие, извършено спрямо тях, не искали да се заемат с никаква работа, по цял ден мързелували и спали, затова в определената им земя израснали само тръни и коприва.

След известно време дошъл да ги посети господарят според думата си и като видял старанието на послушните и изпълнителни работници, ги благословил. Погледнал плода и на тези, които нетрезви били пренесени през реката, но в крайна сметка изпълнили възложената им работа, благословил и тях... Накрая стигнал до ленивите и неразкаяни работници, видял ги да спят дълбок сън, а земята им в тръни и коприва, и извикал: “Лукави слуги, защо сте оставили необработени определените ви участъци? Или не помните как ви простих непокорството, умишлено ви напоих и без да помните, ви пренесох през реката, като ви оставих където трябваше да проявите труд и старание? Не трябваше ли заради направеното ви добро да се постараете да се изравните с останалите работници?”. Нещастниците се разтреперили и не знаели какво да му отговорят.

Накрая господарят като справедлив съдия въздал всекиму според делата - старателните наградил, а ленивите предал на смърт.

Тълкувание

Господарят е Владиката Христос, нивите изобразяват вярата, пьянството - молитвата, реката - измамата и богатствата на този свят; послушните работници са праведниците, тези, които след излизане от пьянството започнали да изпълняват своите задължения, са грешниците, изправили живота си след изпитание и наказание, каещи се за извършените грехове и вече живеещи според Заповедите Господни. А ленивите работници са тези от хората, които напълно са отхвърлили Божиата благодат, които никога не се каят и не съжаляват за греховете, и са безразлични за спасението на душите си.

Християни, нека си спомним за Павел, който по нареждане на Иудейските архиереи отиваше в Дамаск да преследва християните и да унищожи вярата им - но какво се получи?... Павел се превърна в най-ревностен проповедник на Словото Господне. Затова, колкото и големи да са греховете ти, никога не помисляй, че е невъзможно да се спасиш! Бог е търпелив и само очаква твоето искрено и дълбоко обръщане и покаяние.

Наградата за милостивия

(1 декември)

Свети Филарет бил богат, благороден и уважаван от всички, но което най-много го извисявало, била неговата добродетелност и велико милосърдие, така че нито веднъж през живота си не отказал, ако някой беден просел нещо от него.

Но Бог, Който върши всичко за наше спасение, пожелал да го изпита. Агаряните нападнали родината му и опустошили всичко, което се изпречвало пред очите им. Хората и животните отвели със себе си, нивите унищожили, градините запалили. Тази ужасна съдба засегнала повече от останалите праведния Филарет, който станал един от най-бедните в Пафлагония.

Тъй като имал съпруга, деца и внуци, той започнал да се занимава със земеделие, за да изхрани себе си и семейството си. За нещастие на един беден селянин умрял наетият чужд вол и за да може да се заплати, праведникът му дал своя последен вол. Жена му Теозва със сълзи го укорявала за такава разточителност... На един войник умрял конят и тогава праведникът му дал последния си кон. Теозва го обсипала с ругатни... На един беден човек, който имал в къщи дете-кърмаче, се изгубила кравата и праведникът му дал последната си крава, Теозва го изгонила от малката семейна общност, да не се мярка пред очите ѝ, а тя живеела и се хранела с децата си - все едно че няма мъж.

Нещастното семейство вече се изхранвало с милостиня, но Филарет бил все така благодетелен. Ако някой от предишните му познати му изпращал няколко хляба, той ги разпределял на жена си, децата и внуците си и това, което оставало, разделял с бедните... Жена му и децата му го наричали безжалостен, изверг, детеубиец, но светият мъж винаги отговарял с кротост: "На едно място има безчислени съкровища. Те ще ни стигнат за цял живот, и то не само на нас, но и на нашите внуци".

Теозва мислела, че съпругът ѝ не е с ума си, но времето скоро потвърдило думите му... Христорлюбивата императрица Ирина, която тогава управлявала Източната Римска империя със сина си Константин, решила, че е време да потърси достойна съпруга за императора от недрата на своя народ. За целта изпратила из страната прочути и благородни мъже, които накрая дошли в Пафлагония... Като видели големия и красив дом на Филарет, който се отличавал от всички останали, решили да отседнат в него. Някои от гражданите ги уверявали, че великолепието на дома е само отвън, а вътре е вече в запустение. Това още повече възбудило любопитството на царските пратеници. Те предварително изпратили всичко, което ще им трябва за трапезата.

Свети Филарет със синовете и внуците си се грижел за гостите, но тъй като от всичките му постъпки и жестове личало някакво благородство, а младите хора се държали особено благопристойно с гостите, те полюбопитствали има ли съпруга и дъщери любезният им домакин? Филарет им представил Теозва, която макар и да била на възраст, запазила значителна красота. Относно дъщерите и внучките на праведника гостите били във възторг от красотата им още щом ги видели... "Благодарим на Бога, че намерихме търсеното", казали те. След това разказали на праведния Филарет за целта на своето гостуване и най-голямата му внучка Мария поздравили като невеста на императора.

Праведният Филарет и цялото му семейство отпътували за Цариград. Там Мария се омъжила за Константин, сестра ѝ встъпила в съпружество с един от първите велможи на империята, а третата им сестра станала кралица на Лонгобардия... По този начин върху праведния Филарет се сбъднали думите на Царствения Пророк: *Блажен оня, който пригледва бедни (и сиромаси)! В злочест ден Господ ще го избави* (Пс. 40:2).

Царският обяд

Когато приключило брачното тържество, праведният Филарет казал на съпругата си: “Нека приготвим великолепен обяд! Искам да нагостя императора и най-знатните му велможи”. Теозва употребила цялото си старание да направи пиршеството колкото може по-разкошно.

Когато всичко било готово, Филарет наредил на сина си Иоан, важен държавен чиновник, заедно с внуците лично да се грижат и прислужват на толкова видни гости. След тези наставления казал, че отива да доведе гостите, и излязъл.

Колко се учудили домашните му, като го видели да се връща, обграден от бедни, слепи, куци и изнемощели на брой около 200 души. “Ето царят се приближава с велможите си, казал той, всичко готово ли е да го посрещнете?”. Тогава всички разбрали, че цар праведникът нарича Самият Исус Христос, а велможи - всички бедни, чиито молитви имат толкова велика сила пред Него. Затова със смирение изпълнили всичко, което праведникът им наредил.

След като нагостил скъпите на сърцето си гости, Филарет дал на всекиго по една жълтица.

Като наситим жадния, ние насищаме Самия Христа, като облечем голия, обличаме Самия Христа, като приютим странника, ние приютяваме Самия Христа. Като посетим страдащия и онзи, който е затворен в тъмница, ние посещаваме Самия Христа. Драги християни, колко голямо е утешението да бъдем благодетели на бедните!

За човешките дела

(Притча за преп. Даниил, от Пролога, 4 декември)

Един монах, като стоял в килията си, чул глас свише: “Ела и ще ти покажа как изглеждат делата на хората!”. Той излязъл и Ангелът, който му се явил, посочил към един етиопец, който сечал дърва. Щом свършил работа, събрал ги, свързал ги накуп и се опитал да ги вдигне на гърба си, но не му достигнали силите. Вместо да намали товара, той насякъл още дърва и като направил купчината още по-тежка, отново се опитал да я вдигне и отново не могъл. Това се повтаряло многократно...

Като изминали известно разстояние, Ангелът му показал друг човек, който стоял до кладенец, от който вадел вода и я наливал в пробита торба, откъдето водата изтичала отново в кладенеца.

Учуден от видяното, монахът продължил по-нататък. Изведнъж видял църква и двама души на коне да държат една греда напреки на вратата. Те се мъчели да я внесат в църквата, но старанията им останали напразни, защото очевидно дължината на гредата била много по-голяма от ширината на църковната врата. Да я обърнат по дължина, за да влезе във вратата, те не желаели...

Тълкувание

Сечащият дърва изобразява положението на човек, който живее в грехове и вместо покаяние умножава непрекъснато греховете си. Вадещият вода от кладенеца е този, който макар и да върши много добри дела, но не изоставя греховете си и затова няма дял с Божиите избраници. Двамата ездачи с гредата са тези, които са добродетелни, но горди, поради което също нямат дял с избраните.

Проявите на Твореца в творението му

(4 декември)

Трябва да си със съвсем слаб разум, невнимателен или суеверен, за да не видиш Твореца в Неговото творение. Всеки поглед към природата е достатъчен да убеди ума и сърцето, че създаването на света не е плод на слепия случай. Затова: *Всичко изобщо е създал Оня, Който живее вовеки* (Сир. 18:1), *Небесата проповядват славата на Бога, и за делата на ръцете Му възвестява твърдта* (Пс. 18:2). Поразителен пример за това е света великомъченица Варвара.

Тя била дъщеря на богат и властен чиновник от Илиопол, но по рождение идолопоклонница. Баща ѝ Диоскор останал вдовец и единственото му утешение била малката му дъщеря. Тя била колкото прекрасна, толкова и благоразумна, но от недоверчивост към женската природа, както и от обичаите в страната, той я пазел много внимателно в отделна част на къщата си, подобна на кула, от която се откривали прекрасни околности. Затворена там, тя не се занимавала с накити и носии, чиято единствена цел е да се направи впечатление на другите. Не си губела времето и в характерните за възрастта ѝ игри. Любимото ѝ занимание било да се наслаждава на природата. Твърде лесно се оказало за нея да си изгради такъв навик, защото незаразената със суетността на света душа по-силно усеща и преживява действието на природата... А на разумната Варвара било достатъчно само веднъж да открие сърцето си за преживяванията на величието на природата, които в съчетание с уединения, еднообразен живот се оказали достатъчни да подхранват и усилват преклонението ѝ пред нейния Творец.

Може би в началото са я утешавали красотата, благоуханието и нежността на цветята. А който познава силата на пристрастията, няма да сгреша, ако приеме, че девицата от възхищението си към красотите на земята се пренесла към съзерцаване на небесната красота и накрая я изпълвали размисли и предположения относно природните стихии. Тя виждала великолепието на слънцето, тихия месец, безбройните звезди и не можела да разбере кой ги е поставил върху необозримото небесно пространство. Чувала гръмотевиците и не знаела от чии уста излиза тази сила, която поразява с ужас цялото творение? От детство я учили, че всичко това е дело на боговете на нейното отечество. Но Варвара знаела, че те са изображения, съчетаващи различни човешки страсти, че на тях се приписват чудовищни пороци. Те са разделени на различни, вечно воюващи помежду си групи, които в по-голямата си част покровителстват злодеянията. Затова не ѝ било трудно да размисли, че при такова множество и такъв голям безпорядък и своеволие от тях може да се очаква по-скоро хаос и нарушение на порядъка и мира в природата, а не съхраняване на неговата стройност и красота. "Боговете на моя баща, често си казвала тя, са изпълнени с беззаконие, как са могли да основат и съхранят всеобщия закон на природата?". Разумът ѝ минавал от мисъл на мисъл, от заключение на заключение и в крайна сметка я оставял в същото съмнение. Тя си представяла Бога, Творецът на вселената ту в един, ту в друг вид, но целият ѝ успех стигал до това, че от едно заблуждение преминавала към друго. Чувствала се безсилна, не можела да се оправи и да си помогне. Многократно се опитвала да задоволи възвишеното си любопитство с мъдри събеседници, но уединеният ѝ начин на живот бил преграда за това, което тя не можела да преодолее.

Но Бог е милосърдие! Дух Свети открива сърцето на човека за приемане на небесната истина, ако той с пламенно желание се стреми към нея. Светият Дух озарил душата на младата девица и тя възкликнала: "Трябва да има Бог, който е създал всичко и се грижи за него! Но не мога да приема, че Този Бог е подобен на боговете на моя баща!". Тези размисления дотолкова занимавали мъдрата Варвара, че тя забравила всичко на света освен Твореца и творението. Затова се ужасила, когато баща ѝ ѝ предоставил да си избере жених. Подбрани кандидати за това вече имало доста и те отдавна желаели ръката и сърцето ѝ. Невинната девица се разплакала и решително заявила, че за нея е по-добре да умре, отколкото да се лиши от щастието на девическия живот.

Бог винаги подпомага нашето спасение и устройва всички обстоятелства в наша полза с оглед на тази най-висша цел. Скоро се наложило баща ѝ да отсъства от дома за известно време. Поразен от нейната нечувствителност към съпружеския живот, Диоскор ѝ разрешил по време на неговото отсъствие пълна

свобода да се среща и да прекарва времето си с приятелки. Целта му била да види отблизо тихата радост на невестите и щастието на съпрузите и да промени начина си на мислене, като се реши да отдаде сърцето си на най-достойния юноша. Но как всъщност прекарала това време света Варвара?

Сред приятелките ѝ имало няколко девизи християнки, които криели вярата си поради страшните гонения, които тогава вилнеели в Римската империя. От тях чула името на Христа Спасителя и оттогава прекарвала с тях дни и нощи, като възприемала всичко, на което те могли да я научат... Но за съвършеното удовлетворение на нейните възвишени разсъждения послужил особен случай. В Илиопол пристигнал един свещеник от Александрия, който се представил за търговец. Каква неизказана радост преживяла праведницата още при първата си беседа с него! Оттогава благочестивите наставления на стареца станали единствено занимание на сърцето ѝ. В тях разбрала за битието на Този, Когото преди гледала отдалеч - като в някаква мъгла. Разбрала за възплъщението, за доброволните страдания и възкресението от гроба на Христа Спасителя, Агнеца, Който взема върху Си греховете на християнина. Накрая се родила за нов живот чрез светото Кръщение.

Ужасът на нейните мъчения е известен на всеки християнин. Но нито трогателните увещания, нито зверската ярост на баща ѝ, нито огънят, нито желязото не поколебали любовта ѝ към небесния Жених, а смъртта ѝ доказала словата на Евангелието - брат брата ще предаде на смърт и баща чедото си.

Пример как да се дава милостиня

(6 декември)

Милостинята е особено богоугодна добродетел, но тя губи почти цялата си стойност, когато този, който извършва толкова добро дело, излезе по местата, където се събират много хора, и с гордост простира ръка към бедните, като им подава милостинята колкото може по-бавно, за да могат повечето от минаващите да видят неговата състрадателност и щедрост. Такава милостиня не е особено полезна, защото от нея се лишават тези, които по различни причини не могат да дойдат да я приемат пред всички. Тя губи смисъла си на милосърдие, защото оскърбява достойнството и чувствителността на тези, които я приемат. Тя не е достойна за награда на небесата, защото гордият благодетел приема наградата си от света още в този живот. Тя ще послужи само на тунеядците за поощряване на тяхната леност. Всичко това следва да се каже ясно и пред всички. Затова, ако имаме благодетелно сърце, нека извършваме благоденията си тайно. Божият угодник Николай, Мирликийски чудотворец, да ни бъде наставник за това.

В ликийския град Патара, където Христовият светител Николай принасял Безкръвната Жертва на Бога Вседържител, живеел благороден, богат и славен гражданин. Най-голямата му утеха обаче били трите му дъщери - прекрасни и чудесно възпитани. Наближавало време да ги задоми. Най-видните юноши на Патара един през друг се стараели да заслужат вниманието на девиците. Бащиното сърце се радвало, като си представил бъдещата участ на дъщерите и своята спокойна старост. Но съдбата ни в този живот е непостоянна и превратна... Внезапно нещастие постигнало дома на щастливеца и от богаташ той изведнъж станал бедняк, от славен станал презиран.

Трябва сам да си на мястото на нещастния баща, за да можеш да почувстваш целия ужас на неговото състояние. Ако човек е сам и изпадне в бедност, той унива и се отчайва, но все пак може да остане равнодушен. Но ако гледа около себе си изтощеното от глад семейство, трудно може да запази равнодушие. Съсипан не толкова от суровия живот, а повече от мъката, той не може със собствения си труд да осигури прехраната и облеклото, особено за съпругата си и децата, защото възпитани и свикнали в условията на изобилието, те са усвоили навици повече приятни, отколкото полезни. Така че какви ли намерения не минавали през главата на нещастния баща, още повече, че суетата не преставала да запълва мислите му! Понякога мислел да пониже сърцата на дъщерите си, за да не вижда техния тормоз и останал сам, да умре спокойно. Друг път му идвали мисли от красотата им да направи срамна търговия и така да подобри участта си. Но и едното, и другото го ужасявали. Краят на всичките му размисли било отчаяние, по-ужасно от предишното.

За тъжната му участ научил Христовият светител Николай и намислил незабавно да му помогне, но така, че лявата ръка да не разбере какво върши дясната. Праведникът изчакал да стане полунощ, взел торбичка със злато, отишъл до къщата на нещастника, приближил се до прозореца и през разбитата рамка, клатена от вятъра, хвърлил вътре своя дар и бързо отминал.

Колко бил удивен бедният човек, след като се събудил от сън и намерил на пода торбичката, пълна с толкова злато! Не вярвал на очите си истина ли е? Многократно прехвърлял жълтиците от ръка в ръка, сякаш се страхувал да не изчезнат така внезапно, както се и появили. След това от радост извикал: "Защо не зная на кого дължа спасението на честта и живота си?".

Праведникът разбрал, че облагодетелстваният от него нещастник счел за свой дълг да задоми най-голямата си дъщеря. Похвалил в душата си такава разумна употреба на дара и повторил същото още веднъж. Бедният човек употребил повторния дар за щастието на втората си дъщеря, като и нея омъжил. Той заживял с усещането, че неизвестният благодетел ще помогне и на третата му дъщеря. Чувствал нетърпение да узнае своя ангел-хранител, не заспивал по цяла нощ в очакване на новото му идване. Изведнъж чул, че на пода на стаята му паднала същата торбичка с ценния дар. Щастливецът (защото при такова развитие на нещата би било грешно да го считаме нещастник) веднага прибягал навън с желание да завари някого и - паднал в нозете на свети Николай. "Човече Божий, възкликнал той, с какво мога да ти благодаря?". "С

мълчание”, отговорил Божият угодник, с дълбоко мълчание и с разумна употреба според възможностите ти на подареното. Това за мен е най-приятната благодарност”. След това, като му поговорил за душевната полза, си тръгнал и го оставил в недоумение.

Ето трогателната картина на истинската благотворителност. Колко рядко се среща такава добродетелност в този свят! Но от това нейният блясък не е по-малък.

Свети Николай предотвратява бунт на народа

За усмиряване на някакъв метеж в провинцията император Константин изпратил значителна войска, предвождана от трима военачалници. Тъй като започнала буря и морето не позволявало отплаване, те се установили до стихване на вълнението в един пристанищен град, който бил в диоцеза на свети Николай.

Най-вероятно военачалниците не следели строго за реда и поведението на войниците, защото твърде скоро гражданите почувствали, че тези защитници на реда не са нещо повече от обикновени разбойници. По домовете се случвали оскърбления, а по пазарищата - грабежи. Всичко това в началото довело до ропот, после до разпри, по-нататък се стигнало до сбивания, а накрая обстановката заприличала на всеобщ метеж. Всеки миг можело да се очаква междуособно кръвопролитие.

Още щом чул за това плачевно състояние на нещата, Божият угодник незабавно се отправил на път, за да предотврати или усмири пламъка на бунта. Самото име на праведника се оказало такава сила, че спряло злодеянията преди тяхното масово развихряне. Целият град се упътил да посрещне Божия архиерей начело с военачалниците, войската, а след тях и гражданите. Сърцата, вълнувани до този момент от вражда, се изпълнили с единодушие.

Кой може да се усъмни успешно ли е завършила мисията на праведника?... “Воини, които смеете да носите Христовото име, казал той, вие сте деца на едно отечество, поданици на един владетел, братя на една църква, сънаследници на възделеното Небесно Царство, как допуснахте да се оскърбявате един друг? Малко ли е, че императорът ви е възложил да укротите един от метежите в империята, а вие, още недостигнали целта, сами предизвиквате бунт в сърцето на държавата!”. В този смисъл им говорил и ги поучавал праведникът и военачалниците се разкаjali за слабата дисциплина във войската, а войниците - за самоволията си. Едните и другите са дали дума свято да спазват задълженията на своята служба... Мирът и дружелюбните отношения заели мястото на раздорите и междуособиците.

Такъв следва да бъде истинският пастир и учител на словесното Христово стадо.

Невинността е избавена от смъртна присъда

Непосредствено след като Божият угодник Николай успял да предотврати бунта между гражданите и войската, от престолния му град Мира, Ликийска област, пристигнали няколко от знатните жители и със сълзи му обяснили, че градоначалникът им, привикнал да протяга ръце за незаконни облаги и рушвети, осъдил на смърт трима невинни граждани. Истинската причина била, че невинните станали обект на завистта и злобата на някои от безчестните градски богаташи, затова целият град им съчувства, но освен неговото застъпничество не вижда друг изход. Освен това злобният съдия използвал отсъствието на светителя от града и системно злоупотребявал с властта си... Сърцето на Божия угодник се изпълнило с мъка!

По най-бързия начин се отправил към престолния град и още с пристигането разбрал, че нещастниците вече ги водят към мястото за изпълнение на смъртната присъда... Гневът и съчувствието дали криле на стареца. Развълнуваният народ шумно му правел път да мине.

Ръцете на нещастниците били вече завързани, наведените им глави покрити, вратовете - оголени, за да бъде улеснен палачът. Със суров поглед той вече издигал секирата и се готвел да нанесе първия удар... В този миг се явил Божият угодник и с гняв, но едновременно с това и с кротост измъква оръдието на неправдата, хвърля секирата на земята и с решителност и дръзновение развързва ръцете на невинните. Никой не се осмелил да му противоречи, защото думите му били властни и постъпката му носела белега на Божествената сила.

Спасените паднали в нозете му и със сълзи и благоговение ги целували. Целият народ благославял светия човек, върху когото безпристрастният Съдия толкова славно проявил милостта и благоволенieto Си. Неправедният градоначалник се стараел да оправдае пред него присъдата си, като му напомнил, че неговият съд е съд на царя. Божият угодник дори не удостоил злодея с поглед, а само казал: "Аз познавам сърцето на моя цар и зная, че той ще отмъсти за неправдата, която ти извърши...".

Възлюбени, като имате макар и най-малка възможност да помогнете на невинния, дори да е само до облекчаване на тъжната му участ, не се бавете да извършите това добро дело! Дори и да не умрете, Господ ще ви въздаде за доброто ви желание.

Избирането на свети Амвросий за епископ Медиолански

(7 декември)

След смъртта на арианския епископ Авксений император Валентиниан поръчал на духовенството на общо събрание да определи новия архипастир на Медиолан (днешният град Милано). Той държал да е човек с дълбоки знания и непорочен живот, да бъде светило на столицата чрез своите наставления и личен пример. Освен това, настоявал Валентиниан, да имат възможност императорите, които са повелители на света и въпреки това не могат да избегнат греховността, понякога твърде голяма, да се ползват от неговите съвети с доверие и да приемат с почит увещанията му. Едно признание колкото достойно за владетел, толкова и рядко! Умисълът и заблудата непрестанно твърдят, че монархът стои над всички изобличения, но човекът, който се отличава от останалите само по това, че е облечен в порфира (червена царска одежда - б.пр.), ежеминутно доказва обратното.

По нареждане на императора епископите се събрали, но тъй като в събора се оказали колкото ариани, толкова и православни, очертавали се нескончаеми спорове. Затова по общо съгласие всички събрани помолили Валентиниан сам да определи кой от тях да бъде бъдещият архипастир на столицата. Императорът им отговорил, че такова решение превишава неговите сили, че той няма нито толкова знания по църковните правила, нито благочестие, за да си позволи да прави избора сам. "Този избор, отговорил той, принадлежи единствено на пастирите на Църквата, защото техен ръководител е Дух Свети". Ето проява на истинско благочестие на просветен владетел! Архипастирят ще дава отговор за повереното му паство пред Бога. Кой може да си позволи без трепет да поеме върху себе си участието в такъв избор, който и самия него ще изправи за отговор като участник във взаимнозависими решения!

Накрая, след като императорът изказал своето становище, епископите, заедно с останалите духовни лица се събрали на определено място. Присъствал и народът, чието съгласие в този случай също било необходимо. Арианите представили един от своите епископи, а православните искали да изберат човек от своята среда. Двете страни се разгорещили и спорът, като се имал предвид метежническият дух на арианите, вече клонял към открита война. Като разбрал за това, началникът на областта и града Амвросий, човек честен и разумен, побързал да отиде в църквата, за да предотврати размириците. Но щом още започнал да говори, едно дете, което майка му държала на ръце, извикало: "Амвросий епископ!". Всички присъстващи се изумили от гласа на детето и като го приели за Божие вдъхновение, били обзети от единодушие. Православни и ариани настоявали Амвросий да им стане архипастир. Кой няма да разбере от този случай, че Божественото Провидение ръководи съборите! Макар да се проявява като някаква случайност, но тайно и властно, по същество заповядва на всички.

Междувременно Амвросий в началото считал този глас за празна работа, но тъй като народът продължавал да настоява на своето искане, той заявил пред събралите се, че още не е приел свето Кръщение. (В първите времена на християнството било нещо обикновено да се отлага Кръщението до 30-годишна възраст. Това могло да има два мотива. Първият - да се извърши достойна подготовка за приемане на Кръщението, и вторият - в надеждата за умиване на греховете от банята на пакибитието (духовната обнова на св. кръщение) да се живее без наказание в порочни утехе. Църквата възхвалявала първото и осъждала второто.) Освен това заявил, че е извършил такива грехове, които са пречка за приемане на архипастирски сан. Но общият глас на народа му отвърнал: "Нека греховете ти бъдат върху нас!". Амвросий взел решителни мерки да отдалечи възможността от приемане на задължения, превишаващи силите му. За целта той показал умишлено прекалена строгост по отношение на нарушителите на реда на започналия съд във връзка със станалите безредици. Народът обаче прозрял намеренията му. Накрая тайно напуснал града с цел да се отдалечи за известно време, но след като се лутал цяла нощ по непознати пътища, сутринта се оказал неочаквано отново пред вратите на Медиолан. Решили да го охранява стража, за да не замине отново от града, а в същото време изпратили прошение до императора да утвърди избирането на Амвросий. Какви усилия са употребявали в първите векове на християнството за да склонят или принудят праведните мъже

Избирането на свети Амвросий
за епископ Медиолански

да приемат духовно пастирство! Това показва, освен Божиите архиереи, които обикновено са били най-висш нравствен пример, колко благочестив е бил животът на целия църковен клир.

Колкото упорито се противил Амвросий, толкова радостно получили съгласието на Валентиниан, който наредил незабавно да го кръстят. За седем дни Божият избраник преминал всички степени на свещенството и на осмия бил ръкоположен за епископ. Радостта на народа била неизказана. Сам императорът присъствал на хиротонията и казал, че след приключването вдигнал ръце и поглед към небето и възкликнал: “Благодаря Ти, Господи, че с Твоето избраничество потвърди моя избор и повери грижите за нашите души на този, комуто аз възложих управлението на областта”.

Богоизбраният епископ се посветил изцяло на изучаване на Священото Писание и над всичко се стараел да поставя вярата и живото благочестие на своето паство.

Нелицеприятието на свети Амвросий към грешниците

По твърде маловажен повод и вълнение на народа в Солун бил убит Боверик, наместник на Илирийската област. Като чул за това, Теодосий Велики силно се разгневил и намислил да стовари целия ужас на наказанието върху нещастния град... Макар че свети Амвросий успял да укроти първите пориви на гняв в царското сърце, което изобщо било добро, но невъздържано и избухливо, все пак най-приближените царедворци и особено Руфин намерили възможност да убедят императора да се върне на първото си решение. Като погазил думата, дадена на Божия светител, императорът наредил да пазят в тайна от него този важен проблем.

Невъзможно е безпристрастно да се опише ужасът, който последвал необмислената присъда. Изпратените за целта чиновници започнали да изпълняват царското решение с коварство и жестокост. Те привлекли вниманието и присъствието на злополучния народ с някакви мними приготовления за всенародни забавления и игри и като събрали голямо множество граждани на уреченото място, дали знак, за който предварително се уговорили.

Изведнъж войниците започнали безразборни убийства - по площадите, в домовете, особено в цирка, където имало най-много насъбран народ, кръвта се леела на потоци. Невинните загивали наравно с виновните, нямало пощада нито по отношение на пол, нито на обществено положение. Даже чужденците споделили общата участ. За три часа градът бил предаден на нечовешка сеч. Загинали около 70 хиляди, без да се броят гаврите и издевателствата!...

Макар че е редно да се предполага, че Теодосий не е имал намерение за такова жестоко отмъщение, но горко на боговенчания владетел, който се поддава на злонамерените измами на своите царедворци! Монархът трябва да носи пълна отговорност за всичко, което другите правят от негово име. Включително и злодеянията, извършени в някаква степен и с негово знание, защото хората единствено на него разчитат по отношение на обществения порядък, а Бог чрез него дава израз на Своя гняв. Вестта за ужасите се разнесла навсякъде и свети Амвросий разбрал за всички подробности на станалото.

В същото време Теодосий се готвел да го посети. Като узнал за това, Божият угодник му написал следното: "Колкото и силни да са в душата ми чувствата на любов и благодарност към монарха, но след случилото се в Солун не мога, като Ви видя, да имам тази радост, която имах преди. Затова искам да ви оставя на спокойствие да имате време да размислите за поведението си". Освен това свети Амвросий му представил станалото в Солун като пример на неучтиво отмъщение, още повече, че предварително той е бил запознат със смисъла на всичко подготвяно. Църквата скърби за станалото и нейните архиереи считат за необходимо императорът да се покае, без което е немислимо да пристъпва към Тайната Вечеря. Това се налага не за да бъде унижен, а да предизвика у него царя да познае човека, каквито са всички останали, включително и хилядите невинни жертви, и да се смири пред Бога. "Аз ти пиша собственоръчно, продължавал той, като видиш моето усърдие, да разсъдиш сам в себе си и разбереш страшната си вина!".

Императорът получил писмото на светителя и след като го прочел, се разчувствал, проумял истинската трагедия на станалото и отмъщението му се сторило колкото проява на злоба, толкова и на безразсъдство. Защото причината за станалото не била дори неправилна политика, а само користоно ласкателство на придворните. Теодосий се разкалял и незабавно тръгнал за Медиолан.

С цел да заличи лошото мнение на народа за себе си той решил преди всичко да демонстрира прояви на благоговение и затова тръгнал към съборната църква да приеме Светите Тайни. Като чул за това, епископът слязъл от мястото си и отишъл в притвора да посрещне императора. Щом го видял, тръгнал към него и започнал да му говори с тон, който подобавал на архиерейския сан и на светия му живот: "Принуден съм да мисля, господарю, че ти нямаш понятие за важността на своето престъпление, след като си дръзнал да дойдеш и да се покажеш на това място. Може би, като се гордееш с величието на императорския сан, ти

скриваш сам пред себе си своите слабости, но си помисли, че и ти си взет от пръстта както всички други хора и пак ще се върнеш в нея като тях. Да не те заслепява сиянието на порфирата, която покрива слабото и обречено на смърт и тление тяло. Твоите подвластни народи са от същото естество като тебе и служат на същия Бог, Който е Господ и на поданиците, и на монарсите. Ти си умъртвил хиляди подобни на теб, как дръзваш да влизаш в храма на общия Отец? Нима ще имаш и дързостта да простреш окървавените си с невинна кръв ръце да приемеш Пречистото Тяло Христово? Ще дръзнеш ли да приемеш Пречистата Му Кръв в устата си, които заповядаха избиването на твоите събрата? Отдалечи се от тук и не удвоявай с нови престъпления това, което вече си извършил! По-добре е да приемеш с християнско смирение присъдата, която Църквата произнася над тебе тук, на земята, и която потвърждава Иисус Христос на небесата. Приеми тази присъда, защото това се прави за свое спасение!”

Теодосий бил поразен от гласа на Вярата и известно време останал неподвижен, навел глава и не казал нито една дума... След известно време казал: “Аз признавам моя грях, но се надявам, че Бог, като види моята слабост, ще ми прости, както е простил на Давид, извършил прелюбодеяние и убийство”. “След като си му подражавал в греха, казал епископът, защо не го последваш и в покаянието?”. Теодосий развълнуван и просълзен се върнал в своите покои и живеел като каещ се, без почти да се сеща, че е император.

Настъпил празникът Рождество Христово. Погълнат от печал, Теодосий станал твърде рано, което не било обичайно за него, и се готвел да прекара времето в дълбока печал, тъй като положението му на отлъчен от приобщаване със Светите Тайни не му позволявало да участва в тържествата заедно с другите християни. Руфин се стараел да го развлеча по всевъзможни начини... Такива са ласкателите! Този коварен царедворец склонил преди своя господар да извърши толкова велико прегрешение, сега се стараел да го отвлече от покаянието. Чест прави на монарха, че той отстоявал своето мнение и останал твърд в спасителните си намерения!... “Престани да насилваш моите чувства, с негодувание казал той. Аз по-добре разбирам състоянието, в което се намирам, отколкото ти. Нима нямам причина да съм тъжен, когато и последните ми поданици днес ще могат да отправят своите молитви пред олтара, а аз нямам право да вляза не само в църква, но и на самите небеса, защото в Евангелието е казано: “Каквото свържете на земята, ще бъде свързано и на небесата”.

Като изгубил надежда да премахне от мислите на императора свещения страх, Руфин решил да отиде при светия архиерей и с усърдна молба да го убеди да отмени отлъчването. Макар че Теодосий го уверявал, че в неговите разсъждения като голям грешник това наказание е справедливо, а с оглед на непреклонните разсъждения на архиерея каквото и да било ходатайство изглеждало безполезно. Все пак разрешил на настоятелния велможа да отиде при свети Амвросий, а малко след него тръгнал и той. Колкото и да се стремил да хитрува Руфин, архиерейт му отговарял с присъщата си неустрашимост: “Като главен виновник за това престъпление най-малко ти можеш да си позволяваш да се явяваш като ходатай за разрешение. Но ако имаш макар и малко срам и страх Божий, не се осмелявай да си спомняш за станалото в Солун по друг начин, освен като оплакваш долните съвети, които си давал на императора!”. Като видял провала на своята мисия, Руфин му казал, че сам императорът скоро ще дойде в църквата. Светителят отговорил: “Аз сам ще го изчакам пред входа, за да му забраня да влезе. Ако Теодосий дойде като християнски владетел, той няма да претъпи законите на своята вяра. Ако дойде като тиранин, към броя на толкова невинно убити ще може да прибави и смъртта на епископа”.

Руфин се върнал. Вече по път, като чул тъжната вест, Теодосий се спрял, но след кратък размисъл продължил. Той бил готов на всякакви унижения и посрещнат от укорите на светителя, смирено отговорил: “Аз дойдох да се излекувам, лечителю на моята душа! В твоя власт е да заповядаш какво трябва да върша”.

Тогава Божият угодник му описал нещастията на владетеля, който не може да ръководи своите страсти и издавайки необмислени присъди, пролива невинна кръв. Накрая му наредил да издаде закон, според който, когато владетелите са принудени да употребят извънредна строгост против някого, след обявяване на смъртната присъда да отлагат нейното изпълнение с един месец. Наставление, достойно за мъдрия и благочестив Божий служител! Когато страстите се успокоят, съдията ще може по-справедливо да разгледа своите присъди и да коригира прибързани и пристрастни решения.

Още там Теодосий заповядал да се изготви такъв закон, подписал го и дал клетва строго да го съблюдава, след което получил разрешение и бил допуснат в църква. Благочестивият владетел паднал на земята и

започнал да се моли: *Душата ми е в прах хвърлена: оживи ме по Твоето слово* (Пс. 118:25). Той се удрял в гърдите и възнасяйки гласно молитвите си към Него, оплаквал греховете си пред целия народ. Това трогнало присъстващия народ и той в съкрушение плакал със своя император. Господният светител възнасял за него молитви със сълзи на очи...

Блажен е онзи господар, блажен е и всеки човек, който изпитва по-голямо отвращение към греховете си, извършени поради слабост, отколкото към покаянието, което дължи да положи! Такъв бил Теодосий Велики, самодържецът на властващата тогава цивилизация. Цялата Църква и сега се учи от неговата вяра, благочестие и послушание на евангелската истина. Нека не прозвучи оскърбително към неговата светла памет, ако кажем, че свети Амвросий неуморно съдействал неговият живот да бъде увековечен от църковната история и предаден на вечността. Така той служи за пример и поука на владетелите за техните царски и граждански добродетели, основани на Евангелието.

Архипастирят, който въздава Божието Богу и кесаревото кесарю

За непоколебимата си твърдост към Светото Православие свети Амвросий не само понасял непрестанни гонения, но често бил подхвърлян на различни опасности, някои от които с риск за живота му. Особена роля за това изиграла дълбоко заразената с арианската ерес императрица Иустина. Независимо от обстоятелствата свети Амвросий се превърнал в образец на изпълнение на евангелския дълг да въздаваме преди всичко Божието Богу и тогава кесаревото на кесаря.

Предводителят на римските войски в Англия, Максим, след смъртта на император Галий и възгордян от злодейските си успехи се готвел да нападне Италия. Там царувал по-малкият брат на Грациан - Валентиниан. Съцарстващата му майка Иустина не можела да се съпротивлява на тиранина, тъй като нямала войска и не се надявала на помощ от съюзниците. Затова решила да изпрати при победителя пратеници, които да засвидетелстват покорство и да го убедят да остане зад Алпите. Но никой от царедворците не можел или не искал да се заеме с такава важна мисия. Арианката прибягнала към преследвания от нея светител и като си давала вид, че няма лоши чувства към него, молела го от името на своя син, императора, да отиде при Максим и да се опита да го склони към снизхождение.

Божият угодник с удоволствие приел предложението и тръгнал на път с намерение, ако трябва, да пожертва дори и живота си за императора и отечеството. Той заварил Максим готов за поход, който вещаел смъртта на Италия...

Но силата на благочестивата мъдрост и свещеното красноречие е непостижима! Свети Амвросий довел тиранина до положение да снеем ръце от оръжието си или по-скоро почитта и благоговението към великия мъж посяли в сърцето му някаква кротост. Още по-вярно е, че Сам Бог, Царят на царете, успокоява яростта на мъчителите и когато Му е угодно, както станало в този случай, поставя предели на техния гняв. Оттогава тиранинът винаги съжалявал, че изпуснал такъв благоприятен случай да задоволи властолюбието и агресивността си. Често се оплаквал, че не можел да устои пред мъдрия Първосвещеник, а най-вече се сърдел на себе си, че го послушал.

Било в реда на нещата да се очаква, че такъв велик пастир ще бъде почитан като баща на малкия цар и спасител на империята. Но Иустина мислела само за възстановяване на стесненото арианство и решила да погуби свети Амвросий. Тя издала от името на своя син указ, с който обявявала за метежници, нарушители на църковния мир, оскърбители на императорското величие и престъпници, заслужаващи смъртно наказание, всички, които дръзват да се противопоставят на всенародното извършване на арианското лъжесвещенослужение. Избрала за епископ някой си Авксентий, родом от Скития, изгонен от своите родни земи заради порочен живот. Накрая толкова се озлобила, че заповядала тайно да заловят Божия човек и да го отведат на заточение. За нейно съжаление този замисъл бил разкрит.

Ядосана от неуспеха, Иустина заповядала на светия епископ и цялото православно духовенство да предаде своите църкви на арианите. Тъй като те не се съгласили да предадат своите храмове, тя заповядала на войската да обкръжи храмовете... Но на Бога било угодно тези войски да преминат на страната на Божия архиерей. В същото време под предлог за защита на вратата Максим отново се насочил към Италия. Жестоката гонителка на свети Амвросий отново прибягнала към него с молба да забрави миналото. Архипастирят предпочел общата полза и дълга към императора пред своя покой и незабавно се отправил към тиранина... Но Господ, като наказвал притеснителите на вратата, не благоволил да смекчи сърцето на техния притеснител.

Архипастирят, който въздава
Божието Богу и кесаревото кесарю

Християни, нека от този духовен разказ да запомним как свети Амвросий, като защитавал Православната Църква, въздавал Божието Богу, а като ходатайствал за своите владетели, въздавал кесаревото на кесаря. Да се стремим към същия начин на поведение и в собствения си живот.

Истинската слава

Христовият светител Амвросий толкова се прославил със своето благочестие и граждански добродетели из целия свят, че по едно време най-мъдрите персийски велможи пристигнали нарочно в Медиолан да го видят с очите си като някакво особено чудо. Тази почит и благоговение към Божия угодник е още по-ясна от отношението на френските и немските крале. Когато веднъж стояли на пиршество заедно със славния и почти пълновластен предводител на римските войски в Галия, те го попитали: “Познаваш ли епископ Амвросий?”. Той им отговорил: “Имам честа да бъда негов приятел и нерядко съм гост на неговата трапеза”. “Ето защо не трябва да се учудваме, възкликнали царете, че ти имаш зад гърба си толкова знаменити победи, след като си любимец на този, който може да спре и самото движение на слънцето, ако пожелае!”.

Какво нещо е славата! Изглежда, няма нито един от смъртните, който се стреми към нея, да не желае да я види над себе си, макар и в най-блед вид, като награда за положените усилия. Но ако става въпрос за истинската, а не мимолетната, преходна и измамна човешка слава, която отминава като дим, за славата, която единствено Бог въздава, нея можем да видим само в житията на хора, подобни на свети Амвросий.